14
(936)
Sîmbătă
5 aprilie
1980
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Eminescu – studiu de Ion Vlasiu

Țara la echinocțiu

Primăvara astronomică s-a instalat, așadar soarele a trecut prin punctul său cel mai înalt de pe ecuatorul ceresc. Echinocțiul, deci, ziua egală cu noaptea, soarele la distanță înaltă, egală față de propriul său răsărit și apus. Echinocțiul care n-a găsit pămîntul nici mai rotund decît e și nici mai liniștit. Și tare, în punctul său de sprijin, uman, poate să însemne și că o țară își este egală ei și și că un popor își este lui insuși egal.

O simplă și poate că nu mai puțin sentimentală coincidență cu un eveniment ca acesta petrecut în natură mă face ca în aceste zile și ore de-acum, primăverătice, să mă gîndesc la ceea ce a însemnat și înseamnă pentru noi toți încredințarea că bunele cîrme ale patriei și ale destinului său nou, socialist, se află în mîini sigure și bune, iluminate de un cald simțămînt de dragoste și patos întreg, revoluționar. România a împlinit cincisprezece ani de cînd în fruntea partidului său se află omul care i-a inspirat și îi inspiră cea mai arzătoare dorință și sete de perfecțiune, într-un mod care ține de o biografie întrutotul eroică și o gîndire, un cuget într-adevăr revoluționar.

Ani care nu mai sînt un secret pentru nimeni și care, prin însăși configurația și materializarea lor economică, politică și socială, se înscriu în istoria celui mai statornic și mai fertil act de muncă și orizont viu de conștiință, românesc. Un echinocțiu în felul său, și încă un echinocțiu cu soare adînc, dinlăuntru, și o lumină care a trebuit să înfrunte și pale de vînt, uneori, și prejudecăți. Dar care, în felul său a fost și rămîne ca o lectură în chip original a unei cărți vii, fascinante, despre lumină, și aceasta într-o lume care își supralicită sau își epuizează uneori la maximum resursele sau cade pradă, alteori, unor dramatice discontinuități.

Ca un liant, ca o sudură între clipa concretă, de față și cea viitoare, ca un presentiment și în același timp ca o vie, acută dovadă a libertății în feluritele ei forme și sub rațiunea multiplelor sale prilejuri de manifestare, România acestor cei mai laborioși și — de ce nu ? — cei mai personali ani de existență și-a făcut tot mai adînc auzită vocea și prezența în lume, militînd și acționînd cu consecvență pentru rezolvarea celor mai stringente probleme ale contemporaneității. Pacea este una dintre acestea și ea reprezintă condiția, climatul de fapt al dezvoltării. Pacea și securitatea acesteia ca și primatul ei într-o nouă ordine politică și economică internațională. Raza de liniște în fond a oricărei țări și-a planetei, speranța enormă, fierbinte, că pe pămînt nu silozuri cu arme apasă și că, în clipa echinocțiului lor, popoarele, oamenii lor politici și de stat nu la altceva se gîndesc decît cum să are, să semene cît mai curat și mai pașnic pămîntul, iar nu să-l transforme într-o ghiulea sau o eroare de fus cosmic, orar. Pacea care, din punctul de vedere al României și al președintelui ei, stă nu în puterea armelor ci a înțelegerii, a rațiunii oamenilor. Este aceasta unul sau cel puțin unul din motivele de ordin politic care ne dau dreptul și datoria totodată de a ne ști, prin personalitatea marcantă, prestigioasă a omului din fruntea națiunii, la adăpost de orice ingerință și sub garanția că munca și creația noastră dobîndesc o speranță, o convingere în plus, pe temeiul vieții și al operei ei vaste de edificare.

Între trecut și prezent, între trecutul nostru cel mai apropiat și prezentul și viitorul nostru, concret, stau argumentele și semnificațiile opțiunii noastre de inimă și conștiință, atunci cînd, prin reprezentarea întregului popor, sub auspiciile echinocțiului de primăvară, tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost reînvestit cu însemnele și prerogativele președintelui Republicii.

Există momente în istorie cînd un popor se cunoaște și se definește cel mai bine pe sine prin însuși cel pe care îl alege să îi vegheze și să-i conducă spre împlinire destinele. Poporul român a trăit și retrăit un astfel de moment, iubindu-și și stimindu-și în limbajul său propriu și cu argumentele propriilor sale convingeri și sentimente pe cel care îl întruchipează fidel. Pentru că tovarășul Nicolae Ceaușescu este nu numai autorul moral al marii opere de edificare socialistă a patriei, nu numai forța sa motrice și cutezanța sa vie, politică, în abordarea multora dintre cele mai dificile probleme ale contemporaneității ci și omul ales, care, în ipostaza sa de conducător, știe într-un fel simplu și mobilizator să urnească din loc lucrurile și să le dea un curs și o bază sigură spre înfăptuire. Ca om care știe să vadă departe și să răscearnă în mersul evenimentelor cauzalități și soluții care să amelioreze, să sprijine viața, el reprezintă garanția continuității noastre economice și sociale, autorul moral al concepției noastre despre libertate și independență, ca și inspiratorul, fondatorul de fapt al mijloacelor de asigurare și consolidare permanentă a acestora. Se află în toate acestea și răspunsul, dacă mai trebuie dat, explicația felului nostru de a fi și simți, motivația în fond a oricărui demers al gîndirii și acțiunii noastre. Se află în toate acestea și starea întreagă a țării de fapt, trecută acum prin marele ei echinocțiu de primăvară, odată cu așezarea în brazde a semințelor și a [illegible] ei președintelui său.

A. I. Zăinescu

TELEGRAMĂ

Mult stimate și iubite tovarășe NICOLAE CEAUȘESCU

Conducerea Uniunii Scriitorilor și obștea scriitoricească din România, alături de întreaba națiune, își exprimă deosebita bucurie sufletească, dragostea și respectul lor, întregul devotament față de conducătorul iubit și stimat al Partidului și al Statului, cu prilejul reînvestirii dumneavoastră, într-o entuziastă unanimitate, de către Marea Adunare Națională, în funcția supremă de Președinte al Republicii Socialiste România.

Noi, scriitorii, ne străduim să răspundem prin scrierile noastre și să ilustrăm dragostea și căldura cu care vă înconjoară întregul nostru partid și popor al cărui fiu strălucit sînteți și pe care îl conduceți cu înaltă înțelepciune și cutezanță revoluționară pe drumul construirii socialismului și comunismului în România.

Realegerea dumneavoastră ca Președinte al României Socialiste reprezintă un prilej istoric cu profunde semnificații, deoarece el coincide cu un deceniu și jumătate de cînd dumneavoastră sînteți în fruntea partidului, cîrmuind cu fermitate comunistă, vastul și complexul proces al dezvoltării economice și sociale a patriei noastre libere și independente, proces în care, noi, scriitorii, ne-am găsit temeiuri de inspirație, de reflectare a vieții, pentru a fi din ce în ce mai bine receptați artistic de masele muncitoare.

În acești ani glorioși, a avut loc o puternică înflorire a tuturor domeniilor de activitate, printre care și literatura umanist revoluționară din România Socialistă.

Scriitorii români, maghiari, germani, sîrbi și de alte naționalități văd în reînvestirea dumneavoastră în suprema funcție de Președinte al Statului garanția continuării strălucite a politicii interne și externe a României din ultimii 15 ani, înfăptuirea neabătută a Programului partidului, a istoricelor hotărîri ale Congresului al XII-lea.

Dumneavoastră sînteți constructorul revoluției noastre socialiste, al unei vieți noi, mai bună, mai dreaptă, cea mai dreaptă, al orînduirii pe care o numim societatea socialistă multilateral dezvoltată.

Dumneavoastră, mult iubite și stimate tovarășe Președinte al Republicii, a'i creat posibilitatea de afirmare a culturii și a literaturii în țara noastră, pentru perfecționarea omului nou.

Dumneavoastră, tovarășe Președinte al Republicii, ați făcut ca în lume să se cunoască și să se aprecieze cultura și literatura noastră socialistă.

Dumneavoastră, tovarășe Președinte al Republicii, ați dus în lume întreaga faimă a României Socialiste, mesajul ei de pace, prietenie, cooperare și colaborare, pentru o nouă ordine economică, pentru ca relațiile internaționale să se bazeze pe respectarea principiilor de independență și suveranitate națională, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc, nefolosirii forței și a amenințării cu forța.

În aceste momente de înaltă solemnitate națională, pe care, alături de întregul popor, le trăim cu mindrie și bucurie, și noi, scriitorii din România, vă declarăm solemn că sîntem strîns uniți în jurul steagului Partidului, al României Socialiste, în jurul Comitetului Central, în jurul dumneavoastră, mult stimate și iubite tovarășe Secretar General al Partidului, Președintele Republicii Socialiste România, exprimîndu-vă un fierbinte omagiu, respectul și dragostea noastră.

Să trăiți întru mulți ani fericiți, spre înălțarea scumpei noastre Românii și spre gloria Partidului Comunist Român !

UNIUNEA SCRIITORILOR
DIN
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

SE REDESCHIDE CENACLUL REVISTEI «LUCEAFĂRUL»

Luni, 14 aprilie, a.c., ora 17.00, la Ateneul tineretului din Capitală se reiau ședințele cenaclului revistei «LUCEAFĂRUL». Invitați de onoare GHEORGHE PITUȚ, ROMULUS VULPESCU și TUDOR GHEORGHE.

FONDUL PRINCIPAL AL CULTURII ROMÂNE

Cultura românească se definește și se susține pe cariatidele marilor valori, devenite în conștiința generațiilor cariatide ale eternității. Purtînd, fiecare, un nume care pune în stare de vibrație un univers. Numai că, aceste nume, aceste valori nu trebuie să rămînă pentru noi, cei de azi, borne ale amintirii supraviețuind prin respectul detașat, prin cunoașterea și recunoașterea sumară, uneori formală. Avem datoria să întreținem flacăra operei lor prin aducerea sistematică, cu competență și rigoare în fața contemporanilor. Și cum se poate face asta decît prin reeditarea permanentă a lucrărilor din fondul principal al culturii române, prin repunerea lor în circulația vie a spiritului contemporan ? Cîte din edițiile Eminescu se află la această oră în librării ? Cum se valorifică tezaurul Arghezi și tezaurul Sadoveanu în acest an care marchează centenarul celor doi titani ? Cît se mai prelungește stadiul de gestație editorială al marii istorii a literaturii române a lui George Călinescu ? Cît de „științifice" și cît de utile sînt unele ediții, scoase doar pentru a se bifa un nume într-un plan editorial ? Care este circulația capodoperelor literaturii române, în traduceri, în străinătate ? Putem fi mulțumiți de ritmul și mai ales de maniera în care se tipăresc operele de bază ale folclorului românesc, această enciclopedie a spiritului nostru ?

Sînt, credem, întrebări necesare care se adresează deopotrivă cărturarilor, editorilor, profesorilor de limbă românească. Un fapt, aparent fără semnificație : o cunoștință mi-a solicitat cîteva volume de Arghezi pentru că are un fiu în clasa a X-a și nu găsește nici un exemplar în librării. Biblioteca școlii (școală din București) dispune de puține volume pe care le împrumută, firesc, pentru cîteva ore. Se tipăresc multe, foarte multe titluri. Există o mare, o imensă sete de carte. Numai că, în întreg acest sistem, trebuie să funcționeze, așa cum se întîmplă și cum se cere astăzi, în întreaga viață a societății românești, mult mai pregnant, criteriul calității. Și, în această relație, se impune ca editorul să se afirme ca un multilateral om de cultură, ca un foarte bun organizator al actului cultural. O generație nouă, cu un orizont de informație larg, cu un nivel de inteligență și de percepție mereu mai înalt are nevoie de lucrările fundamentale ale culturii române, tocmai pentru a putea gîndi și construi mai departe.

O temă de meditație și de atitudine.

S-au realizat multe lucruri în acest sens, dar rămîn multe de împlinit. Este motivul pentru care Luceafărul își propune să deschidă în numerele viitoare o amplă dezbatere despre valorificarea fondului principal al culturii române. Prin mese rotunde, articole de sinteză, opinii asupra modului în care se fac reeditările, prezentări de ediții, dialoguri cu factorii de răspundere ai domeniului. Rîndurile de față se vor a pledoarie, dar și o invitație la această dezbatere deschisă tuturor cititorilor revistei. „Lucrurile nu sînt greu de făcut, trebuie să ne punem în situația de a le face", spunea Brâncuși. Avem datoria de a împlini aceste deziderate ale unei întregi culturi pe care însăși politica de partid și de stat în domeniul vieții spirituale le așează în fața noastră. Cu metodă științifică, cu pasiune, cu efortul și răspunderea tuturor.

Nicolae Dan Fruntelată

● IN ACEST NUMĂR : ● Retrospective epice contemporane ● Ion Lăncranjan – „Fiul secetei" ● Articole de Nicolae Ciobanu ● Sultana Craia ● Marian Vasile ● Antologia „Luceafărului" ● Poeme de ● Adrian Popescu și ● Ioanid Romanescu ● Cronica literară : „Muzeon" de Cezar Ivănescu ● Jurnal de poet de Ion Alexandru ● Proză de Dumitru Constantin ● Poeme de ● Ion Nuja și ● Traian T. Cosovei

MĂREȚUL RĂSPUNS

Mereu am de răspuns
la o întrebare,
ceva ce mă privește și pe mine.
Istoria neamului meu este mare
pentru că lacrima țărinii ochiului
nostru îi vine.

Cîntecele cuib își fac în rouă,
e cerul o țărînă fără frați.
Copiii țin pîinea cu
mîinile-amîndouă,
dacii au copt prima pîine
lîngă Carpați.

Ion Trif Pleșa

Morile de vînt ale lumii

Pătrunderea literaturii române peste hotare, de multă vreme, ca să nu zic dintotdeauna, se produce aproape numai la modul întîmplător, exceptînd, după cum e firesc, lumea țărilor socialiste, unde prietenia dintre popoare se cimentează și printr-un larg schimb al valorilor spirituale. Occidentul recepteazâ fenomenul literar românesc (atunci cînd o face), după criterii, ce nu țin cel mai adesea seama de valoarea operei, cît mai ales de zgomotul paraliterar pe care-l poate stîrni. Dreptul editorului de a decide și de a se apăra într-o piață supraîncărcată cu carte. Așa stau lucrurile și a le privi din alt unghi înseamnă a îndepărta tot mai mult ziua cînd se va putea vorbi de o circulație fără stavilă a cărții românești în lume. Personal cred – credință pe care am împrumutat-o de la Zaharia Stancu – că zidul izolării poate fi sport numai în grup. Ceea ce nu înseamnă că apariția unui singur scriitor român într-o altă limbă strică renumelui nostru. Dimpotrivă. Îndrăznesc să susțin, însă, că timpul poate fi îndoit în favoarea noastră doar printr-o izbucnire atotcuprinzătoare și spectaculoasă. O încercare a avut loc în Grecia, susținută cu patimă și îndîrjire de cel ce a fost scriitorul de mare succes Menelaos Ludemis și de poetul Ion Brad, ambasadorul României la Atena.

Cu doi ani în urmă, George Apostoiu, atașatul cultural al țării noastre la Bruxelles, profesorul universitar Romul Munteanu și semnatarul acestor rînduri au încheiat o înțelegere prietenească cu scriitorul Julien Weverbergh, redactorul șef al editurii Uitgeversmaatschappij – Manteau pentru publicarea în limba neerlandeză (flamanzii belgieni și întreaga Olandă) a unei Biblioteci

Fănuș Neagu

Continuare în pag. a 5-a

Despre „scriitorul total"

Nu fără un relativ cîștig teoretic, se poate examina o recentă intervenție a lui Șerban Cioculescu (din „România literară") în „breviarul" : Scriitor (sau artist) total ? Voi rezuma, pe scurt, compoziția spre reamintire. Autorul veștejește așadar, „conceptul" de „scriitor total", pe motiv că avem a face cu un nou criteriu al „criticii postcălinesciene". „Scriitor total" — zice Ș. Cioculescu, ar fi o „sintagmă avantajoasă", prin care „nu se mai leagă așadar judecata de valoare de excelența manifestată de un scriitor în genul pe care-l ilustrează, ci pe îndrăzneala lui de a le încerca pe toate, chiar dacă nu mai atinge, în nici unul din ele, aceeași măiestrie". „Scriitor total" (o „formulă magică") ar fi „orice scriitor și de orice vîrstă sau sex, care aspiră să creeze în toate genurile, dezvăluindu-și astfel nebănuite calități proteice". Acest „concept" ar fi, în sfîrșit, „un criteriu de evaluare estetică invit în critica literară", aplicabil „și în celelalte domenii ale artei" (prilej, de a evoca, în stil de dicționar, ideea renascentistă de „uomo universale") sau, în vorbe și mai rezolutive „un fals concept estetic de natură a opune calității cantitatea și de a introduce o confuzie în critică, disciplină eminamente axiologică (în care scopul final este judecata de valoare").

Originea acestui „concept" este psihologicește „fenomenul bovarismului (...) și anume dorința de a fi altul decît ești structurat firesc", sau „tendința de joc specifică artei".

Aceștia sînt, pe scurt, termenii utilizați de critic în a pune chestiu-

Artur Silvestri

Continuare în pag. a 7-a

«Fir de alior»

A trăi în cîmpie o vară înseamnă a învăța ceva din vigoarea lanurilor salvatoare, din tristețea plopilor și ulmilor protectori, înseamnă a cunoaște măcar frînturi din istoria foșnetelor nopții din Bărăgan și adierii vînturilor ce bat din toate punctele cardinale, împiedicîndu-se numai în mustățile grîului, în coamele cailor de la Jegălia și-n sunetele celeste ale ciocîrliei. Oricît ar părea de monotonă, la prima vedere, cîmpia este plină de evenimente inefabile ca marea. Nicăieri diferența dintre pămînt și cer nu poate fi mai netă ; între aceste două realități existențiale firile meditative se pot consacra visării poetice, așa cum ne impune volumul **Sarea neagră a nopților** al profesorului de matematici Aurel Euricea. Dacă odată cu teoria recunoscută admitem că între evenimentul, ocazia, pretextul etc. demersului poetic și poezia însăși nu e necesar să stabilim o relație, ne face totuși plăcere să recunoaștem un spațiu inspirator unor versuri ca acestea : „Ciocîrlia amenință imensitatea clipei", „Cerul (e) nins de pămînt" sau „Și sufletu-mi e fir subțire / păianjen prins de infinit", versuri ce mărturisesc despre starea singulară a omului situat între cer și pămînt. Poza sub care se închipuia poetul

Gheorghe Pituț

Continuare în pag. a 6-a

RETROSPECTIVE EPICE CONTEMPORANE

Avatarurile unei „eredităţi"

„faptele şi imprejurările amintite sint reale, corespund adevărului dar il şi truncheazǎ — nu-l rezumă, il truncheazǎ — pentru că omul acesta Vasile V. Pozdare, ca şi alţii, atiţia, a fost mai bun şi mai rău decit ni-l arată ele, mai are o biografie, spirituală, a mai avut o viaţă sufletească, a cunoscut inălţări şi căderi, a imbrăţişat nu o dată bucuria, cu patimă şi fără nici o reţinere, pentru ca după aceea să se intoarne la vechea şi neistovita lui ipostază de fiu al secetei, de copil al tuturor speranţelor şi al celor mai adinci şi mai greu de numit deznădejdi".

Un posibil dicţionar al personajelor din proza lui Ion Lăncrănjan, in articolul dedicat lui Vasile Pozdare, vigurosul personaj central din romanul **Fiul secetei**, n-ar trebui să se dispenseze de „serviciile" unui pasaj-definiţie precum cel de mai inainte. Este adevărat că pe vastul cuprins al scrierii asemenea fraze, revelatoare prin infăţişarea lor emblematică, atrag luarea aminte cititorului in chip frecvent. In treacăt fie spus, aceasta constituie o dovadă pregnantă a faptului că arta, in genere, capacitatea scriitorului de a scruta portretele personajelor a atins acea treaptă superioară cind epicul şi analiticul nu numai că nu refuză unghiurile de incidenţă cu sistemele de referinţă inscrise in „tabloul" etern al caracterologiei umane : totodată, o atare propensiune a eroului pentru autocunoaşterea condiţionată de ceea ce se intimplă dincolo de circumstanţele concret-palpabile ale autobiografiei revendică asemenea privilegii incit reala sursă a dramatismului său existenţial se localizează, in zonele obscure, cvasiinsondabile ale „fiinţei lui abstracte". Revenind in citatul cu care incep prezentele insemnări, să arătăm, aşadar, că, după opinia noastră, deosebita lui forţă de sugestie critică in ceea ce priveşte inţelegerea perspectivei gnoseologice a romanului **Fiul secetei** stă tocmai in indicarea făţişă a acestor „deschideri" ale fenomenalului către faţa nevăzută, dar obsedant şi chiar sufocant resimţită sufleteşte, a lucrurilor. Neintrerupt prezentă incă din faza **Cordovanilor**, această cursă de urmărire şi captare a ceea ce ni se pare că formează metafizica de un fel aparte — (o metafizică implicită, integral asimilată de instinctivitatea telurică a individului uman), ce caracterizează in chip special marea proză realistă ardeleană, acum, in **Fiul secetei**, işi relevă formele de manifestare intr-o proporţie cu adevărat copleşitoare.

In ultimă instanţă, lectura activă, intens participativă, solicitată de romanul lui Ion Lăncrănjan vizează infrigurata identificare a coeficientului de vină tragică sub semnul căruia se derulează biografia social-politică a eroului central, Vasile Pozdare. Comparativ chiar şi cu romanul anterior al scriitorului — **Suferinţa urmaşilor** —, am spune că vădita creştere a respectivului coeficient de vină tragică işi are originea in excepţionalul acord dintre insăşi vina tragică a timpului istoric şi fatala vocaţie a personajului de a fi exponentul acestuia din urmă pină la deplina uitare de sine dar şi cu preţul unei stranii lucidităţi morale şi afective. Decisivă pentru obţinerea acestei izbinzi creatoare ni se pare că este funcţia catalizatoare a leit-motivului fundamental, in ordine alegoric-romanească, pe care se sprijină intreg demersul narativ al scrierii. Sperăm că s-a inţeles despre ce este vorba ; anume, despre condiţia de fiu al secetei a lui Vasile Pozdare. In „disputa" finală pe care o are cu Iuliu Jeler (al doilea personaj de seamă al romanului, in acelaşi timp, martor-judecător al lui Pozdare şi alter-ego al naratorului), scriitorul insuşi mărturiseşte că nu poate renunţa la titlul romanului său in favoarea altora (**O singură iubire, Explozia, Vulcanul, Preţul speranţei, Vocaţia sacrificiului** şi altele), intrucit, zice el, „in acest titlu am ingropat o metaforă mai puternică şi mai semnificativă decit foarte multe altele [...]".

Intr-adevăr, aşa este, pentru cititor, grava şi complexa problematică a romanului (din orice unghi „subtematic" ar fi percepută) işi dezvăluie adincul substrat uman avind mereu in atenţie ubicuitatea metaforic-simbolică a sintagmei in cauză. Indicibila fuziune dintre sublimitatea eroică şi dezumanizarea tragică de neiertat, in ce-l priveşte pe Vasile Pozdare, işi au sursa blestemată aici, in niciodată istovitele şi imprevizibilele „semnale" pe care condiţia sa de **fiu al secetei** le trimite pe vasta scenă a timpului istoric intre coordonatele căruia se inscrie, cu de la sine putere parcă, direct, intr-o naturală sfidare a limitelor dintre „realitatea-realitate" şi imaginea ei literară, insuşi locul şi timpul acţiunii romanului. De la **Răscoala** lui Liviu Rebreanu nici unul dintre romanele noastre de anvergură social-politică nu este atit de indatorat, epic şi problematic, infăţişărilor palpabile, de deluviu cotropitor al vieţii umnae, precum **Fiul secetei**.

De altminteri, trebuie arătat că, la un examen mai atent, in ceea ce priveşte tipologia şi problematica personajului central, Vasile Pozdare, din noul roman al lui Ion Lăncrănjan se poate vorbi cu indreptăţire de surprinzătoarea şi nu mai puţin semnificativa „reluare" a tipologiei şi problematicii proprii memorabilului ţăran răsculat Petre Petre din epopeea epică rebreniană. De-a lungul intregii scrieri, eroul lui Ion Lăncrănjan se arată continuu posedat de fatalitatea acestei „eredităţi" social-umane („Da, dar eu sint dintre cei care s-au răsculat la 1907, că şi ţărănimea asta a avut mai multe spiţe şi mai multe mlădiţe, a fost ca un copac cu mai multe crengi !"); ceea ce face din el un ins predestinat nu numai a „răzbuna" suferinţa inaintaşilor săi — nenumăraţii fii ai secetei din care se trage — ci, totodată, de a plăti o asemenea nemaipomenită cutezanţă prin totala sa autodistrugere.

Marea intuiţie artistică a scriitorului tocmai aici este de căutat : in ideea extraordinar de adincă şi de adevărată potrivit căreia, dintotdeauna, inclusiv in zilele noastre, intre funcţia exponenţială de erou, de luptător ardent, pină la uitarea de sine, pentru binele obştesc şi patetic-intima, inanalizabila aspiraţie spre fericirea personală există o incompatibilitate de esenţă. Cu alte cuvinte, se poate conchide că mitul dăruirii pentru fericirea semenilor prin luptă deschisă, aprigă, cu avatarurile timpului istoric nu este şi nu poate fi apanajul insului mulţumit de sine, invăluit in mantia marilor fericiţi. Or, Vasile Pozdare este dăruit din plin — ca **fiu al secetei** — cu strania vocaţie de a face — peste voinţa sa conştientizată — „jocul" respectivei antinomii tragice. Punerea in ecuaţie analitică şi narativă a acestei axiome vizează in chip constant surprinderea tensionatului impact dintre datele originare ale amintitei „eredităţi" social-umane a eroului şi violent-dramaticele „rupturi" ce se produc in diorama timpului istoric. Spectrul **secetei** (adevărat leit-motiv axiologic, cu valoare de metaforă-concept pentru intreg romanul) este acela care tutelează fără cruţare şi acest din urmă proces „Pentru că, inaintea secetei — ii spune Vasile Pozdare lui Iuliu Jeler — a fost războiul şi **intoarcerea armelor**, şi continuarea lui —... ! Iar mai apoi, după seceta care m-a adus pe mine incoace, s-a ivit o altă **secetă**, mai neiertătoare, al cărei principal izvor a fost şi este lipsa de timp, graba, dorinţa de a face totul, dintr-odată !... Asta şi o anumită [illegible] a lumii, o [illegible] a ei, care nu a fost şi nu este favorabilă [illegible] şi sensibilităţii"...

Fără menajamente, in afara oricărei [illegible], uneori chiar cu o nedumeritoare [illegible] a „regulii jocului" in ceea ce priveşte [illegible] intre ceea ce constituie, pe de o parte, **stilul vieţii insăşi şi, pe de altă parte, stilul imaginii romaneşti** a acesteia, aşadar, asumindu-şi cu o fracheţe tipic ardelenească asemenea riscuri ale indrăznelii creatoare impinsă la limită, scriitorul se angajează la uriaşul efort de redactare fidelă, sufocant-detaliată, a dosarului ce [illegible] in paginile lui biografia de fiu al secetei a lui Vasile Pozdare. Numai răbdătoarea interpretare a celor patru capitole ale acestui „dosar" [illegible] romanului : **Ruptura, Cratiţa şi revoluţia, Omul din mijlocul oraşului, Deasupra vulcanului** este in măsură să ne facă a [illegible] mai bine in ce anume constă „cazul" lui Vasile Pozdare. Mai puţin oportună „vocea" directă a naratorului din postfaţă, in schimb, celelalte „voci narative" ale romanului (cea [illegible] analitică, imanentistă, a lui Iuliu Jeler, cea afectuos indurerată şi lucidă a Nuţei, cea [illegible] bărbătească, filială, a lui Ionuţ şi cea [illegible] autoscrutătoare a lui Pozdare [illegible]) formează tot atitea concludente faţete ale acestui [illegible] „recurs" romanesc.

Nicolae Ciobanu

EVENIMENT

ION LĂNCRĂNJAN: «Fiul secetei»

„Nu există nici o deosebire, in aparenţă, intre literatura ancorată in prezent, mustind de viaţă şi reflecţie, şi literatura politică propriu zisă. In fapt, insă, cred că există destul de multe deosebiri, literatura politică, romanul politic, in speţă, fiind, cu necesitate, mai tranşant şi mai ascuţit, bizuindu-se pe dezbateri directe şi de o mai mare actualitate, cu un ecou profund in rindurile cititorilor, fiind şi rămînind, totuşi, roman, alcătuindu-se cu ajutorul modalităţilor care ii sint la indemină, clasice sau moderne, cum se alcătuieşte, cum este alcătuit, adică, orice roman. S-a acreditat intr-un timp ideea că roman politic nu poate fi decit romanul al cărui erou este un activist de partid, om politic, in orice caz. Opinia este greşită şi limitatoare, fiindcă intr-o carte de acest fel nu importantă inălţimea dezbaterii politice şi filozofice, acuitatea problematică, observaţia socială directă şi forţa [illegible] pe care le conţine o asemenea carte, şi nu funcţia sau „rangul social" al eroilor. Fireşte, eroul unui roman politic poate fi activist, om politic sau om de stat, dar nu cred că e obligatoriu să fie aşa. Vom vedea, dacă ne vom intoarce puţin spre realitate, că politică nu fac numai activiştii şi că preocuparea pentru probleme dintre cele mai de seamă ale zilei de azi, pentru felul cum se desfăşoară activitatea intr-un sector sau altul, pentru mersul general al treburilor, pentru soarta şi destinul nostru, ca popor, pentru soarta şi destinul intregii lumi — a pătruns şi pătrunde din ce in ce mai adinc, in straturi din ce in ce mai diverse, lărgind astfel aria de ancorare in prezent a romanului politic.

Romanul politic se poate realiza, după părerea mea, pornindu-se de la cel mai neinsemnat erou, hotăritoare fiind profunzimea dezbaterii, puterea de penetraţie a scriitorului, capacitatea lui de a vedea inlănţuirea firească şi nu o dată capricioasă a lucrurilor, de a urmări şi de a capta ecourile cele mai adinci şi mai indepărtate ale unor mari şi importante evenimente sociale şi politice, — ecourile unor războaie, ale unor revoluţii, ale unor mari mişcări şi mari transformări umane".

1976
NEVOIA DE ADEVĂR

ION LĂNCRĂNJAN

Tensiune şi interogaţie

Cu **Fiul Secetei** Ion Lăncrănjan işi implineşte o vocaţie : aceea de a construi un personaj nu numai problematic — aceasta se realizase şi in romanele sale anterioare —, dar cu adevărat total, creat din tensiunea spre verticalitate a unei [illegible] clocotitoare, debordante şi stihiale. Pentru că in ultimă instanţă, condiţia stihială frămîntată de energii subterane nedomolite ii defineşte pe toţi scriitorii ardeleni de anvergură, tensionindu-le scrisul, refuzindu-le armonia, conferindu-le dramatismul expresiei aflate in permanent conflict cu substanţa epică : intr-un cuvint, vitalismul şi vigoarea care incearcă să se disciplineze fiind permanent dinamitată de energiile substratului temperamental. [illegible] sa obstinat polemică il determină pe Ion Lăncrănjan la acel tip de **afirmare** — pe care il practică şi in publicistica sa — şi care in romanul **Fiul secetei** predomină ca asumare a condiţiei nelimitat patetice : „Da, da nu te speria de vorbe, nu fugi de patetism, important e ca el să exprime un adevăr, să fie aşadar firesc".

Patosul scriitorului ardelean este in esenţă exclusiv etic şi este, aceasta, o altă trăsătură integrată pentru o categorie distinctă de creatori. Prin Vasile Pozdare, prozatorul realizează aşadar o implinire a propriei aspiraţii de a supradimensiona substanţa romanescă pentru a o pune in acord cu ritmul propriu, eroul său — termenul fiind in acest caz mai adecvat decit acela de „personaj" — tutelat de modele, devenind el insuşi un model uman reprezentativ pentru o virstă istorică.

Romanul este nu numai o restituire, dar şi un omagiu consacrat fără reticenţe eroului „fiul secetei, dar şi al veacului său, omul tuturor pierderilor de sine şi al celor mai revelatorii regăsiri, omul cel mai neliniştit şi mai increzător din ciţi au fost şi sint acum pe lume". După cum se observă, prozatorul nu are complexul superlativelor, romanul său evoluind de altfel intr-o tensiune existenţială aflată la limită, la gradul de la care poate deveni forţă exterminatoare. Depoziţia cea mai apropiată de optica romancierului insuşi este aceea a lui Iuliu Jeler, cea mai patetică dintre toate şi cea mai receptivă la valenţele susceptibile de generalizare, la latura ideală, de model uman, a personalităţii lui Vasile Pozdare. In viziunea [illegible] şi a [illegible] eroului, mai familiară şi mai aproape de omenescul personajului, accentul [illegible] se deplasează şi se diminuează, relatarea-confesiune aducind nuanţări sau perspective diferenţiate asupra aceleiaşi scene, Vasile Pozdare existind in această secvenţă mai mult ca individ antrenat de evenimente decit ca prototip, ca simbol al epocii. In fine, monologul eroului insuşi aduce perspectiva interioară, reevaluarea propriei evoluţii, a metamorfozelor şi renaşterilor succesive, a rănilor şi tentaţiilor existenţei, modificind [illegible] devenit condiţie firească. [illegible] prin [illegible] in sfera semnificaţiilor [illegible], eroul se umanizează treptat spre finalul romanului, prin confruntarea cu [illegible] in sens invers decit ar fi fost de aşteptat ; de la modelul de [illegible] la aceea a unei experienţe particulare, de la superioritate la firesc, de la simbol la umanul individual.

Aceeaşi substanţă narativă este reluată din patru unghiuri de observaţie, [illegible] nu atit in logica perspectivei, cit in accentul său de tensiune existenţială. Optica lui Iuliu Jeler este, cum spuneam, in cel mai inalt grad definitorie pentru [illegible] de vedere predominant al prozatorului, [illegible] de altfel [illegible] stihială a patosului, a excesului şi a stării limită impune romancierului tensiunea [illegible] ipostazelor umane şi sociale ale eroului său. Romanul nu este „ilustrare" şi nici meditaţie, ci interogaţie torturată şi torturantă asupra anilor „invălmăşiţi şi grei", asupra fanatismului şi asupra posibilităţii de regăsire. In acest sens, existenţa consumată intre vindecări şi prăbuşiri, intre orbiri şi iluminări, pierderi de sine şi regăsiri, opacităţi şi revelaţii a lui Vasile Pozdare este o existenţă exemplară. Sensul ei turbionar ii absoarbe pe ceilalţi, tulburind, răsturnind, distrugind, combustie pură chiar atunci cind există ca eroare, alimentată insă de o **candoare** esenţială, de o puritate morală care, chiar cind devine „infloritoare", rigidă, inumană, este incoruptibilă. Viaţa lui Vasile Pozdare este o traversare a unui infern populat de tentaţii cărora eroul le cade pradă, ca preţ pentru o viitoare răscumpărare. Şi intre aceste tentaţii aceea a puterii este cea mai puternică şi cea mai bogată in sensuri morale.

Vasile Pozdare cunoaşte puterea inflexibilă, impersonală, iraţională şi distructivă, dar şi voluptatea puterii ca atracţie subtilă şi malignă. Simţul polemic al romancierului alătură insă tuturor ipostazelor personalităţii lui Vasile Pozdare, posibila variantă a unui alt produs al aceleiaşi vremi, al aceloraşi evenimente, Costel Berbencea. Obsesiei verticalităţii care il animă pe Pozdare i se opune flexibilitatea de reptilă a cumnatului său ; „Iar el, Costel Berbencea, primea cu ingăduinţă ajutorul miloşilor, trecea uşor peste umilinţe, nu purta ranchiună nimănui, indiferent ce i-ar fi făcut (nu se arăta nemulţumit pe loc, fiindcă ce uitat nu uita nimic) era blind şi bun, era modest şi corect, era maleabil şi ductil, avea toate insuşirile pe care le au unele metale şi unele fiinţe, de a curge şi de a se strecura, de a aluneca şi de a se prelinge".

Personalitatea lui Vasile Pozdare, definită şi redefinită prin straturile succesive ale cărţii, contradictorie şi complexă, este aceea a omului total implicat in existenţa sa, consumindu-se intr-o combustie permanentă, traversindu-şi etapele şi ipostazele fără a-şi renega credinţele, urcind pragurile inţelegerii. Prozatorul, inzestrat cu apetenţa pentru materia răscolită, pentru afirmarea vitală, tinde să epuizeze ipostazele eroului său, ca şi pe acelea ale vremii sale, demersul său definitor recurgind la acumulare, la nivelul construcţiei epice, dar mai ales la nivelul expresiei. Eroul său este „desfigurat, ingheţat, scrumit", „furtunatec" necruţător, fioros, generos, limpezit, in fiinţa sa morală infruntindu-se permanent forţe şi aspiraţii opuse, invălmăşite, intr-o succesiune de confuzii şi redresări. Complexitatea eroului este afirmată prin reluări amplificate, construite prin acumulări enumerative : „Perioada de după excludere, mai ales, a fost plină de căderi şi surpări, constituindu-se in sine, ca o zbatere cumplită, in cadrul căreia cinstea şi puritatea, frumuseţea şi aspiraţia spre frumuseţe se amestecau cu ura cea mai acerbă, se impleteau cu un primitivism feroce, care nici nu mai ţinea de el, venea de dincolo de felul său de a fi, de departe şi din urmă, ca un val ciudat şi puternic, de noroi". Eroul se defineşte prin contaminarea seriilor opuse de concepte morale, structura sa in veşnica metamorfoză asimilind şi conciliind toate posibilităţile de manifestare ale unei fiinţe.

Incercind să restituie esenţa personalităţii, prozatorul o celebrează cu nereţinut patos liric, fraza se dezvoltă, se amplifică, se revarsă, intr-o retorică a sentimentului necenzurat : „Vasile Pozdare insă — «imbatabilul Pozdare, fala şi intruchiparea unei epoci, o intruchipare vie, aproape desăvirşită» — el e loial şi ferm cu relaţiile pe care le stabileşte cu alţii, e prieten desăvirşit — «e prietenia insăşi» — e omenos şi drept, e sensibil şi pur, cit e el de dur şi de zgrunţuros, cit fusese, adică, pentru că şi zgrunţurii aceia — şi durităţile şi asperităţile — se duseseră, se topiseră in propriul său fel de a fi, cum se topesc citeodată bruşii de pămint, de pămint reavăn şi bun, in cite-o apă limpede, a cărei faţă cuprinde şi oglindeşte altfel totul in urmă, sălcii şi ţărmuri, munţi şi stele".

Fiul secetei este afirmarea, intreprinsă prin toate mijloacele, a unei **variante umane**, afirmare vitală pentru scriitor, prin care se manifestă sintetic datele sale structurale şi opţiunile sale politice şi literare, dominate de nelipsitul accent polemic.

Cartea regretată, după mărturisirea din postfaţă, dar şi prin [illegible], salvarea faţă de [illegible] a romancierului, justificarea sa faţă de propriile modele „faţă de ceea ce vrei efectiv să fii", ilustrind, mai mult decit scrierile anterioare, nevoia patetică de totalitate, energia interioară ce tinde să capteze şi să releve sensul pur al fenomenelor umane şi sociale, temperatura reală a momentului istoric trăit şi retrăit.

Sultana Craia

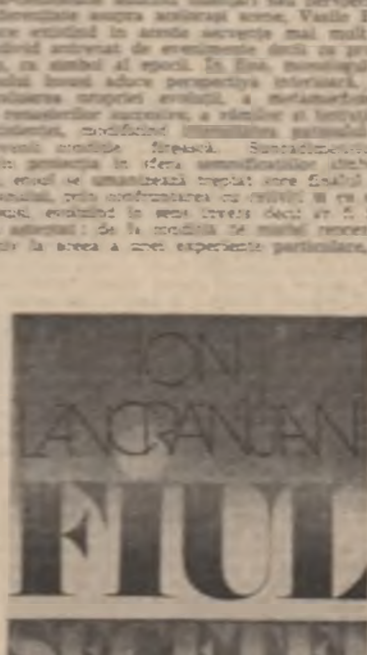

Intre Monu şi Pozdare

Motivul central al prozei lui Ion Lăncrănjan este „nevoia de adevăr". „Adevărul vieţii" care „e strins legat de contradicţie", contradicţia intre „ceea ce se naşte şi ceea ce moare", sau mai simplu spus, intre bine şi rău. E „mersul dialectic al lucrurilor" care „nu cunoaşte opreliste", care determină o puternică tensiune, o luptă, incordată intre cele două elemente incit imaginea realităţii apare sub acest unghi ca o permanentă revoluţie specifică fundamental epocii contemporane. A fost o vreme cind revoluţia era privită ca un proces exterior individului, care venea de deasupra, de „dincolo de bine şi de rău", prăvălindu-se peste oameni, ataşindu-i sau măturindu-i din calea sa, indiferent de valoarea lor morală. Cutare erou, Moromete să zicem, sau Lae Cordovan, sau Monu, persoane cumsecade altfel, n-ar fi inţeles revoluţia, „mersul istoriei", şi ca atare erau destinaţi dispariţiei. In realitate se constată metodologic, la cei mai buni dintre scriitorii noştri contemporani, o mutaţie de accent din planul exterior, inert psihologic, intr-un plan interior, revoluţia fiind receptată acum dintr-o perspectivă strict şi profund morală. Ce vrea să spună cu un asemenea aforism, eroul ultimului roman al lui Lăncrănjan, Vasile Pozdare : „Omul... e mai revoluţionar atunci cind se edifică pe sine insuşi, decit atunci cind se luptă să-i schimbe pe alţii ?" Oare nu că „măsura tuturor lucrurilor e omul" şi că toate procesele iscate de el se definesc prin gradul de umanitate pe care il stimulează in el ? Un individ cu centrul in sine era şi Monu din **Suferinţa urmaşilor**, era şi Lae Cordovan. Iar dacă aceşti eroi par deficitari, „rămaşi in urma istoriei", in plan moral ei sint personaje profund pozitive, intruchipind ethosul, afrontat şi bruscat de imprejurările istorice. Nu acelaşi e cazul lui Vasile Pozdare care n-a gindit totdeauna prin prisma propoziţiei citate şi care, fapt inedit, [illegible] in sine ambele ipostaze ale revoluţiei. „Fiu al secetei", azvirlit de ea intr-o lume a metamorfozelor violente, el se concepe iniţial ca un instrument orb al istoriei, al modelelor, al idolilor care prezidau şi impingeau realitatea spre „prefacere". Ca activist politic, execută ce i se propune, forţează viaţa, o inghesuie in forme date, fără să se intrebe dacă e bine sau e rău. Mobilul moral e in afara sa, deasupra sa, lui nu-i revine alt rol decit să „creadă şi să nu cerceteze". De la un timp insă, Vasile Pozdare intră el insuşi intr-o „prefacere", trăieşte o revelaţie, revelarea unui adevăr opus celui in care crezuse. Lumea, deşi aceeaşi, işi răstoarnă pentru el semnificaţia. Sensul moral se transferă acum in om, in individ, nu in afara lui, in concretul viu, nu in abstractul mortificator. Abia acum devine el ca Monu şi ca Lae Cordovan, un nucleu etic, un purtător individual al ethosului. Dar tot acum apare şi diferenţa intre Monu şi Pozdare. Căci Vasile Pozdare, „fiul secetei" e totodată „fiul devenirii", al schimbării, al scurgerii. Iar etica pe care o simbolizează şi in care crede este, la rindul ei, etica devenirii, a evoluţiei, a mişcării. Pe cind Monu, legat de valorile rurale, reprezenta un ethos fix, incremenit, imobil, in adversitate cu schimbarea şi evoluţia. Distincţia apare mai clară privindu-i in raportul lor cu realitatea, care e in bună măsură o proiecţie a viziunii lor interioare. Pentru Monu, care nu vrea decit să fie el insuşi, „să-şi cinte cintecul său", lumea din jur e „pe ducă", e „in scăpătare", „in clătinare", „in schimbare", vremurile sint „ca nişte scăpătări, ca nişte alunecări de pămînturi". Monu nu mai are increderе „in nimeni şi nimic", cind „muierea iţi pleacă de-acasă, copiii te părăsesc, vecinii te indeamnă să te **transformi** şi să te **modifici**". Incit „neuitatul Monu" ii proroceşte unui prieten activist : „Şi-o să vă căutaţi pe voi inşivă printre **schimbări** şi printre **transformări** şi n-o să vă mai găsiţi". Profeţia lui se implineşte in romanul **Fiul secetei** unde acelaşi activist, Jeler, dar mai ales Vasile Pozdare se caută pe sine „printre schimbări şi printre transformări", cu adaosul insă, neprevăzut de Monu, că se găseşte cu adevărat. In plus, descoperă o altă morală, o morală a vieţii dinamice, in transformare, impotriva fixităţii şi incremenirii. „Eu sint altfel de fiinţă ! — se aprecia pe sine Monu. — Am rădăcini tari şi vii !... Am ţiţini puternice !... Eu unul n-o să fiu indoit şi infrint niciodată !..." La fel cugeta Cordovanul cind spunea că „noi murim in picioare, cum mor copacii cind sint tăiaţi". Vasile Pozdare gindeşte invers, că „omul are mereu in faţă această şansă fantastică de a fi **altfel**, de a fi mai bun şi mai puternic" : că „oamenii... nu sint la fel toată viaţa, se schimbă şi se preschimbă de la o zi la alta, şi-i bine că lucrurile stau aşa, ii bine pentru cei ce pot să trăiască asemenea schimbări". Accentul se mută pe mobilitate („schimbările ca şi viaţa sint infinite"), in schimb răul se manifestă acum in incremenire şi stagnare : „numai inchistarea şi moartea sint fixe şi definitive". Bercencenii, simbolul răului in actualul roman, tind „să inăbuşe tot ce-i viu şi drept", ei „au tăiat şi au culcat la pămint tot ce e viu şi tumultuos", „au răvăşit şi au nădăit totul", „mediocrizează totul, pămintul pe care calcă şi covorul pe care umblă". Cu un asemenea spirit, indreptat impotriva „schemelor", Vasile Pozdare descoperă firesc că viaţa se manifestă in oameni, in indivizi, in personalităţi concrete, care nu pot fi asimilate in masă modelelor, nu pot fi retuşate şi descărnate pină la a corespunde, schelete, „idolilor" care au dominat adesea societăţile veacului nostru. Intrucit „fiecare om poate fi asemuit cu o ţară, cu un mic şi de nerepetat univers". Chiar muncitorii din fabrica lui Pozdare nu sint „o adunătură", nu sint „o mulţime" : „sintem mulţi dar sintem de sine stătători, fiecare in parte ! In fiecare om la urma urmei stă ascunsă o personalitate... Eu sint unul, de pildă, iar Banciu e altul... Rişnoveanu la rindul lui... Jeler pe de altă parte...". Desigur, individul se poate angaja intr-o idee sau alta, dar fără a renunţa la figura sa particulară : „să fim socialişti şi comunişti, dar să fim in acelaşi timp noi inşine." Iar dacă binele se comportă individual, răul se comportă in schimb gregar, grupat, ca „şleahta Berbencenilor", care „acţionează in mănunchi", după „principiul cirdului", „in haite", „ca fiarele" ; „ca un stol de gindaci de Colorado, ca un val de lăcuste, rod ce-i de ros şi se duc mai departe."

Din cei patru protagonişti obţinem astfel două tipuri artistice diferite : Monu şi Lae Cordovan sint caractere clasice, de tip eleat, intrupind o morală fixă, nealterabilă in esenţă, care in luptă cu imprejurările se fring, „cad din picioare", dar nu se modifică. Celălalt tip, heraclitic, e reprezentat de Vasile Pozdare, dar şi de predecesorul său Alexandru Gheţea, eroul **Caloianului**. Ambii trăiesc momentul iluminării, al **strămutării** la un nou crez şi la o noua fiinţă. Adept al diferitelor „internaţionalizări", de pildă, Vasile Pozdare descoperă ideea de patrie, de tradiţie, de naţionalitate. Executant al hotăririlor şi „normelor" care i se impun de departe, el devine un apărător al formelor vii şi concrete de viaţă, impotriva „etichetărilor" şi „incorsetărilor". Seria in care se integrează e recentă şi estetic, mai bine zis tehnic, intră in categoria eroilor proustieni sau gidieni, constituiţi din entităţi opuse şi alternante. Dar ca dramă psihologică sau ca patos al negaţiei şi afirmaţiei ei au asemănare in literatura cu personaje neofiţi (deşi acolo mişcarea se intimplă invers, de la individual spre adevărul exterior, dogmatic) : un Raskolnikov, un Nehliudov din **Invierea** lui Tolstoi, dar şi alţii mai vechi ca Ioasaf din povestea medievală, care, convertit de Varlaam la noua credinţă, incepe să vadă cu ochii acestuia şi să descopere toată precaritatea păginismului.

O cutremurare a conştiinţei, o răsturnare a coordonatelor psihice in urma căreia realitatea insăşi se restructurează, dezvăluind spiritului alte imagini, alte chipuri, alte sensuri. Iar dacă plasăm personajul intr-o tipologie culturală mai generală ecuaţia prin care e construit Vasile Pozdare se identifică, am văzut, cu aceea care stă de obicei la baza marilor mutaţii spirituale, la răspintiile dintre epoci, sau dintre moduri existenţiale. Nu putem şti acum cit de convingător psihologic va părea mai tirziu eroul lui Lăncrănjan, dar ambiţia scriitorului ni se relevă cu destulă claritate. Ca la anticul Oedip, ca la autorul **Confesiunilor**, Augustin, cel de la inceputul evului de mijloc dar şi ca la iniţiatorii veacului modern, un Descartes, un **Rousseau**, un suflet e alungat din fiinţa omului, un alt suflet ii ocupă locul, iar acesta işi caută in sine şi in afară o altă lume, un nou univers, noi legi, care ar corespunde unei morale şi unei frumuseţi adevărate. Intrebarea care se pune in contact cu asemenea tipuri psihologice se referă la gradul de obiectivitate al viziunilor, al negaţiilor, al afirmaţiilor. Un subiect rămine un subiect (adică subiectiv) fie că vede cosmosul dinspre sine spre exterior, fie că-l vede coborind de deasupra către sine. Dar nu planul cunoaşterii interesează in primul rind aici, ci planul ontologic. Ceva se schimbă in sufletul omenesc, iar acest demon al schimbării provoacă şi impinge către devenire insăşi existenţa din jurul individului. Seminţe noi sint aruncate pe solul vieţii, nădejdi şi bucurii noi se aşteaptă să incolţească şi să răsară din ele. Asemenea consideraţii nu vor să fie o supraapreciere a personajului din **Fiul secetei** (care artistic nu e cel mai izbutit caracter creat de Ion Lăncrănjan) cit o confesiune critică in favoarea unui asemenea tip de erou literar. Un mecanism moral se declanşează in conştiinţa lui (iar din acest unghi Gheţea şi Pozdare cu Monu şi Lae se regăsesc intr-un singur tip) care scindează lumea in două, observind-o prin prisma celor două categorii. De-aici provine şi forţa demascatoare şi scormonitoare a personajelor lui Lăncrănjan, aici se află şi cogito-ul operei sale, in această străfulgerare etică sub lumina căreia apar deodată toate umbrele şi ascunzişurile. De-aici izvorăşte şi stilul prozei sale, fraza zgrunţuroasă, barocă, alcătuită din acumulări de verbe, adjective, adverbe, substantive care se prăvălesc neinduirător asupra fenomenului anatemizat : „in felul nostru de a fi au pătruns deodată prea multe colburi, prea multe asprimi, prea multe indirjiri, prea multe prăbuşiri şi prea puţine inălţări..." ; „birocraţia şi dogmatismul exact asta fac : omoară principiile, omoară viaţa, o betonează, n-o admit decit dacă e impachetată şi incorsetată" **(Fiul secetei)**. Ionel al lui Tincuş apare „in chip de cobră, in chip de pricolici, in chip de vircolac..." ; „Chiar aşa, da, işi spunea sieşi Monu, aşa sint eu acuma : ca o remuşcare fără leac, ca un blestem neimplinit, ca o sudalmă nerostită, ca un mort care mai umblă prin lume..." **(Suferinţa urmaşilor)**.

Marian Vasile

Antologia «Luceafărul»

„Ceea ce pare rafinament prerafaelit ori reminiscență livrescă (pillatiană de pildă) e, de fapt, suprafața unei lumi mai bogate. [...] Adrian Popescu este aproape un solitar, prin această neobișnuită fervoare a delictului «mintuit» în viziune. E adevărat că un duh franciscan sau umbra lui Jean Pierre Jouve stăruie în tendința de divinație a «realelor», dar senzația apare mai întotdeauna fragedă. De remarcat însă că nu avem de-a face cu o voluptate senzorială doar, ci cu o sacralizare a elementelor".

Petru Poantă, „Radiografii"

„Adrian Popescu nu este un artificios, un constructor de «program» de evanescențe, ci, realmente, un poet care trăiește într-un regim de umanitate auroral [...] Aspectele luminoase, extaziate ale lumii, cîntate cu o fervoare fraternă, își află o contrapondere pînditoare, neliniștită în zonele golului, ale «umedului întuneric», deopotrivă zămislitor, dar și devorator de valori".

Dan Cristea, „Luceafărul" 1979

„O propensiune pentru dramatic, pentru patetism, pentru dramatizarea gîndurilor, montate ca într-un film cu suspendări, puneri în paranteză, ruperi de ritm reluări, amalgamări de situații înrudite, se face vizibilă (...) în care «blîndul poet naturist» — cum cu blajină ironie își spune undeva — apare aproape de nerecunoscut".

Cornel Regman, „Viața Românească", 1979

„Poezia lui Adrian Popescu, bogată, densă și sobră în același timp, se hrănește rareori din impresia directă: ea apelează mai ales la substanța memoriei, la o prețioasă zestre sufletească și spirituală, unde coexistă ecoul experienței senzoriale și visul, elementul realist și somnul simbolic, discursivul și propensiunea spre mit, versul simplu și fantazarea complicată, plăcerea fugară, terestră și o irezistibilă atracție spre înalt, spre tainele cosmosului".

Victor Felea „Tribuna", 1979

adrian popescu

Pană de curent

Ramura înzăpezită a steșnicului așezat pe
un colț de masă îți amintește ceva
îndepărtat și definitiv pierdut.

În apele luminării se destace un coridor
o intrare de grotă cu străluciri de cuarț
„urcă-i repede treptele pînă nu se închide"

Vîrtejul murmură ceva nedeslușit ridicînd
o spumă albicioasă deasupra tîmplei
atrage deja un roi de fluturi de dincolo.

Bulbul cu zeci de cămăși al flăcării
un romb evanescent, o mică agivă
pulsînd asemeni unei inimi.

Plase verzui de păianjen dai într-o parte
în camera scufundîndu-se-n ait anotimp
umerii ți-i ferești de umezeala bolților.

Lumina pune un reflex de vitralii pe varul
pereților cu prize și tapiserii : un mecanism de
trandafir, o carală de angrenaje violacee.

Flacăra muribundă a luminării, a trandafirului,
în ce catloane ale vremii ne întorc ele ?
Ne așteaptă cineva acolo ? Și dacă ne așteaptă ?

Chei ruginite care nu mai au puterea să deschidă
o poartă dacă-ți propteștí bine umărul în ea,
dacă vrei cu orice preț să ți se deschidă.

Baia

Franz I., Franz K., Franz H. fac baie.

Primul, împăratul, într-o cadă de marmură
la reședința lui de la Schönbrunn
apa e potrivită regulamentar la 18°C
șase slujnice îi pregătesc prosoapele mai.

Al doilea într-o încăpere de ciment
cu ferestruici zăbrelite și geamuri mate,
dușul e foarte rece, tavanul foarte jos,
F. privește neliniștit pe ușa etanșă.

Al treilea Franz stă într-o garsonieră
primită în chirie, altfel confortabilă,
răsturnat într-o scoică emailată își
cercetează venele albăstrii de la mînă.

Împăratul se gîndește în apa călduță
la veștile primite de la grănicerii năsăudeni,
„să adauge ori nu un pavilion Glorietței
care se zărește, prin arcadele ferestrei, pe deal ?"

Franz K. împinge cu piciorul desculț un
gîndăcel negru spre sita canalului de scurgere,
bate cu pumnii în ușa ferecată
și ăia întîrzie să deschidă.

Ultimul Franz renunță brusc, își unește
trupul voinic de împărat roman din epoca
decadenței, se trează pe spate cu un prosop aspru,
lamei de oțel îi dă o întrebuințare decentă.

Își ascunde încheieturile stîngii cu discreta
cureluță a ceasului cu pilă electrică, își
aranjează barba de faun, iese în oraș, face
corecturi la Imprimerie, se ceartă, bea bere.

Dar gîndul său rătăcește la vana de acasă,
ca la un pat înmiresmat cu busuioc,
ca la o barcă egipteană plutind pe Nil.
ca la o femeie, ca la un mormînt primitor.

Băutorul de rouă

Tu culegi roua în palme ca pe un argint viu,
o bei cu ochii de pe cămășile întinse pe terase,
dar mai ales de pe firele de înaltă tensiune,
ce trec și pe deasupra pădurii întomnate sub
frunzele căreia locuiesc.

Îi stringi roua de pe lucruri, o guști pierdut,
e numai rouă, nimic altceva, o amintire strălucitoare,
poate de-aceea îți place atît de mult lacrima ei,
în care toate miresmele și izurile pămîntului
s-au contopit, într-o promisiune dureros de abstractă.

Fericitule, Băutorule de Rouă, tu ai prins de veste
întîiul că ochii mei sînt ochii lucătorului, iar
roua pe care o adun de pe frunzele de mătrăgună
are gustul amar și se-ntunecă treptat, iar Norul
o bea în zori cu destulă scîrbă.

Un camion

Un camion cu prelată trece pe șoseaua umedă
Pînza tare foșnește pălmuită de vînt
Miros de fructe, gudroane și ulei
răzbate dinăuntru.

Dacă-ncetinește, numai o clipă, la cotitură
am putea urca dintr-un salt ;
cuibăriți printre lăzile strălucitoare și sacii negri

am ajunge fără-ndoială la țintă.

După bătălie

Numai sus, printre crengile stejarilor e scăpare,
vino, odată, băiete, ce porți flamura, ce sufli
în corn, poate acolo săgețile nu te-or ajunge,
numai tu ai rămas să-l slujești pe
tînărul Domn ;

Pedeștrii cei iuți au fost vînați de arcași,
pe arcașii cei mîndri i-au tăiat călăreții,
îmbrăca-te-n sudoarea morții și taci,
poate nu vor zări hainele tale ușoare,
numai tu ai rămas să-l slujești
pe tînărul Domn.

Zburătoare de munte

lui Ion Mircea

După moarte, îmi spui, cornea sa nu putrezește
îmbălsămată-n rășina seminței de brad
pe care o viață întreagă o tot căutat-o.

Îi spune fortăreață zburătoarei de munte,
are penele cărămizii și vîrfurile ciocului
încrucișate asemeni unui instrument de chirurg.

Zboară prin aerul friguros și se hrănește
numai cu mireasma lucrurilor de dincolo
care-o îmbracă într-un veșmînt celest.

Așa cum degetele subțiri ale unei cîntărețe
la harpă țes o cămașă de nuntă care
nu se vede, dar o îmbrăcăm bucuroși.

Cinează printre crengi. Singură. Ușoară.
Dar cum apasă aceste lucruri fără greutate
pe umerii noștri, poticnindu-ne.

Numele de alint nu i-l destramă nici
vuietul liftului din fîntîna castelului
nici risetele asudate ale celor care n-o văd.

Își hrănește moartea răbdătoare și grijulie.
Zidindu-se în silabele cîntecului său, în rășini,
Sau poate și cîntecul i se pare de-acum de prisos ?

Kościól Mariacki

Ultimele acorduri nu le mai cîntă organistul bătrîn,
îmbrăcat sobru, aproape monahal, în cenușiu și maro,
pedalele sînt apăsate de aripile unui serafim din
vitraliile lui Wispianski de la domul franciscanilor.

Marile panouri de aur se închid încet, dureros de încet,
ca două pagini dintr-o miniatură medievală,
peste priveliștea unei grădini cu arbori melodioși,
peste viziunea vămilor adîncului într-o străfulgerare.

Ultimele acorduri nu le mai cîntă o ființă omenească,
(deși o ființă omenească a scris muzica îngerilor)
pe ea ar înăbuși-o plînsul simțind cum se închid
uriașele panouri de aur peste o priveliște imemorială.

Umbra

Sînt Umbra, seara te de-apururi,
cuprinde-mă, să nu te-ntorci
în lumea clară de deasupra
adormi cu mine în zăpadă.

Cum să-ți aștern haina de frunze,
de frunze roșii în zăpadă,
spre labirinte verzi de gheață
fierbinte ne vom duce împreună.

Ca o sanie mă ducea Umbra,
îi înconjurasem gîtul cu brațele,
Vara ardea în sîngele său întunecat
în vreme ce o hrăneam cu sîngele meu.

Ochii săi umezi abia-și întoarse :
„oricum drumu-napoi nu-l mai știi",
sînt Umbra, seara te de-apururi,
cuprinde-mă, să nu te-ntorci.

Un biet călău

După ce-a-nvățat, cu grijă, tehnica
și voluptatea înjosirii celorlalți,
tertipurile abjecției și umilirii spontane

După ce și-a deschis un cont la Banca
Neagră și-l aștepta o pensie frumușică,
s-ar putea să moară chiar de moarte bună

Dacă nu cumva se va-nfășura în lațul
pregătit cu atîta dibăcie victimelor sale,
sau să-și reteze din entuziasm beregata.

„Tăioasă, biciuitoare, explozivă și revoltată, dînd impresia că fiecare cuvînt este o bucată de trotil, poezia lui Ioanid Romanescu se definește printr-o combativitate minioasă și inflexibilă, impresionînd prin caracterul de luptă, de grozavă înfruntare de forțe dominate de un elan irezistibil, într-un gigantism extins pînă și asupra propriei persoane".

Mircea Iorgulescu, „Luceafărul", nr. 11/1973

„...o poezie în care egotismul devine un simbol al libertății și un paradoxal instrument de explorare a universului. Totul e supus entuziasmului lucid, acelui romantic *Begeisterung*. Și astfel, ceea ce prin luciditate poate deveni lume descifrată, tot prin ea ajunge să fie plăcerea de a ascunde lumea în mașinăria convenției ermetice sau pur și simplu esopice. Ioanid Romanescu își găsește un drum propriu prin ceea ce aș numi sincerizarea enormului sau enormizarea sincerității".

Marin Popa, „Convorbiri literare", nr. 2/1979

„...acum, cînd peisajul lunar al poeziei contemporane este calm, ori poezia contemporană tînără arată ca un peisaj lunar liniștit, umbra poetului Ioanid Romanescu este proiectată în adevărata ei dimensiune. Poezia lui Ioanid Romanescu începe acolo unde cufonia versului se sfîrșește. El este unul din puținii apărători ai magiei lirice ca formă incoruptibilă și indicibilă de exprimare a condiției umane".

M. N. Rusu, „Amfiteatru", nr. 8/1979

„Minimalizat, uneori ignorat de-a binelea, fiindu-i mereu preferate voci „de excepție" (teribilă expresie!) care însă, iarăși mereu, uită să confirme opinia critică, poetul acesta se află — o spun fără nici o reținere — în primele rînduri ale poeziei românești de azi. Nu seamănă cu nimeni (se apropie, prin tonalitate și gesticulație, de poeții ruși de după 1960), nu e debitor, nu e creditor, are un fel al său de a-și răzbuna în teribilism inhibițiile, de a-și suporta ca pe o datorie vitală singurătatea".

Laurențiu Ulici, „Contemporanul", nr. 29/1979

ioanid romanescu

Magie

– FRAGMENTE –

O iarnă întreagă am adunat : lemn de balsa,
inele-degusit și carabiniere,
fir fluorescent, Mimicry auriu
și fir multicolor din Statele Unite,
homecons Mustad și Mustad-crystal
de toate mărimile, plute Balzer,
mulinete Ryobi, Johnson și DAM,
amortizoare, dandinete, componele
din Roma, Paris, Cracovia, Tula,
bile de fosfor, semnalizatoare electrice,
monede de argint pentru sudură fină,
vergi telescopice din Franța, Germania,
Japonia și Noua Zeelandă
(cele din Anglia, Italia, Grecia
au ajuns mai tîrziu), prietenul Gheranis
– în alertă – mi-a trimis aruncătoare
cu plumbi tronconici marcați, adevărate catapulte

o iarnă întreagă m-am ocupat intens – nopți în șir
m-am chiorît pe dicționare și gramatici
și am compus literar epistole
în limbi pe care niciodată nu le voi cunoaște,
pentru a procura toate astea plus bibliografia
despre solunare și apetitul heterotermelor

apoi cu inginerul Ram Iaginul
și cu profesorul „Papașa" (pescari
și ei – ab uno disce omnes)
am calculat rezistența la elasticitate,
înălțimea maximă a traiectoriei
și forța balistică a viitoarei arme

biete viețuitoare ale adîncurilor,
de-ați fi aflat ce vi se pregătea !
sub masca palidă a melancoliei
inchipuirea celor trei capete umane
punea la cale un masacru

Cînd am verificat în aer liber
segmentele din telescop glisau
pe înălțimea unei clădiri cu mai multe etaje

pentru că după calculele noastre
plumbul asvîrlit cu-asemenea prăjină
trebuia „să împrăștie terciul"
dincolo de o sută cincizeci de yarzi,
au început controversele

și iar : dacă ∅ = atît la bază
și dacă sigma, și iar comenzi :
mulinetă oceanică Mitchell,
segmente pentru vîrf Parabolic supreme,
fir Miraculeux și blinkere Black Devil

în pauze
executam dispozitive împotriva torsiunii,
matisaje (în culori adecvate)
și discutam despre știucarul Haydn
sau despre Walton, părintele nostru,
care a înălțat în strălucire
epoca marelui Will și-a lui Milton

primăvara nu ne-am umit, perioada de prohibiție
a fost lungă, proiectul meu (cu unele
amendamente) bătu recordul

la deschiderea sezonului, Ram a lăsat-o rezna
prin bălțile din marginea orașului, după
niște amăriți de oblați, iar „Papașa"
a plecat în deltă (era asfixiat)

mi-am încărcat și eu exponatele
și m-am trezit pe mare, vorbind singur :
„trebuia să mergeți cu mine, galanilor,
să pescuiți de pe vapor, să vă dau lecții !"

cînd într-adevăr m-am trezit, eram la plajă

ca altădată, noul anotimp mă surprinse
în schimbare de registru
(nervos, injuram poezia,
hotărît să nu mai intru-n dialog
decît cu dumnezeu)
abia am urmărit de la distanță
două gambe de alergătoare

ceva se petrecuse, totuși –
pentru întîia oară în noaptea aceea
în loc să ascult muzică am ascultat ploaia

a doua zi m-am nimerit mai aproape
de locul gambelor
și, cînd am deschis ochii, „dezastru" :
în fața mea era o zeitate

atunci mi-a apărut în splendoarea ei
întreaga lume

numai o dată am privit-o brusc
în centrul splenic –
și, din orgoliu, sau poate că de teamă
să nu îngenunchiez, m-am aruncat în mare

dar, cum nimic nu e întîmplător,
pe cînd ieșeam din apă Ea se îndrepta
c-o trestie-ntr-o mînă spre fluviu,
așa că l-am rugat pe un copil – Oreste –
să-mi împrumute undița (o creangă
pe care tremurau cîteva frunze)
și-am alergat într-acolo
convins că deocamdată cuvintele conduc lumea

cu lacrimi de femeie din ceruri am băut –
cum să nu trec prin viață clătinîndu-mă ?

* * *

Parte a unui întreg fără margini,
rătăcitor vei fi
pînă și în eternitate

Osiris !
chivotul tău în fiecare clipă
e aruncat pe malul dinspre Byblos

chiar dacă nu aceleași brațe l-ar cuprinde,
vor mai veni destui să te înlocuiască

* * *

În timp ce privim,
nu cumva întîmplările noastre de pînă acum
fac să apropie sau să îndepărteze totul ?

privim cu ochii ?
cu viața ?
sau cu înțelepciunea ?

mi-e teamă să nu fi trecut indiferent
pe lîngă prea multe în lume,
de triplă orbire mi-e teamă

* * *

Prezentul meu a însemnat rostirea,
prezentul tău a însemnat auzul

astfel, în același timp
nicicînd nu ne vom înțelege

trebuie să gîndești odată cu mine
ceea ce eu gîndesc

* * *

Nedescifrat e șirul celor petrecute –
zadarnic numele meu abia șoptind îl spui

un frate ai avut – întîiul – jertfă
nu unui zeu, ci pentru viața ta

lui te închini – aceasta e orbirea :
văzîndu-l, care, cum l-ai recunoaște ?

* * *

Eu distrug pînă și lucrurile mele durabile,
pentru că am o altă idee despre perfecțiune

eu trebuie să caut piatra
care să doarmă-n locul meu
cînd voi fi mort – cînd vă veți recunoaște

* * *

Lucruri abia cu privirea atinse
și fără scop luate-n stăpînire,
averi pe care le-am uitat

azi preamăriți-l în tăcere
pe regele sărac și singur din lipsă de memorie

el este cel ce v-a supus
redîndu-vă liniștea, poate chiar strălucirea

* * *

Cu fiecare cuvînt spus
mă simt mai sărac și mai singur

cu fiecare cuvînt spus
în urma mea rămîne un dezastru

* * *

Nu sînt cuvinte pentru a descrie
suferința de a vedea peste tot
și-n timpurile toate

ți-ar trebui milenii să-nțelegi
o singură clipă a mea

ion noja

Ploi de dragoste

Era epidemie de ploi sentimentale,
Purta oraşul mantii lungi de domn,
Dezacordată fugă de tambale
Trezea acoperişele din somn.

O clipă incolară mă iriga agale
Cu molcome uleiuri în dulci alunecări,
Plaua cu sentimente rotunde şi ovale
Şi inşii albaştri cădeau de nicăieri.

Bolnav de transparenţă definitiv eram
Cum linse de lumină-s ferestrele în zori
Şi nu voiam şi-n ploaia de dragoste vedeam
Că numai iarbă albă mi-a răsărit prin pori.

Baloane de semnalizare

E luminarea slabă pe cale să sucombe,
Are respiraţia gîfîită şi rară,
Pe margini se învineţeşte la pară,
Şi noaptea dezveleşte în juru-mi catacombe

E atît de chioară preajma că par a fi absent
Sau cel mult par un sac de rumeguş,
Cu degetele trase în umede mănuşi
Mă pipăie o ploaie indecent

Închipuirea laşă e gata să mă vindă,
Rămîn zălog tristeţii ca un olog în vamă,
Un sentiment gelatinos de teamă
Mă-mbracă într-o falsă cămaşă de osindă.

Şi-n graiul inflamabil ca un gaz
Ridic baloane de semnalizare
Dar voi, de-alături, credeţi că-i serbare
Şi descărcaţi în ele pistoalele cu haz.

Zeul alb

Dreapta mea-i culcată-n gesturi
Şi-n ea doarme apă lină
Şi pe apă strigă resturi
Din ucisul fără vină

Stînga mea-i culcată-n vrăbii
Şi în vrăbii arde zborul
Şi în zbor vibrează săbii
Care spintecă moharul

Vai, pentru picioare, trupul,
Animal e ce le paşte
Mersul pînă jos în lutul
Ce nici vede, nici cunoaşte

Zeul alb mă umileşte,
Orb de alb sînt pare-mi-se
Prin destin îmi trec haţeşte
Corbi cu lămpile aprinse.

Casa veche

În casa veche vremea se trece ruginind
Singurătatea latră neauzit pe haluri,
Cînd păsări vagi de zgomot se desprind
De pe tavanul şubred şi se scufundă-n galuri.

Frigul se usucă pe lucruri şi crapă
Ca milul galben într-o baltă seacă,
Totul alunecă-n pierdere, numai
Fiinţele trecerii uită să treacă.

Şi amintirea mamei cu amintirea tatei
Faţă în faţă stau pe fotalii,
La mijloc sînt eu şi-mi atîrnă pe braţe
Pînzele timpului roase de molii.

traian t. coşovei

Încă nu mă pot despărţi de nimic

De mult au uitat buzele bătrînei doamne
gustul de caviar al primului sărut, –
sunetul de fanfară al sufăriei intime şi decăzute
sub degetele nisipoase ale cavalerilor
apocalipsei, –
gesturile perfide,
exacte,
incrustate cu inele
care i-au destăcut colivia de mătăsuri
şi panglici
a unui sentiment căzător...

În sala prăbuşită sub draperiile unui alt timp,
au rămas doar jucătorii de chemin de fer –
priviri lungi, apatice,
plimbîndu-se de la o masă la alta
ca nişte fantome ale neneacului.

Încă nu mă pot despărţi de nimic, –
încă nu pot uita nimic –
în acest oraş
în care am privit totul
prin ochiul drept – ca printr-un hublou
de avion –
prin ochiul stîng – ca printr-o fereastră
de tren,
lăsînd în urmă peisajul alergător
din care nu-ţi rămîne decît
biletul pentru o singură călătorie,
perla de dinţi pentru o singură dimineaţă,
camera de hotel pentru o singură noapte. –

aceşti oameni care
vînd şi cumpără,
folosesc şi aruncă, –
se întîlnesc, se despart, se mişcă
trec încet prin
flacăra de magneziu
a unei singure existenţe...

De mult a uitat inima mea să se împotrivească
acestor coridoare
unde lumina de lună
lustruieşte cocleala stărilor de spirit...

Încă nu mă pot despărţi de nimic,
încă nu pot uita nimic din oraşul acesta
unde nu se întîmplă nimic,
unde în fiecare cartier,
casele şi tramvaiele, cîinii şi lăzile de gunoi
au cu totul alt parfum, –
unde străzile sînt ca nişte bătrîne doamne
care în fiecare zi se îmbracă la fel, –
unde joi spală rufele murdare
ale lui miercuri,
unde marţi fluieră lung după simbătă
şi noaptea
are chipul urît al profesorului
de trafaraj
din şcoala primară...

Ceaiul de la ora cinci

Mi-au servit cafea, mi-au pus dulceaţă
în gălăşi –
mi l-au arătat pe Dl. Goe preacăpăt ecronizat,
mi-au citit note şi comentarii, opere alese,
cele mai
frumoase poezii...
Mi-au tras la sindoc cu întrebările lor –
au vrut să ştie dacă
am intenţii matrimoniale, dacă am
avut pojar cînd eram mic...

Sub grohotişul privirilor admirative,
am dat din cap,
am dat din umeri,
am dat pe gît cu o sită bună
diplomaţie
ceaiul medicinal servit în ceştere subţiri.
(Să vă mai pun...
Nu-i aşa că e bun?
Ihi... desigur, desigur...)

În albumul de fotografii,
generaţiile îşi treceau una alteia
zîmbetul timp şi gulerele de blană;
străbunicul care a trecut prin două secole
ca Scufiţa Roşie prin dinţii de lapte ai
lupului...
Mi-au arătat garderoba bunicii
întinsă pe umeraşe ca un
cimitir de maşini...
(Să vă mai pun...
Nu-i aşa că e bun?
Ihi... desigur, desigur...)

Spre seară, mătăsile s-au scufundat în
fotolii
ca vechea, invincibila armadă –
oftînd şi
trăgînd după ele, în adîncul de pluşuri şi
catifea
podoabele fumurii care au făcut
să pălească glorii unui secol...

Afară, ploaia ştergea urmele unor imperii
apuse, –
prăvăliile începuseră să închidă –
(în timp ce noi ne aruncam pe ascuns o
priere...)
pe strada îngustă, copiii băteau mingea
ca pe un şobolan elastic şi săritor...
Orbul trecea pe fierăstrăul sonor al
muzicuţei, –
grasul şi blonda trînteau uşile de la
toaletă...

Din gurile întredeschise
ieşeau numai cuvinte rare –
hiaturi de alabastru,
silabe de porţelan,
înţelesuri smălţuite şi înfiorate...

Pînă la urmă, totul a împietrit ca o
jucărie cu arc.
Şi ne-am ascuns în camera ta
unde inversise pînă şi postavul mesei
de joc...
Mobilele grele scoteau cîte un rom prin
colţurile întunecoase
şi dragostea noastră a trecut încet
ca un cal norocos
prin viaţa agentului hipic...

echinocţiu de dumitru constantin

Am ajuns la mare ca şi cum te-ai fi urcat într-un autobuz de transport în comun, indiferent care, coborînd numai la capătul liniei sau cursei respective. La gară, plecasem cu bagaje combinate: şi umbrelă, şi flanele, şi pantaloni lungi, şi pantaloni scurţi, şi bacă pneumatică. Hotărîsem că-mi voi petrece vacanţa la oarecare nimereală: primul tren prins în Gara de Nord mă va duce la munte (eu visam Sinaia) sau la mare (la Schitu), deşi timpul trecuse, forfota se potolise, „bronzul" începuse să se roadă, copleşit de trecerea vremii ca şi de mirosul frunzei uscate şi îngălbenite ce cădea cu un vuiet adînc, numai de ea ştiut.

Aşadar, am cunoscut marea toamna. Şi nu regret. E mijloc de septembrie şi, totuşi, am găsit aici atîta lume încît nu ştiu ce să cred, cum să-mi închipui mai bine că e „în sezon", după expresia gazdei mele, şi cum se vor fi descurcînd turiştii în „potopul" acela de căldură şi omenire", tot după cuvintele ei.

E seară. Duminică. Ceasul arată ora 9. Îţi mai spune ceva amănuntul? Poate nu, aproape sigur, poate da, probabil. Era mijlocul nostru de a comunica artificial, de ce să n-o zic?). Ştiu, aflîndu-l mulţi l-ar cataloga prompt drept desuet şi vag romantic, imposibil azi. Totuşi... Noi, cînd ne revedeam după atîta vreme, nu aveam timp să epuizăm ceea ce acumulasem, adică să comentăm întîmplările cotidiene, să facem politică, pentru că românul dacă nu „comite" asa ceva nu se simte pe Pămînt, să ne iubim, dacă mai aveam forţă pubici şi frică.

Cum bănuiesc, un timp, angajamentul ăsta tăcerii l-am respectat scrupulos. Apoi, nu mai reţin de ce, evenimente imprevizibile, solicitări în diverse locuri la acea oră sacră pentru noi, îndăsoţiţii arme sau cine mai ştie ce lucruri m-au determinat să scriu cînd şi pe unde apucam şi cînd telegrafic. Notam banalităţi — gen „aici totul deosebit" — sau transcriam ceţinii despre cîte cîte. Întîmplări trăite şi povestite, vise deosebite, închipuiri sau amăgiri. Au fost momente, mai rare, cînd mă infierbîntam, dar despre acestea nu vă-am zis nimic, niciodată. Pentru că n-am avut prilejul? Sau curajul?...

...Facultăţile reînceput în octombrie. Cu cîtva timp înainte evenimentului am primit un telefon la serviciu. O voce de femeie — în orice caz tînărăcănă, am zis socat de ritmul şi intensitatea unei tîmpenie care-i însoţise vorbele — mă invita pînă la gară pentru a-mi transmite ceva important din partea ta. Îţi aminteşti, nu? Era cuminţenia s-o ajut pe fiica ei şi colega ta din B. să se transfere.

Mama mamei tale a vorbit atît de mult pînă să afle despre ce-i vorba, încît intrasem la bănuiţi. E o fată? Credea femeia aceea că eşi şi fiica ei, se cunoşteau tare de mult, de foarte mult timp? Poate am apreciat şi evoluarea mamei deloc în stil, se vădea lucrul, nouă era voit intenţia şi tu uneori cu formulele gen: „tu" ce-ai vrea tu, tu de ce-ai venit?) vrăji din degete (mai ştii?) ai o să vedeţi ce o să fie" (ne puteai fi tu) prea mă trăia destul de parcă am fi ascultat aceeaşi fanfară muzicală cîntînd la aceleaşi chinese din partea ei cu nuanţarile aceluiaşi maestru de vioarele şovăite ale Echinocţiului de toamnă.

Nici urmarea n-a fost mai prosţ. Conform regulamentului am aţintit-o pe colega ta, am prezentat-o colui care aprobă transferările şi care a semnat pe loc. Apoi a apărut incidentul. Nu cum v-o imaginaţi? „Acum, să rămîi cu domnul, mama zice. Dacă e devreme, trebuie să mă duc la clinică, fiţi atenţi la lăzile astea?" Nu numai este dintre cunoştinţele pe care mă vom [illegible] Am uitat să-ţi spun, că mergea numai cu taxiul, se urca în fiţă, „pe locul mortului", cum nu prinzînd în de-alte ocazii, coţina ser adresă unde voia să meargă, îşi aminteşte imediat o figură lungă pe care o termina bună pînă la destinaţie, indiferent de lungimea drumului, uitînd, cînd prima lor, eu aveam grijă de bagaje. În maşină se schimba un cuvînt cu şoferul. Afară o fată liniţă de toamnă, se uita lung după frunzele rămase din celălalt anotimp [illegible] şi visa poate cui bătînd îndemnul la cîntăţile amorţelui. După cîteva dăruiţi de vorbăreţă lacă, la un moment dat, n-o mai putem urmări. Povestea tot felul de lucruri: unde-i plăcea să meargă în vacanţe (la mare, la „2 Mai", evident); unde-i plăcea să domoare (la „maşini", desigur); unde-i plăcea să-şi facă [illegible] (la [illegible] centre de comandă, evident); unde dorea să cînteşte (la Biblioteca Academiei, desigur), cînd ea abia ştiuse alt. Interesant, despre tine, alt ştiut, n-a spus un cuvînt!

Aşadar, tărîţi am luat un taxi, s-a scoţut în fiţă numai că, atunci, m-a pus să-mi spun adresa. Am ajuns, am dus geamantanele acolo sus, la „cuminţe-mamă", cum îmi destăinuiseşi numele de „vitală" bătrînuţă, şi le-am lăsat liniţă [illegible]. Pe aminteşti poate că alt loc nici nu există. A sfîrşit „terenul" interesată, după care mi-a cerut o cheie ca să poată veni şi şi le la cînd va termina „cu alergătura pentru cazare". Avea umor: eu şi două chei la una aceea pe care o asiguram cu un lacăt prins în belciuge! Ţi-aveam de unde să-i dau cheia „reală" o să mi-o lase ea pe masă, la plecare. I-am trimis-o pe unica, rămînînd cu „duplicatul" de „Italie", s-o pună undeva pe geam, în acel cui bătut special pe care poate-l mai ţii minte.

Am reluat ziua de muncă derutat, la început, de întîmplare, apoi neglijînd-o cu totul. Exista şi un motiv: un coleg împlinea o vîrstă frumoasă, „a lui Cristos", repeta el, fără pauză, şi trebuia să-i onorez invitaţia fermă. La el am rămas cîteva ore bune. Dar nu m-am pierdut în conversaţii, degustări sau gesturi de subţirt curtezan care să alunge norii din cafelele tinerelor cu sufletul curat, prezente acolo. Trebuia să revin acasă neapărat şi grija asta mă apăsa mai mult ca orice imbold al sîngelui sau al convoaielor de arome care circulau dezinvolte prin aerul obosit de acolo.

Urcînd cu liftul atît de vechi, copiat, zic eu, după modelul unei cuşti de cimpanzei din circurile altor vremuri, îmi aminteam, totuşi, de una dintre tinerele de la „chermesă", cum pronunţa ea, grăseind însă. Toţ timpul ţinuse o carte în mîinile ei cu degete lungi ca o prăjină de bambus, ale căror unghii erau lăcuite în culori diferite încît, la început, am crezut că nu mai vad bine sau că sînt reflexe diferite: alb fosforescent, roşu măcelăresc, alb, roşu etc. M-am dumirit tîrziu de jocul apelor pentru că, între timp, altceva mă intriga: atitudinea ei manifest intelectuală. Voiam să aflu pe ce carte pusese mîna, atît era de prinsă iar scena îmi amintea de visele noastre de cîndva de „a putea citi un ziar foarte vechi şi, cu acele sîngelui date înapoi, să ne tulburăm pentru nişte amintiri uitate".

Nu ştiu de ce nu reuşeam să aflu ce carte era, mereu se ivea cîte ceva: o discuţie interesantă în alt colţ, o melodie pe care nu voiam s-o scap de la dans, o băutură („cruşon" cred că i s-a zis) pe care doream s-o degust în premiera, şi chiar o stare de toropeală contrastînd cu voinţa ce se instalase şi domnea. Cîndva am ieşit pe o terasă „cît o creşcătorie de papagali" — cum o catalogase un invitat cu ochelari, croc, papion şi păr grizonat. „De unde ştii cum arată o creşcătorie de papagali" — l-am întrebat. „Nu cunosc, îmi închipui doar", mi-a tăiat-o el, scurt. M-a readus în cameră strigătul „intelectualei" care ne chema să ne citească „ceva sexy". Desigur, precizarea m-a derutat dar am urmat minuscula gloată ce se apropia de ea. Cartea care, pe mine, mă preocupa era, de fapt, colecţia unui ziar foarte vechi, tocmai din 1901. „Dacă tot aţi devenit nişte copii ai plăcerii şi vă tentează hoţia de suflete, ascultaţi aici", a strigat „intelectuala", pe un ton ce nu admitea replică.

Ţi-am zis, intrasem destul de circumspect în cameră. Dar m-am prins în „horă". Ne citea un „Sensational proces de divorţ" relaţat pe pagina penultimă a ziarului. A început rostind sec: „Şapte ani lună de miere liniuţă două incidente liniuţă doctorul „Don Juan liniuţă fuga în America liniuţă divorţul forţat liniuţă plîngerea bărbatului liniuţă seducătorul condamnat virgulă şi liniuţă şase sute douăşcinci mii lei daune interese punct. Tribunalul corectional din Londra a judecat acum cinci zile un extrem de interesant proces de divorţ". Apoi vocea i-a devenit caldă, ştia să puncteze, să supraliciteze, să nuanţese, să intoneze ironic şi să se distreze pe ea însăşi ca şi pe ceilalţi.

„Capitolul Eroii". Primele cuvinte ale lecturii i-au fost acoperite de tusea puternică a unui munte de om stîrnită, susţinea el, de cruşon. După care am reţinut că ..... un comerciant grec, stabilit în Anglia de vreo treizeci de ani, cerea o sentinţă de divorţ contra soţiei sale, cu daune-interese în sarcina doctorului William Lance, medic londonez şi acum bărbatul numărul doi al doamnei. Toată colonia greacă din Londra asistă la desbateri, fiind-că doamna este din familia Rally, foarte cunoscută în Grecia — un Rally e acum preşedinte al Consiliului de Miniştri la Atena — şi fiind-că procese de acest soiu atrag fireste mulţi curioşi, lacomi de detalii picante".

Capitolul „Şapte ani lună de miere". „Istoria, totuşi, e simplă, căci se aseamănă cu multe altele cari contribuie a constitui faptele divorţului. Căsătoriţi în 1889, cei doi soţi au trăit şapte ani într'un acord amoros, dar în 1896 două incidente au ridicat armonia: mama bărbatului se îmbolnăvi la Geneva, tatăl femeei se îmbolnăvi la Falkestone, şi cei doi copii afectuoşi se despărţiră pentru a merge la căpătîele autorilor zilelor lor. Această despărţire fu începutul tuturor durerilor".

După obicei, plictisit de acest lucru „sexy" (?!), gîndul a început să zburde. Pentru o clipă am reuşit chiar să-mi amintesc că în seara aceea

Margareta Sterian: „Primăvara"

teatru t

Opera de trei parale

Teatrul dramatic „Bacovia" din Bacău ni se înfăţişează în ultima vreme ca o trupă ambiţioasă, cu lăudabile aspiraţii repertoriale. Nu cu prea mult timp în urmă, de pildă, apreciam un spectacol cu „Trei surori" de Cehov într-o viziune regizorală interesantă, cu idei novatoare care a şi stîrnit de altfel păreri şi opinii variate.

Pe aceeaşi scenă, în stagiunea de faţă, găsim din nou o montare care merită comentată, optiunea de acum fiind binecunoscuta „Operă de trei parale" de Bertolt Brecht. Analizat atent la lectură, textul descoperă un demers simplu, care tot simplu spunînd reprezintă o poveste cu tîlc. Este în aşa fel narată încît dă impresia unui epic derulat pe capitole, teza brechtiană a momentelor iesind repede la iveală. Personajele sînt alese aproape alegoric, în spatele lor ascunzîndu-se lumi distincte, mereu aflate în pericolul coliziunii. Avem, astfel, reprodus în tuşe groase, un tablou verosimil al societăţii capitaliste la nivelul reprezentărilor moralei ce o guvernează. Lupta banditească pentru înavuţire şi parvenire capătă forme groteşti, un veritabil păienjeniş ţesut pentru captivitatea indivizilor este metaforizat abil în manieră brechtiană. În această lume a lui Mackie-Siş, a lui Peachum sau Brown singura undă de lumină o coboară dramaturgul prin credinţa sa limpede sugerată că odiosul eşafodaj se clatină din temelii.

În spectacolul băcăuan, tînărul Sassy Brahim din Tunisia, proaspăt absolvent al Institutului de teatru din Bucureşti, a demonstrat că alegerea piesei lui Brecht înseamnă pentru el şi o adeziune la programul dramaturgic brechtian. Se observă aceasta prin spiritul metodic şi metodologic care structurează montarea, prin ritmul extrem de alert impus, caracterizînd pentru spectacolul agitatoric. Scenele au rigoare, se recurge la punţi de legătură, cu inventivitate regizorală, unele scene sînt chiar omo-e pentru ca demonstraţia proprie să atingă maximum de acuratete. E drept, apar şi supralicitări, finalul însuşi pare prea forţat în reincoronarea regimen prin ceremonialul propus de Mackie-Siş. Întîlnim şi bizarerii „exotice", cum este scena detenţiei aceluiaşi bandit, iar grupurile nu ajung întotdeauna la tabloul de gen necesar. Funcţional, dar simplificator ni se pare a fi şi decorul semnat de Daniel Rădută, în colaborare cu regizorul. Meritul principal al montării rămîne, însă, organizarea demersului scenic şi capacitatea agitatorică evidentă. La aceasta din urmă contribuie şi muzica lui Mircea Florian care, personal, o consider integrată ideaticii textului, cu sublinieri adecvate.

Faţă de cerinţele spectacolului, distribuţia a răspuns parţial. Ceea ce însă nu se poate face să omitem pe cei cîţiva interpreţi care ridică de mai multă vreme calitatea artistică pe scena băcăoană. Ne gîndim la Livius Rus (reuşind o compoziţie semnificativă în rolul Peachum, proprietarul firmei „Prietenul cerşetorilor"), Liviu Manoliu (un Mackie-Siş feroce şi diabolic, poate puţin prea rigid ca prezenţă scenică), Cătălina Murgea (o Celia Peachum cu aprig nerv), Diana Lupescu (Polly, cea vitală, senzual ascunzînd şiretenia), Gheorghe Şerbina, Constanţa Zmeu.

Ermil Rădulescu

film f

Bilet de întoarcere

După **Prematuriul** lui Feliks Falk [illegible] vine să mărturisească imagine despre cinematografia polonză [illegible] **Bilet de întoarcere** al regizorului Ewa a Czesław Petelski. Premiat pentru cel mai bun film polonez al anului 1981 subliniază că este vorba de o realizare reprezentativă pentru [illegible] a caracterului cinematografiei polonezze. Şi sîntem convinşi într-adevăr că în [illegible] **poloneză** de film se [illegible] — ci în acest deceniu al [illegible] cinematografice s-au petrecut [illegible] subterane tocmai acolo [illegible] Wajda sau Kawalerowicz păreau [illegible] cîţiva ani în loc.

Bilet de întoarcere nu e o capodoperă. Sau, nu este o capodoperă în [illegible] cultul de artă cinematografică, dar vine cu o vigoare dramatică fără precedent şi reuşeşte chiar să pună intuitiva la îndoială echilibrul liric superior şi tranşa estetică a generaţiei filastre. Convieţuirea armonioasă a ingerului cu demonul dispare ca o părere. Aici nu mai avem în faţă teze asupra umanităţii în general, ci apar personaje puternic individualizate psihologic, pînă la impresia că interpreţii îşi consumă personalitatea odată cu filmul — că nu mai există şansa să-i vezi în alt rol. (Interpreta principală Anna Seniuk are aici o asemenea creaţie — precum a avut şi Jerzego Stuhr în **Prezentatorul**). Sigur că vigoarea dramatică nu este, singură, capabilă să instaureze un capitol nou de istorie cinematografică, dar se poate bănui la această nouă generaţie de filme un salt radical de la tipul generic pe care îl întruchipau Cybulski sau Olbrychski, la omul concret determinat social, ale cărui experienţe [illegible] valoarea lor de unicat. [illegible] după război, normal, era obsedată de experienţele colective. Generaţia actuală, la fel de firesc, descoperă artistic individualitatea. Este [illegible] la condiţia umană la om — ca [illegible].

Eroina din **Bilet de întoarcere** nu face altceva decît restul de [illegible] materii dintotdeauna. Nu numai [illegible] dă puinea de la gură, dar abuzul pînă şi de la etica elementară pe care o are totuşi, pentru prosperitatea [illegible] unei catastrofe. Observaţia umanului ajunge pînă la crurime — refuzul oricărui compromis şi, dacă nu mă înşel, chiar al compromisului unui limbaj cinematografic ales.

Calea pe care filmul polonez a găsit-o pentru a se apropia de actualitate este fără îndoială un eveniment într-un ocean liniştit: aici erupe o materie dramatică a cărei formă finală este greu de prevăzut. Ce-aţi zice de-o bătaie cu frisca în filmele poloneze? Imposibil, bineînţeles. Nimic mai străin spiritului polonez decît asemenea frivolităţi. Tradiţia lucidităţii şi demnităţii sale, curajul opiniei, ne dau convingerea că în filmul polonez a luat naştere şi se consumă unul din momentele de interes artistic pentru epoca noastră.

Nicolae Mateescu

televiziune tv

Miercuri

Pentru telespectatorul consecvent şi aşadar există un calendar sui-generis ale cărui jaloane sînt cuprinse în programul micului ecran. Zilele săptămînii se dotînd pentru el şi prin conţinutul şi profilul emisiunilor care se difuzează. Fiecare zi are în această privinţă o fizionomie relativ constantă, o anumită personalitate. Există emisiuni care dau o notă caracteristică unei zile anumite emisiuni-cadru care dau greutate programului şi prin care telespectatorul obişnuit se raportează la el. Astfel, asociem lunea cu serialul şi emisiunile de ştiinţă, martea cu seara de teatru, miercurea cu telecinemateca, joia cu ora tineretului, ş.a.m.d. Desigur că zilele de simbătă şi duminică sînt privilegiate, lor fiindu-le „repartizate" emisiunile cu cea mai mare audienţă, după cum este şi firesc. Şi programul doi are astfel de emisiuni care prin periodicitatea şi consecvenţa lor au impus o atare corespondenţă între zilele săptămînii şi programul micului ecran.

O experienţă interesantă este aceea de a urmări în întregime programul unei zile şi de a-l judeca unitar. Să ne referim la ziua de miercuri, 26 martie, care nu ne-a rezervat nici o surpriză, nici o emisiune de excepţie, ca să spunem aşa. Ea a început cu o mult aşteptată transmisiune sportivă care a reţinut în faţa televizoarelor milioane de iubitori ai fotbalului. Presupunem că a fost emisiunea cu cea mai mare audienţă din ziua respectivă. În continuare, o mică incursiune în lumea copilăriei cu **Almanah pionieresc**: prof. Gh. Mohan a vorbit unui grup de pionieri despre calendarul florilor de primăvară; deliciul emisiunii l-a constituit recitarea cu mult farmec şi umor de către micii prezentatori a unor epigrame de George Zarafu.

O emisiune dinamică, operativă, aplicată, cu un cuprins de mare interes civic şi politic, a fost **Forum cetăţenesc**, pusă sub genericul „prezenţe la tribuna democraţiei": secvenţe asupra modului cum este întreţinut fondul locativ de stat, apoi o dezbatere pe aceeaşi temă cu cetăţenii din sectorul 3 al Capitalei.

Din emisiunea **Noi, femeile**, am reţinut interviul dat de Stana Buzatu asupra unor aspecte politice semnificative legate de condiţia femeii în societatea noastră şi reportajul de bună calitate al lui Horia Vasiloni dedicat muncii pline de sensibilitate şi pasiune a tipografilor.

În sfîrşit, filmul muzical **Oklahoma**, creaţie a cunoscutului regizor Fred Zinnemann, încununat în 1955 cu un Oscar, ne-a întreţinut aproape două ore cu muzică, dans şi bună dispoziţie şi umor, toate orchestrate de un maestru al genului. Un film care evocă pentru spectatorul de azi o lume în care dramele nu sînt luate decît pe jumătate în serios iar viaţa e splendoare şi un continuu divertisment, într-o atmosferă ce nu suportă decît intrigile şi tensiunile confortabile.

Programul doi a transmis o interesantă emisiune, **Studio T.**, făcută de Stefan Dorgosan şi Ionel Stoica, la care am „tras" din cînd în cînd un ochiul, şi un concert Bach al orchestrei de cameră „Bucureşti" sub bagheta lui Ion Voicu.

Grigore Georgiu

toamnă

Margareta Sterian : „La patinaj"

zile, a Echinocțiului de toamnă, urma să ne revedem. M-am îndreptat iarăși spre textul ce nu se sfîrșise încă și suna atît de insolit pentru urechile noastre... „D-rul Lance începu de odată să asedieze pe prețioasa doamnă judecînd că absența bărbatului era o împrejurare excelentă pentru o victorie mai sigură : dar la început asediul n'a avut un rezultat fructuos. Femeea și bărbatul continuau, din depărtare, a se iubi și își scriau scrisori pline de dragoste cu expresiuni ca «dulcele și grasul meu băiețan», «scumpa și bătrîna mea albină groasă», «dragul meu bărbățel negru», cari, dacă nu denotau un bun gust, erau cel puțin dovezi despre o intimitate amoroasă...".

M-am trezit și eu amuzat de aceste „expresiuni" care, chiar dacă nu dovedeau bun gust, aveau un farmec aparte. Și am încercat să judec evoluția lor... semantică. Deodată însă, multi dintre cei prezenți au început să rîdă virtos și, în pauzele de respiro, să facă glume la adresa mea. N-am priceput, la început. Apoi am aflat că prenumele și numele bărbatului din „fantul sensațional" semănau mult cu ale mele : mai precis, era ca și cum numele și prenumele mi-ar fi fost grecizate iar între ele, culmea ironiei !, ar fi fost intercalat numele celebrului Sofocle. Nu mă simțeam capabil să gust motivul lor de puternică veselie și am părăsit neobservat, cred, locul. Mai ales că aveam de onorat o altă invitație la care țineam mult și trebuia să mai trec și pe acasă.

Am urcat, deci, cu liftul de mărimea cușii de cimpanzeu. Am ieșit din lift, am deschis ușa ce dădea în culoar și am făcut doi-trei pași. Erau discreți fără voia mea și, cum am crezut eu atunci (pe nedrept, știu acum), s-au dovedit de bun augur. Dacă îți amintești „viluța" avea o fereastră ce dădea spre culoar și căreia, după îndelungi căutări, îi pusesem o perdea. Dacă în „viluță" era aprinsă lumina, se zăreau ușor și distinct de pe culoar mișcările sau se putea privi înăuntru. Așa s-a întîmplat și în acea după-amiază cînd, deodată, mi-am reamintit de faptele dimineții, de colega ta și „lăzile" ei lăsate în păstrare la mine. Văzînd veioza aprinsă și parcă pe cineva lungit în pat am făcut imediat stînga-împrejur, șocat de îndrăzneala colegei tale...

În satul de lîngă București, aproape că nu știu cînd am ajuns. Se apropia inserarea și timpul era atît de calm, de parcă ar fi fost vremea plăsmuirii legendelor, cu oameni ce reveneau liniștiți spre case, cu plutirea greu observabilă a păsărilor înaintea odihnei de noapte, cu foșnetul răcoros al frunzelor întîrziate în fuga de pe ramuri. Mă cuprinsese deja emoția dar, pînă la urmă, am binecuvîntat invitația și drumul. Întîlnirea cu consăteanul împrumutase ceva din faima și sufletul unui timp ce rămăsese pe loc, deși trecuse un sfert de veac. Atît era de tulburătoare asemănarea lui, de azi, cu a tatălui său, de atunci, și pe care-o păstrasem într-un locșor al memoriei ! Cu soția lui — prima mea învățătoare — a fost și mai și : o întruchipa leit fiica sore care, de altfel, m-am și precipitat, omagiind-o copleșitor și vizibil emoționat. Tîrziu, mi-am dat seama de enormitatea gafei încît și azi zîmbesc și mă întreb cum a fost posibil.

Am intrat repede în ceremonialul unor asemenea revederi pline de fapte, gînduri, explicații, povestiri. El mai dispărea, avea treabă pe la primărie, tocmai se întrunise comisia de judecată și trebuia să asiste la ședință. La un moment dat mă prinsese un soi de amorțeală : zîna fusese prea bogată, schimbasem atîtea situații, ajunsesem prin atîtea locuri. Dar a apărut el puțin aferat și m-a invitat să asist la ceva care, zicea el, dovedea cum „un om al locului, cu funcție mare la ceaneu, vrea să facă numai ce-i trece prin cap și se pretinde cu relația". L-am însoțit și n-am regretat deși, la sfîrșit, intenția și argumentele lui n-au corespuns întru totul cu modul în care am receptat întîmplarea la care asistasem.

Într-o cameră tipică, pe care am văzut-o pe unde mai umblasem, cu sobă de teracotă, cu un fișet clasic, era o masă uitată de timp, acoperită cu un material intrat și el în obișnuință, și la care erau așezați trei bărbați care fumau, toți, „Naționale", îmbrăcați în haine mai vechi dar nu ponosite, cu cămăși încheiate la nasturele de la gît. Li se adăugau doi bărbați („inculpații" zileî), o oficialitate a primăriei și noi doi. Cel așezat în mijloc, la masă, a dat cuvîntul tînărului care nu vorbea grăbit, dar nici rar. Știa ce are de spus și zicea totul coerent, logic, chiar cumpănit. Avea o față rotundă, un păr lins dar cam lung, însă îngrijit. Timbrul vocii, în schimb, era puțin schimbat, sau mi s-a părut.

«Venisem de la servici, mi-am luat plasa de pitpalaci și fluierul și am plecat pe cîmp. Știam un pitpalac bun, mare, care-mi plăcea și voiam să-l prind urgent. Da' n-a venit și m-a mai și apucat, să ierțați, durerea dă stomac. Că știți cum e cu timpul ăsta : nu mîncasem la prînz, în pauză, pentru că fusesem convocat la o ședință pe secție, la uzină (lucru în București și era navetist), iar acasă băusem cam mult must. M-am îndreptat spre casa mea însă urma să trec prin tarlaua cu porumbi. Cînd am intrat în tarla am auzit eu un zgomot, așa, parcă niște voci mai îndepărtate care ar fi zis „uite hotul", dar n-am luat în consideratie. Pe urmă le-am auzit aproape de tot și m-am pomenit cu niște oameni chiar lîngă mine. M-au luat de umeri și a strigat unul la tov. Ilie — „I-am prins". N-am știut cu ce glumește și cu ce m-a prins. M-au luat cam pe sus, m-au dus ei acasă, de nici nu mai e cazul să vă spun cum. După vreo două ore, tot tov. Ilie a venit la mine, cu un sac de azot în care să tot fi fost circa cinspe-douăzeci de porumbi ca „obiect-delict". Da' nu mi-i luase de la mine, din cîmp, și de unde să am eu sac de azot cînd ăștia de îngrășăminte vă'l ia ceape și se dau înapoi cu număr ? Spre seară m-am dus la tov. Ilie să-mi iau plasa de pitpalaci pe care mi-o oprise el în porumbi, „la control", și să-l întreb ce glumă a fost. N-a vrut să stea de vorbă cu mine iar cu plasa se juca fiul mic al tovului Ilie de e elevul doamnei, domn' primar...»

„Pe aici se prind pitpalaci" m-a lămurit, în fine, consăteanul meu ajuns acum oficialitate în acel sat. Parcă a mai dat cîteva lămuriri, dar nu le-am reținut. Suita întîmplărilor prin care trecuse „inculpatul" — cum să-i zis altfel ? — mă cam deruta : de la prins pitpalaci la victima unei obsesii sau mașinații, cît de mici, e un drum prea lung, ziceam eu, și uite că... Știu că a fost iertat, nu au existat probe concludente. A mai fost întrebat ce pretenții are. Și a răspuns — ține minte bine — „n-am nici una că, dac-as avea, cine se pune martor contra lui tov Ilie ?"

Întrebarea a sunat în gol, ne-am ridicat, el tocmai strîvea cu pantoful o țigară din care trăsese doar două fumuri, iar ceilalți din comisie și-au strîns foile. Unul dintre ei a și scănat: „E bine că n-ai pretenții", dar propoziția părea că s-a evaporat brusc. Apoi au răsuflat ușurați : poate pentru că rezolvaseră simplu simpla poveste a pitpalacului și a eroului ei, poate pentru că eu, asistentul despre care nu știau ce bram poartă, plecam lăsîndu-i să-și vadă de treabă după obiceiurile și concepțiile lor.

La gazdele mele erau încă multe de povestit și verva nu ne lipsea. Dar nu puteam abuza nici de ele — bolnave, măcinate de mutările prea dese, de lucruri mărunte sau mari, cu o viață, adică, în urmă — și nici de rezistența mea, întrucît trebuia să plec în aceeași seară. Am revenit aproape de miezul nopții. „În viluță" nu se mai zărea nimeni, însă am păsit cu teamă. Mai știi ? Am găsit cheia la locul știut, am deschis, am intrat, am privegheat rapid rosturile și nu mi s-a părut nimic anormal. În afara unui anume miros rar, de parfum rafinat.

Cînd terminasem toate pregătirile pentru somn și, după obicei, voiam să deschid radioul, privirea mi s-a oprit pe o foaie așezată discret în dreptul aparatului. Pe ea era... scrisul tău clar, bine însușit, bine cunoscut mie ! Am înlemnit. Citez din memoria elefantină : «Timpul își respectă cu scrupulozitate succesiunea iar dorința și sentimentele, cel puțin pînă azi, nu se pierd. Cît privește proiectul tău de a picta „Ospățul lui Baltazar", poate îți va sluji acest aforism egiptean dintr-o carte despre zei, morminte, cărturari : „Cei care au construit în granit, care au zidit o sală înăuntrul piramidei, care, lucrînd frumos, au creat frumosul... au mesele de ofrande tot atît de goale ca și cele ale bietilor nefericiți ce mor la marginea drumului, fără ca nimeni să-i plîngă".

N-am prea înțeles ce-o fi cu acest text și cui aparține... Deci asta era : veioza aceea aprinsă, silueta și așteptarea îți aparțineau, iar eroarea și fuga m-au înstăpînit pe mine !

...Acum sînt aici, la mare, și am depășit minutele afectate „întîlnirii" de la ora fixată cu atîta timp în urmă. Dar, bineînțeles, scrisoarea nu ți-o voi trimite niciodată. Poate doar o vedere, cu un poem pillatian într-un vers — „Nisip, talazuri, spume și scoici. Tu, nicăieri". Însă nu garantez nici pentru asta. Echinocțiul de toamnă a trecut deja și nu-mi rămîne decît să întind sperantele, cum fac veșnicele stele cu luminile lor. E mult, e puțin ? Ca și tine, nu știu nici eu.

MORILE DE VÎNT ALE LUMII

Urmare din pag. 1

românești. Julien Weverbergh, e unul din marii îndrăgostiți de meleagurile României, mai cu seamă de Maramureș și Delta Dunării, precum și al literaturii noastre pe care a ajuns să o citească în original. **„Biblioteca română"**, colecția pe care o patronează în cadrul editurii Manteau, va cuprinde 15 titluri de proză și versuri, desfășurate, ca apariție, pe o perioadă de 5 ani. Pînă acum au văzut lumina tiparului în excelentă traducere (după sublinierile presei de specialitate) a domnișoarei Liesbeth Ziedses des Plantes, din Amsterdam, nemuritoarea **Chira Chiralina** a lui Panait Istrati și un roman al subsemnatului. Tot în cursul acestui an urmează să apară, sub semnătura aceleiași traducătoare și a poetului Jan Wilem Bos două volume de poezii, unul Nichita Stănescu, altul de Marin Sorescu. Pentru anii următori sînt în pregătire **Amintirile din copilărie** ale lui Ion Creangă, **Baltagul** de Sadoveanu, **Ciuleandra** de Rebreanu, **Jocul cu moartea** de Zaharia Stancu, **Vînătoarea regală** de D. R. Popescu etc.

Prin editura Manteau și Julien Weverbergh, literatura română intră în aloturile Flandrei ca să farmece cu griu de la Dunăre pragul celor mai frumoase mori de vînt ale lumii.

JURNAL DE POET

Daniel Turcea

Se împlinește zilele acestea un an de la timpuria plecare și în acest fel pecetluirea ca testament a cuvîntului său, a poetului Daniel Turcea. Astfel ținem în mîini acest mărgăritar numit Epitania, *o carte rară de proporții simbolice în cultura noastră de acum. A trăit mai puțin decît ne obișnuim să cerem vieții dar nu prea puțin să nu fi ajuns la maturitatea deplină. Daniel nu-i un al doilea Labiș, durerea plecării lui este străbătută de bucurie și nădăjduire de încoronarea unei nunți sărbătorești. Pe Daniel nu-l plîngem ci-l admirăm, lucrarea lui și-a săvîrșit-o cîtă era, el nu-i un steagar trecut la răscruci de priveghi ci mai degrabă floarea de cîmp, crinul primăverii hunelor vestiri care are de spus un cuvînt înalt, o înmiresmare de dat pămîntului și vînturilor și apoi de a se șterge. Versurile sale abia ies din Cuvînt cu mlădiița din tulpina viței, frazа nu-l cearcă mai degrabă columba sinoură ginaurind cu creanga de măslini, peste cenușiul apelor. Ajunsese să simtă cea mai mare densitate a universului ca cei mai luminați dintre noi anume „tot ce atingi e din cuvinte" că „orice peisaj are mai ales chip nevăzut", că „viața nu-i decît acest prilej / singurul de a nu muri", că moartea nu are ultimul cuvînt de spus în univers, că există ziua a opta, „ziua orbitoare, viața, acoperind totul, viață, viață, viață" „ziua fără sfîrșit / pogorîndu-se / potirul se aprinde / Ce nu văd / ce nu trăiesc / ce nu știu / e viață". Mai știa Daniel că orice lucru, orice creatură pe lîngă ființă mai are și înmiresmare, sfîntenie o existență invizibilă, că strîngîndu-se cele invizibile, rămîn miroasele invizibile ca în poezia populară unde la județul de apoi sînt întrebate florile unde le sînt miroasele. Daniel știe că moartea e somn* (pag. 87), *stare de visare, că omul mai are încă o vedere cea de taină ce abia neflind aici întrezărește :*

Iată se trezește
Din țesături din oase din țărînă
Ca dintr-un cort iese afară

Se naltă ca o flacără lină
Și se văd
Se văd

Prima oară (pag. 40)

Cartea lui Daniel, Epitania *care de fapt cuprinde toată moștenirea incluzînd și volumul dintîi și cel rămas în manuscris și pe care o așteptăm din partea Editurii Cartea Românească, editura care a avut privilegiul să-i publice întîia ediție, este expresia unei izbînzi spirituale ajunsă să fie exprimată în cuvînt, este strigătul de bucurie al celui ajuns la liman navigînd cu toată puterea pe rîurile adesea învolburate ale istoriei spirituale a umanității, dar în sfîrșit ajuns acasă, la candela de priveghere a acestui neam atins de lacrima iubirii cosmice.*

Este sărbătorit în graiul nostru de acest poet ce va rămîne ceasul celui trecut prin durere ajuns la limanul dragostei nepieritoare :

„În durere s-a cufundat ca-ntr-un rîu
Și era vibrînd
pînă-n adîncuri, fiindcă nici o vină nu-i acoperea

Fața și simțurile
Și ce jertfe e asemenea iertării ?
Iubire

Și care altul ar putea fi izvorul vieții
Pururi izvorînd ?
O, ziua aceea, orbitoare !

Ioan Alexandru

PLANETE

Un limbaj de încercare (II)

Poetul se inventă și-și inventă părinți, ca să-și ascundă părinții. Navighează în derivă, dar știe și încotro se îndreaptă și că se îndreaptă într-acolo cu certitudinea că ar putea ajunge. Deși se întîmplă, se poate întîmpla și să nu izbutească să ajungă. Drumul va conta, nu ancorarea, nu țărmul.

Poezia nu caută finalizări și nu este finalitate nici cînd pare a fi.

Peregrinările lui Ulise ne interesează în primul rînd, simbolica lor, implicațiile ei meandrice, nu ceea ce a săvîrșit și reorînduit el (dacă va fi reorînduit sau nu) după ce s-a întors în Ithaca, în Penelopa, în realitate în sașnectute și în morală. Căci Odiseea suferă terminal de corcirea cu fabula, e lecție și pedagogie.

Omul în lirica lui Vasile Vlad ? Desfigurarea omului. Omul fără voie. Ce a devenit Ulise ? Dar Faust, căci unul dintre volumele poetului nostru s-a chemat **Îndreptările doctorului Faustus sau Calea cea mai lungă** ? E dreptul său la cuvînt, măcar de data aceasta cea mai lungă dintre căi se cade să fie cea mai scurtă :

„Ah ! da, sînt și eu om. / / Eu am văzut stelele orientului, caii de mină, / o maimuță născînd. Voi lăsa ceva în tăcere ? / n-am spus da ! Mare lucru. Mi-au scos ochii, mi-au stins numai lampa. / Am și ajuns. Un om, orice om, hotărască ceva, / clipa-i încăpătoare, de toate se aruncă în ea. / Mie fie-mi de-ajuns. / Ave bre ! / / Să mai zic o dată că / toți vorbim omenește și fiecare-și vorbește / omenească să ? / / Marele om Sollește, micul om face hani / / Omul este curat: Omul este frumos. Omul / este demn. Omul a inventat roata. Omul s-a făcut / hingher și visează cîini. Omul are globule de catran. Are globule roșii. Are globule albe. E angrenat / în loteria exagerărilor. Scrie despre pace. / Își respectă osul. Scrie despre război. / Salută natura. / **Ultimul comunicat al Congresului umaniștilor spune clar** / / Doar tu îmi vorbeai despre oamenii / făcuți să își domine cîrjele".

Bineînțeles (de ce : bineînțeles ? poate pentru că... dar nu, nici un **pentru** și nici un **că**) Faustul îndreptățirilor sau îndreptărilor poetului nu are nimic sau nu are decît atîta cît și cînd îi inventăm și găsim noi vreo relație ideistică sau simbolică sau altfel cu Faustul goetheean. Totuși arta modernă își atîrnă des în cuierul unor concepte prestigioase cîte o jiletcă, și iată-ne obsedați de ea, care ne ofensează ori ne intrigă, de această artă, de acea jiletcă.

Poezia poate sta pe-un prag de bordel sau pe-o treaptă albă de templu : poate fi jegoasă ori cu miros de mirodenii și fumigații biblice, de parfume halucinante, plină de plăgi sau scăldată în aurul soarelui, totdeauna ea va fi însă pură în demersurile sale oraculare, magice : „eu n-am înțeles niciodată părul tău" ; „Afli că așteptînd ploile arborii devenit-au catarge" ; „să desenezi cruci pe lucruri stinse /.../ tu însăți o cruce, Ofelia" : „O parte din aer o inventaserăm / și ei au furat-o" ; „orice frunză se crede o vrabie" etc.

Oricăruia din reprezentativii noștri poeți, Vasile Vlad îi poate părea un fiu răznatec și risipitor (nu-l recunoașteți pe Arghezi într-un vers ca „sînt bolnav de răzgîndire și slavă" ?), căruia n-a apucat să-i spună, să-i explice încă pe înțeles ceea ce vrea și care ades crede că a deslușit ceea ce nu totdeauna deslușește cu adevărat. Nu este așa, totuși. Nu aprehensiunea sau opusurile acesteia definesc poetul, în sensul său el chiar a înțeles destul, dar în loc să reproducă în stil indirect o obișnuiesc alții, în loc să reproveze după șabloane tradiția (deși în concluzie o renovează), în loc să se prosterne obsecvios („Vă ghicesc eu, toți vreți să fiți judecători), el riscă — a văzut numeroși inotători, a parcurs filele a numeroase manuale de înot — să învețe să înoate singur. Va izbuti ? Cred că a și izbutit, îi zăresc pe cei ce i-au rămas în urmă.

În cartea sa lupta poetului cu expresia seamănă luptei copilului cu limbajul : pînă să ajungă la corectitudinea expresiei convenționale, greșește („Rătăcesc printre uși"), se împiedică, deformează, născocește cifruri valabile doar lumii din imaginația sa. Cîteodată pocelile, incorectitudinile, scornelile copilului au o puritate, o candoare cuceritoare și maturii le conservă din superstiție și afecțiune, le pun în circulație glumind, iar ele se impun învingîndu-și

Margareta Sterian : „Măști vechi"

imperfecțiunea, modificînd și maturizînd resorturile culanței și opticii experimentatorilor ce le ocrotiseră inițial și biruind eroarea că lucrarea creației, că prosopopeea genezei s-ar fi încheiat. Geneza continuă, acesta e farmecul vieții și a forța absurdul nu înseamnă decît a participa la competiție : „o, eu participantul / la Fondarea argumentelor, / declarat cetățean liric al orașului, / nu mi-am pierdut încă încrederea. / Spre exasperarea jucătorilor de-a ataşamentul / declar necesitatea de-a **saluta imposibilul**".

★

Scriam că Vasile Vlad a venit cu un limbaj de încercare și completam accepția termenului cu precizarea că înțeleg prin limbajul acela o speță de filozofie a substanței, de concepție de viață. Că este așa, n-avem decît să propunem atenției cititorului o listă încăpătoare de sintagme, vocabule, metafore și verbe a căror plasticitate incorporată ideii colorează întreaga lui carte : cojogeamitea, lighionul, bișniță, iacătă, amăgenie, boarfă, ete, etete, mirtițe, sămînțăraie, descultat, uharti, mucide, bruh, zbîrciul, halaltăieri, togma, pamplezir, oharii, dihuielnic, pimniță, răsdivizibil, rinze, cataroaie, pătlăginie dă-i cu roaga, nu au nici un fason, un țîntar își chiuie lăbărțat insetarea, ninge indigo, nisip grena ego se prăpădește după cuvintele sale în inima sa, plescăie pleoapa, care eu... nu mă așteptam, suge pene, am niște două picioare, mă-nholbui, efemericizam, țîțîie, a gugui, a licurici, duioșindu-te, rîncăjească, nu să egzistă, își micește, să riz, să rîză, mă simt, mi-ai cadorisi, mucea scoate ochii, mare mahăr, spațiul unei tîrcoale, degetele gugustiucilor, plescăitul laptelui, anasîna tainului, gogolașele întîmplării, hachița tatei, aerul bătătorit, carnea gîlcita, suflare boccie, pasărea gagu, un pupă lapte, oareșcari hohote, hingherit de gînduri, frigul bălțat, inima pulberultă, iepurol fonitori, trei jde ani, așijderea bravo, așijderea aoleu, ave bre !, ea etete, imediatețea încărcăturilor, niște unii, niște alții, fratemele meu, păzește-mă-te, cel din Of, pentru sechii (sechii neînsemnînd / desigur nimic) etc.

Această redutabilă poezie construind vagi miracole cu aparente resturi cu deșeuri, cu vorbe alterate sau alterabile, infirme, la întîmplare și din cripto-cuvinte sau din combinații sonore „însemnînd desigur nimic" este o poezie nu rara părinți, dar despre a cărei dezvoltare părinții sai nu mai dispun de mult, e fantastic și sigur, de nici o informație, o poezie care stă pe tampoane, trenu-i supraîncărcat și aleargă. Ea va rămîne într-un picior, va rămîne într-un deget, va rămîne într-o unghie, va rămîne în cine știe ce calendar fără file prin care bate vîntul, însă... va rămîne. În felul ei. Autorul său parcă ieșe mereu de sub dărîmături. „Dar groapele nu mai încap în pămînt / și se prevăd dărîmături mai minunate / decît dărîmăturile inimii" ; „Taie-ți o mînă, te rog ! Să nu poți / iuta"), parcă asupra-i s-au surpat inevaluabile cantități de poveri și cu o discutabilă cîtime de surplusuri de energie, zeflemea, dezgust, sinistrat saturat (cine e Faust ? cine nu-i Faust ? au fost cîți Fausti ? cum trebuie și cum nu trebuie să fie Faust, un bun Faust ?), apărut de sub dezastroasele apăsări ale obsesiei și blestemului de a fi om, de a suporta măcar pe jumătate datul rigorii metafizice („iarba crește deasupra anotimpurilor, / și cine ar putea să priceapă / deznădejdea unei jumătăți de cîntec ?" ; „ O jumătate de dragoste / o recunosc / după cum încălzește în gură ceaiul bolnavului /.../ Absența celeilalte jumătăți întunecă la orizont / doar dîndărătul drumurilor" ; „Eu / sînt un gol înclinat. /.../ O jumătate de esență" : „Sigur că da. / Interioarele mele cîntă ; / cîntă hipofiza, / cîntă splina, bășica udului / Cîntă și privighetorile din inimă de văcuță"), rîde de toate clapele de jos ori de sus ori de la mijloc, fiindcă „Năprasnica finețe a cuvintelor / nu poate să vindece prea departe" ; cîți ochi, cîte lacrimi, cîte sensuri întoarse — „conștiințe cărora nu li se mai întîmplă nimic" — prin străvezimea corora („Cu ce se ocupă viața, domnule general ?") se conturează pe el însuși cum vine („Am dreptul de a veni / din propria mea depărtare" ; „Am plecat... să întîmpin uimirea care vine cu o vocală, / sau poate să nu mai întîmpin nimic, / vorba mea"), pe el însuși narînd ce vede, ce simte, al căror convingeri și paranteze și îndoieli este („În primul rînd nu cred. Singur, / mai sînt și parantezele printre noi. Răcoarea / din spatele lucrurilor. / Însă lucrurile albe nu se țin minte. Odată / cu lacrima cade și ochiul. Nu există mai, asta în general"), pe el însuși mărturisind care e gustul înfringerii : „Se poate. Și asta se poate. Era epoca noastră scăldată / în salonul cu păuni discutam despre farmecul monștrilor" ; „și aflu că nu mai trăiește potaia / ci muștcătura acesteia" ; „În același timp (da, asta e viața, fiecare cu propria lui / grăsime și deznădejde) pierzîndu-te știu că revoluție s-ar putea / numi apropierea omului de inima sa cea mai bună / și mă distrez / la parada chiorîlor prietenoși ce te aclamă". Poetul, așadar, vine, vede, nu învinge și... rîde.

Ion Caraion

radio

Un poet romantic

Am ascultat săptămîna trecută o evocare dramatizată a lui Adam Mickiewicz, marele poet național polonez. Fără să fie neapărat dintre cele mai reușite secvențe ale rubricii **Figuri de seamă din istoria culturii**, montajul radiofonic a reușit să teasă portretul uneia dintre cele mai interesante figuri europene ale primei jumătăți de secol 19.

Adam Mickiewicz, mare poet și luptător pentru libertatea națională a Poloniei, a avut în literatura polonă un rol în multe privințe similar celui al lui Eminescu la noi, iar fată de patria sa dezmembrată la vremea aceea a dovedit o devoțiune patriotică inflexibilă și ardentă, cum aflăm la Bălcescu (pe care dealtfel îl cunoștea, fiindcă la Paris făceau împreună parte din „rezistența" revoluționarilor exilați). Mickiewicz, un caz fericit de impecabilă conștiință morală asociată cu îndrăzneala acțiunii și cu o excepțională dotare poetică — iată ce portret a oferit emisiunea spre pildă și cunoaștere. Faptele istoriei — amintite cu oarecare stîngăcie — au putut fi totuși împletite fără greutate în biografia poetului, fiindcă gesturile concrete, mișcările existenței sale de surghiunit de la 26 de ani pînă la sfîrșitul vieții au avut mereu un substrat politic activ — încercarea de a lupta pentru libertatea Poloniei. Și aceasta într-un moment cînd Europa era supusă pretutindeni unei mari neliniști, unui cîmp electrizant al ideilor libertare. Biografia dramatizată la radio l-a urmărit deci pe poet în încercările sale de a fi mereu prezent în „punctul cel mai fierbinte": Paris, Roma, Constantinopol : el spera astfel să se apropie de împlinirea visului de independență pentru patria sa poloneză. Pe lîngă toate aceste „fapte", la emisiunea (de o oră) s-a difuzat un montaj cuprinzător de poezie a lui Mickiewicz, într-o lectură cu adevărat excelentă (Fory Etterle, Emil Hossu etc.) ; comentariul, indirect, a reușit să sugereze neobișnuita popularitate a autorului — și importanța sa ca personalitate romantică apta să potențeze resursele tradiției și să schimbe, la nivel liric, felul de a privi lumea. O lume se trezea în fața propriei imagini izbitor înnoite, însă nu străine, ci mai profund legate de identitatea sa. Am ascultat, așadar, versuri ale poetului polonez : minunate descrieri de natură, pasnice, îndurerate sau malefice, ale unui neîntrecut peisagist, fantezia suferindă a unor versuri de dragoste (ca un tinic erou romantic, pe Mickiewicz l-a marcat toată viața o iubire nefericită), discursuri poetice incendiare. Un punct de rezistență al emisiunii a fost relația poetului cu Chopin — deci fondul muzical s-a constituit mai ales din piese ale lui Chopin. Emisiunea, cu tentația ei mai generală de idealizare, s-a potrivit suficient de bine acestei teme. Astăzi, statuia monumentală a lui Adam Mickiewicz din frumoasa piață a Cracoviei este locul unde oamenii se adună în modul cel mai firesc, se așează pe treptele soclului și în poala figurilor feminine alegorice, ori, cu îndemînare acrobatică, urcă pînă sus de tot, lîngă poet ; aici se odihnesc gospodine, în trecerea lor spre casă, aici cîntă chitariști vaganzi ai verilor și dansează tineri turiști de prin depărtatele locuri. Pe Mickiewicz viața îl înconjoară necontenit. Conștiința sa își păstrează forța magică.

Ioana Ieronim

plastică

Redimensionarea sensurilor

Nicolae Fleissig oscilează încă între formele structurate în funcție de redimensionarea sensurilor expresive ale artei antichității văzută ca o posibilă generatoare de sugestii vizuale mai ales prin socul vizual provocat de alăturarea unor elemente de repertoriu ce aparent se exclud și mirajul unei arte simbolice văzută ca atribut aproape exclusiv al efortului de menținere a sculpturii sale între parametrii modernității.

Rezultatul acestei oscilații este o artă care păstrează în linii mari acel grad de tensiune indispensabil al reprezentării. Nedorind să se desprindă de figurativ și fiind conștient de faptul că esențializarea nu este posibilă decît pe calea unor subtilizări progresive a formelor, Fleissig insistă pe posibilitățile sculpturilor de a se constitui în semne aparent independente de un anume limbaj, practic însă derivate din el. În acest sens aș interpreta de pildă sculpturile expuse în ultimele două expoziții municipale. În ele trimiterea la antic era evidentă dar în același timp redusă la funcția de simplu catalizator al sugestiei. O victorie a sa este doar amintirea unei zeități feminine și mai mult un semn al cresterii, energiei și fertilității tîșnind din rămășita unei arhitrave, un semn tăiat și slefuit energic, rămas în picioare după un imaginar cataclism universal. Trebuie privite cu atenție sculpturile de acest tip al lui Fleissig pentru că ele sînt purtătoarele unui clasicism sui-generis în care tentația revenirii la perfecționismul execuției este surclasată de aceea a punerii în valoare a unei dimensiuni simbolice intrinsecă reprezentării. Lecțiile sculpturii grecești mai pot încă oferi puncte de plecare pentru reelaborarea unui limbaj original, oricît s-ar crede contrariul...

Exacerbarea tentației de a marca valența simbolică a obiectului a adus creația lui Fleissig în zona de preocupări a multor sculptori moderni pentru care exprimarea metaforică tinde să se substituie unei permanente raportări a discursului artistic la o experiență de comunicare acumulată.

Experiența redimensionării limbajului clasic s-a dovedit în acest caz utilă căci sculptorul, căutînd în primul rînd modalități noi de structurare a materiei, nu pierde din vedere faptul că ele trebuie să transmită, luate contextual sau izolat, o anume informație.

Lucrările expuse recent la galeriile „Orizont" au lăsat clar să se vadă faptul că rafinamentul tehnic impus la extrem poate reduce acest grad de informație pînă la limita transformării operei într-un simplu semn a cărui valoare rămîne decorativă, cade sub tutela parametrilor ambientali. Toate reușitele artistului din această expoziție sînt de căutat acolo unde materia elegant finisată trimite la o idee, la un simbol derivat din supralicitarea virtuților expresive ale componentelor unei forme exersate, componente putînd deveni semne penetrante.

Grigore Arbore

muzică

Trepte ale limbajului muzical

Un recital de o sobră ținută intelectuală, păstrînd discreția în bogăție și măsura în fantezie, fiind prin aceasta mai aproape de „scara umană" a sunetului, ne-a oferit pianistul Remus Manoleanu la Sala Mică : un fel de ciclu construit pe deschiderea minor-major (de la „Andante cu variațiuni" în fa minor de Haydn, la „Șase variațiuni" în Fa major de Beethoven), abordînd aproape toate treptele limbajului muzical. Monocromia austeră a preclasicilor (Padre Soler, Scarlatti), eleganța unui Haydn inocent și fantast, dramatismul beethovenian extrem, poetica impresionistă (Chopin, Skriabin, Liszt), conturul precis, totuși dezinvolt, al Toccattei de Prokofiev, au intemeiat o logică a culorilor, o înlănțuire bine gîndită și utilă ascultătorului. Nota comună, generozitatea și bunăvoința sensibilului, a temperat astfel orice extreme, imprimînd recitalului o naturalețe, o „complicitate cu sunetul" în stare să ne apropie de orice stil.

În aceeași săptămînă, un concert de prime audiții la Radioteleviziune a prezentat, tot în interpretarea lui Remus Manoleanu, cele „Patru inscripții sonore pentru pian" de Adrian Iorgulescu. A devenit astfel evidentă capacitatea specială a pianistului de a transfigura și „înlănțui" stări distincte. Lucrarea, care pornește de la o muzică avînd un caracter, am zice, obiectiv, trece printr-un moment dinamic, apoi printr-unul liric-meditativ, și se încheie printr-un ironic scherzo. Flash-urile sonore, deosebit de concentrate sub aspectul expresiei, au fost unite nu numai prin materialul intonațional comun, prin tehnica de compoziție, ci și prin interpretare, capabilă să asimileze contrastele.

● Studioul de concerte al Radioteleviziunii, sărbătorind, prin Integrala lucrărilor concertante pentru vioară, cei 210 ani de la nașterea lui Beethoven, a avut inițiativa de a programa tineri soliști, ceea ce a subliniat într-adevăr caracterul entuziast, de sărbătoare, pe care se cuvine să-l aibă asemenea concerte. Romanțele în Sol major și Fa major (soliști Lidia Grigore și Emil Stegar, laureați ai Festivalului național „Cîntarea României") și Concertul în Re major, interpretat de Cristina Anghelescu (laureată a concursurilor de la Lublin și Markneukirchen) acompaniați de orchestra Liceului de artă „George Enescu" (dirijor Nicolae Racu), ne-au revelat dezinvoltura și bucuria interioară cu care se apropie acești tineri de marile performanțe. Prea mulți laureați, dacă n-au putut fi ascultați pînă acum !

Desen de Robert Drăghici

Grete Tartler

cronica literară

Cezar Ivănescu: «MUZEON»

Prin „nuditatea“ scrisului său, șocantă între abuzurile metaforice ale poeziei actuale, Cezar Ivănescu este poetul nostru contemporan cel mai aproape de poezia lui Eminescu, atît ca fior abisal al trăirii, cît și ca vrajă muzicală a ideii. Într-un context critic saturat de laude, dar lipsit de adevărate judecăți critice (cu dezolant de puține excepții) sau prea des aplecat să uniformizeze valorile, după un elastic pat al lui Procust, nivelîndu-le într-o deloc inocentă confuzie, o astfel de afirmație are de ce să șocheze la rîndu-i, cu atît mai mult cu cît ea ascunde și o judecată de valoare: poet al *morții* și al *iubirii*, Cezar Ivănescu nu e nicidecum un epigon tîrziu al „eminescianismului“, ci un artist cu o profundă viziune a lumii dincolo de „mode și timp“. Din familia spirituală a poeților eruditi, de cultură și rafinament, ca Ezra Pound, dar și de puternică vină populară, Cezar Ivănescu ocupă, printr-o stranie mișcare de recuperare a culturii noastre, un spațiu rămas alb în „tabloul“ liricii românești: *poezia fervorii medievale*. În adîncul sufletului unui popor, există o seamă de sentimente pe care, pe măsura întîlnirii în istorie a condițiilor prielnice, învățăm să le recunoaștem în glasul celor ce le-au numit (la noi ele se cheamă miorița, manole, eminescu, creangă, caragiale, sadoveanu, rebreanu, arghezi, blaga, barbu, bacovia...). Noțiunile de timp și evoluție nu se justifică, deci, în artă decît dîndu-le cu totul alt înțeles. Sensibilitatea noastră medievală — din cauze multiple, de istorie și limbă — s-a manifestat doar parțial în scrierile vremii (cronicari, Antim Ivireanu, Dosoftei), poate de aceea ea a reapărut uneori în opere ale scriitorilor noștri, niciodată însă cu atîta intensitate ca în poezia lui Cezar Ivănescu. Temele și tehnicile medievale nu sînt la el un rafinat joc livresc, ca la Romulus Vulpescu, ci [illegible] naturală, întîlnire fericită între o formă a poeziei și ființa poetică străbătută de sentimentul tragicului și al devoțiunii, de teroarea morții și fervoarea iubirii.

Volumul său anterior, *La Baaad* (început în 1969 și [illegible] anul trecut), construit [illegible] gime în jurul [illegible] morții, cuprindea o [illegible] tă în care limita dintre viață, vis și poezie se ștergea, [illegible] devenind salvare [illegible] stentului și tragică coborîre în infernul lăuntric. În acel [illegible] poem în vers [illegible] (mister medieval) [illegible] respondeau [illegible] disputa [illegible] poetic, iar altele într-o [illegible] materială foarte concretă [illegible] de Cezar Ivănescu. [illegible] poetice [illegible] semnele [illegible] rodul nu era decît o [illegible] a vieții pentru moarte. [illegible] trădau deja scheletul [illegible] iubirea și femeia erau [illegible]. O asemenea [illegible] rară nu numai în poezia noastră și îndeamnă firesc la analogii. Astfel, [illegible] cartea din *Lacustra*, Cezar Ivănescu este pentru Artur Silvestri „un baroc cu [illegible] dispariției [illegible]“. Ori, [illegible] opus barocului [illegible] rentă și instabilitate, [illegible] du-și sub neatîrnarea [illegible] chipul [illegible] de profunzimea [illegible] substanța

și fervoarea sufletească de aici, intensitatea suferinței comparabilă cu teroarea medievală a morții și a infernului dantesc, iar forurile imaginii obsesive cu Dansurile morții sau cu Triumful morții al lui Brueghel (H. Bosch, desemnat de acelaș tînăr confrate, nu a pictat, după cîte știm, acest subiect). Cum însă poezia sa nu are nimic religios, tonalitatea sumbră și patosul calcinat al spaimei, cruzimea și ritmurile cuvintelor sînt de căutat mai degrabă în [illegible] grecilor și în bocetul nostru popular, decît în versurile morții ale unui Helinand de Froidmont, călugărul francez de la sfîrșitul secolului al XII-lea.

Dacă **La Baaad** era — folosind o metaforă — un „ecleziast“ și totodată „apocalips“ al poetului, ultima sa carte este un imn extatic al iubirii și frumuseții, o „cîntare a cîntărilor“ de mare forță și puritate, sprijinită pe [illegible] reprezentări conjugale: „Împreuna sufletului meu / a Lumii pururea Mireasă / nici un Calvar nu mi-i prea greu / știind că m-oi întoarce eu / întru a Vieții Sfîntă Casă / nici un Calvar nu mi-i prea greu / știind că m-oi întoarce eu / întru a Vieții Sfîntă Casă ! / / ! mai lasă-mă să te privesc / lumină care mă încinseși / în tine sufletu-mi topesc / și trupul cald și-mi înfrățesc / lumina ochilor mei tineri / în tine sufletu-mi topesc / și trupul cald și-mi înfrățesc / lumina ochilor mei tineri !“. Fără încărcătura și sensul canonic al simbolicii creștine, poemele lui Cezar Ivănescu au acel extaz al dăruirii, acea topire a sinelui în arderea iubirii ca la marii mistici spanioli (de unde pare a veni și sugestia parantezei în deschiderea versului — !, ? — scrisă [illegible]. Cu toate că G. Călinescu considera poezia meridională și latină lipsită îndeobște de sensul metafizicului, acesta se manifestă totuși cu atît mai profund la unii poeți unde el există. Așa cum **La Baaad** transpunea spaima existențială a morții într-o metafizică a ei, și în **Muzeon** se naște o metafizică a dragostei,

cu gesturi de „pietà“, în care femeia este ridicată pe înălțimile poemului, precum odinioară madonele prerafaelite pe altarele domurilor: „! Marie-a vieții mele blîndă foarte, / fără greșală fără Timp și moarte, / eu-rîțâ-mi gîndul morții de otravă, / inima lin sărută-mi-o cu s'avă / că putrezește carnea de pe mine / și viermii trupul mi-l mănîncă blînd, / ridică-te Regină-ntre Regine / de curăția ta eu sînt flămînd ! / Marie-a vieții mele blîndă foarte / ispită aurie și Grație și Moarte !“. Iubita este unică, ca Beatrice, dar numele ei, **Maria**, iscă ambiguitate poetică: ea este cîntată și venerată la fel ca în poezia trubadurilor provensali, unde — toate sub influența ardenței orientale — imaginile femeii și Fecioarei se confundaseră: „! plină de Grație tu ești / ca o corabie de îngeri / făptura cărnii ți-o sfințești / fecioară-n inuri fecioresti / întoțu alor mele frîn[illegible]“. Astfel, peste timp, poetul regăsește exaltarea lirică din elogiul „franciscan“ (cum îl numește Călinescu) al **Fecioarei** lui Antim Ivireanu, cu al cărui început **Îngerul splendorilor** — poem antologic — are certe corespondențe stilistice: „! tu pentru mine Una ești / tu pentru mine ești ca Luna / lumina pentru mine ești / apocalipselor cerești / tu pentru mine ești ca Luna / lumina pentru mine ești / apocalipselor cerești / tu pentru mine ești ca Luna ! / / ! tu mie Soarele îmi ești / tu Soare ești doar pentru mine / tu mie Soarele îmi ești / din umbra morții tale crești / lumina sfîntă pentru mine / tu mie Soarele îmi ești / din umbra morții tale crești / lumină sfîntă pentru mine !“. Plină de tensiune, iubirea poate fi și păgînă („! și tăiasă aprinsă pe rană / rana grăitoare-mi fu / roșă carne și victimă / de Lacora ți-o străbătu,“), pasionalitatea devenind ca în erotica eminesciană, senzualitate („! ochiul meu supus vederii / vede doar carnea muierii“). Împlinirea însă sentimentului voluptății și fericirii și al naturii edenice [illegible] începe /

că spre tine nu-i cărare, / decît tot lingînd deșertul / de cenuși de scrum și sare ?“). Dimpotrivă, dragostea lui Cezar Ivănescu este cea de după izgonirea din paradisul trupului inocent, sentimentul păcatului („m-ai vrut boțul roș de carne / suferind nevolnică, / carne-mi poartă suferința / carne diabolică !“) și spiritualizarea iubitei despărțind-o de poetica izvorîtă sub steaua singurătății. Totuși în iubire se strecoară uneori ceva excesiv și înfricoșat, încercînd să ascundă febril prezența apăsătoare a morții (! ochii-și pleacă fața ta / ce se ofilește / de parcă tot inima-n / inimă privește, / ochii-și pleacă fața ta / numai umezime ! / nu ne poate ajuta / nime, nime, nime !“) ce se proiectează peste lume ca umbra unui personaj atotputernic, concret și alegoric în același timp. Imaginea memorabilă a fragilității omenești („! învîrte rîșnițoarea un crunt destin în gol. / Femelă dar virilă, Le Grand Tourneur de Meule !“ ; „numai cît desfaci o mînă / un dezastru-ai desfăcut / sac de piele, duci țărînă / la moralul absolut) duce uneori la un ermetism al semnelor vieții în gustul ocultismului medieval (**La princesse lointaine**). Un singur și amplu poem, **Oreste**, amintește aici de maniera crudă și realistă a volumului anterior, în celelalte, asediului tenebrelor i se opune magia poetică. La Cezar Ivănescu ea înseamnă în primul rînd muzicalitate („! eu știu că preafrumosu-ți chip / e numai muzică și taină / sufletul meu mi-l înfirip / din muzica acestui chip / care nimica nu destaină“), rostirea directă („aceasta este Moartea: / roadele pure / de pe care / viața și moartea / se cojesc / roadele / care au o moarte proprie / care nu înseamnă nimic: / o vrajă care dispare“. Or) topindu-se în melancolia melodiei de o frumusețe nedefinită, de viziune mioritică, **rod** putînd fi citit acum și **dar**. Întreaga poezie a devenit acum muzică: de la ritmul — savant sau primar element structurant al fluidului verbal — și sonurile incantatorii ale cuvintelor, învăluind înțelesul într-o sugestie ce se adresează straturilor profunde ale percepției, pînă la complicatele arabescuri ale versurilor și tehnica arhitectonică a poemelor, ce transformă lectura liniară în audiție polifonică. Sursele exterioare ale **Muzeonului** sînt de cel mai pur ev mediu: atît formele fixe ale baladei franceze, cît și poezia arhaică românească a obiceiurilor, dar cîntecul izvorăște din adînc, din vibrația muzicală a sufletului. Combinațiile ritmice și melodice vin din balada bazată pe știința legilor numărului, contemporană cu acea „ars nova“ care introducea în muzică tehnica contrapunctului și inventa „liedul“ (multe din poemele volumului sînt subintitulate **motet, cvartet, cantilenă**, etc), alteori refrenul cantabil și monorima sînt din colindele bătrînești (**Lina de aur, Rege-i Raiul cel fălos, colo-n valea Baaad**). Ca și la Eminescu, patina de culoare a limbii este obținută prin forme rare, cu parfum de cronică (minuri, inemi, ceriuri, frățînul, beutură, ...au orfană mi-i mihnirea...), imaginile avînd uneori un hieratism stilizat de pictură țărănească pe sticlă („! cum tu lăcrimezi ușor / luminînd ca steaua / pe valea Birgaielor / o să cadă neaua ! / și-o smeri muntarița / fruntea cu carvuncul, / m-oi ținea în preajma ta-n / necuvînt ca pruncu !“) alteori un simbolism heraldic (șoim, unicorn, licorn, domniță, etc) ca în grațioasele miniaturi din zorii Renașterii. Sub deconcertanta nuditate a poeziei lui Cezar Ivănescu se ascunde deci o artă poetică dificilă, unde înțelegerea deplină a „mesajului“ cere inițierea în „codul“ poetic utilizat. Poezia noastră, ce încoltise tîrziu cu lirica barocă, anacreontică, a Văcăreștilor, își găsește în Cezar Ivănescu cîntărețul unor stări spirituale aparent „anacronice“, de fapt atemporale. Să nu uităm că un critic ca Gaston Paris scria: „Trubadurii sînt cei ce au creat stilul modern“, iar un alt cercetător al literaturii vechi, R. Sabatier, adăuga „mult mai mult decît ne imaginăm“.

Considerind versurile lui Cezar Ivănescu din **Muzeon** prin ipoteza critică a poetului nostru „medieval“, nu am uitat că poezia sa este produsul veacului XX, o poezie violent modernă, nu numai în măsura în care **dragostea, moartea și poezia** sînt „teme“ ale sufletului modern, ci prin viziunea lirică a acestui univers poetic ce prinde tot mai clar contur cu fiecare nouă carte a poetului.

Dan Alexandru Condeescu

viața cărților

poezia

Inițierea în monumental

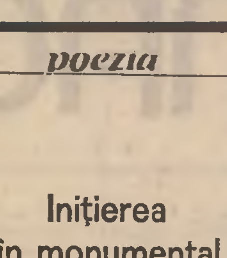

● Poezia recentului volum*) al lui Paul Tutungiu este o orchestrație vizionară cu principii fixe a unei mitologii personale, în care transpar mai mult sau mai puțin formal simboluri autohtone. Structura e baladescă prin efortul de a da coerență epică unui univers alcătuit din tensiuni lirice și simboluri inefabile, din „întîmplări“ eterice și șarje astrale, dar și prin cultivarea permanentă a grandiosului. Decupajele mitologice ale lui Paul Tutungiu pot fi localizate, clasificate — folclor dunărean, paletă de simboluri tracice sau „imemoriale“ viziuni balcanice —, dar autorul nu rămîne pe tărîmul speculațiilor artistice în jurul codexului mitologic reperabil. Paul Tutungiu autohtonizează **abstract**: poezia sa are concretețe „culturală“ în măsura în care devine abstract oraculară. Poetul nu interpretează simboluri, ci le consacră și propagă fără să fie tentat să ni le prezinte. Senzația este că plutim într-un timp sacru apropiindu-ne cu maximă rigoare doar profanele lui „unități de măsură“. Timpul sacru nu e niciodată fizic; e un timp abstract, al substanței, în care succesiunea halucinează simultaneitatea. Sacralitatea „nebuloasă“ este domeniul tematic al baladelor lui Paul Tutungiu. De fapt, în acest volum, structura baladescă pare orientată spre o justificare nuanțat pragmatică a textului, în sensul cultivării profane a sacrului: alături de cele **Trei balade bătrîne la Dunărea de jos**, mediocre, versificînd comod legende dunărene, celelalte texte sînt intitulate **Colind (Șapte colinde la Durau)**. Ele sînt, firește, balade moderne dar textul lor, se sugerează, conține și o secretă funcția magică. Un întreg poem al **cetății sacre**, Delar, „țeastă roită de gînduri“, este conținut în aceste **Șapte colinde...**, ele înseile suficiente unui volum unitar. Practica magică este evidentă nu numai formal, prin trimitere directă la generozitatea simpatetică a colindului, ci și printr-o ciudată expectativă derulată la parcurgerea textelor. Eul poetic e investit în acest timp atemporal al cetății ca într-o miraculoasă oglindire. După ce se contemplă îndelung, consumînd tribulațiile epice ale unei imaginații cînd diafan lunatice, cînd vegetal telurice, e în sfîrșit șocat de a recunoaște că imaginea din oglindă este propriul său chip. Expectativa a devenit la Paul Tutungiu posibilitate stilistică: căci nu se narează, în fond, decît stări lirice, înveșmîntate în profetice „straie“ de evenimente cvasi-mitologice, în majoritate metamorfoze. Procesualitatea metamorfotică este emblema retorică a acestor poezii. De la aspectul ei ludic: numele sînt anagrame ale unui singur cuvînt, Delar (astfel, regele este Erald, spînzuratul — Raled etc) la cel grav existențial Raled, osîndit la moarte pentru o vină uitată, înfrunzește odată cu spînzurătoarea tăiată din lemn de brad, devenind un arbore misterios și suav într-o pădure de asemenea „compoziții vegetale“, himeric statuare.

„Cetatea sacră“ este o sinteză a regnurilor, care, deși reprezentate prin prezențe materiale în plină strălucire, rămîn ancorate într-o nebulozitate de mit septentrional. Mitologia aceasta, de substanță, balcanică, trăiește nostalgia nocturnelor și terifiantelor feerii walkirice, ca și cum focul sacru ar fi privit printr-o perdea de ceață. **Aurul** este „abur de aur“ care țîșnește prin pori într-o rece „umezeală“, **vegetalul** e emblematizat prin miraculoasa înfrunzire. În sfîrșit, **sunetul**, al treilea element fundamental, pare o iluminare astrală, un har al zeilor ca și lacrima sfîntă, aici numai amintită cu funcție serafică, obsedantă însă **în alte** volume. Regnurile comunică între ele cu gesturi voievodale. Îndeobște, orice mișcare este, în aceste poeme, monumentala. Dacă ar trebui să vorbim de un contur cinetic al colindelor lui Paul Tutungiu, el ar putea fi explicat ca inițiere în monumental. În acest sens apare și „dorul de moarte“, de care se îmbolnăvesc ființele sacre ale cetății. El este o ruptură imposibilă pentru că sacralitatea e imuabilă și esențial diurnă. Aventura eului care descoperă în oglinda scăldată de lumina solară că trupul său, în care se făcuse noapte, este însăși cetatea Delar, din ultimul colind, se află în consonanță perfectă cu eternitatea „dorului de moarte“. Starea trupului oglindit este, scrie poetul, **magnetică**, la fel cum zborul „fără pene“ vorbește de magnetismul celest prin care abstractul devine concret și invers, unul din tîlcurile dezvăluite ale mitului cetății. Această poemă a colindelor, deopotrivă suplă și greoaie, aspră în simboluri dar realizînd abstracte frăgezimi cromatice („străpungeam văzduhul lor ca pe un / timpan de zăpadă rară“), este unul dintre cele mai bune texte poetice scrise de Paul Tutungiu.

Costin Tuchilă

*) Paul Tutungiu: „Orații în Carpați“, balade, Editura „Eminescu“, 1979.

critica

Clasicismul clasicilor

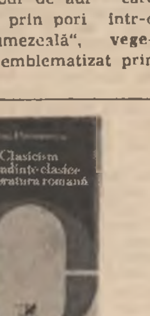

● Un apărător fervent al ideii de clasicism în sau prin literatura română este Dimitrie Păcurariu. Ultima sa carte*) năzuiește să ne ofere o panoramă largă nu numai a curentului clasicizant ori a unor opțiuni favorabile clasicismului, ci a înseși substanței clasice a creației românești din totdeauna. „Se poate vorbi de o «vocație» clasică a literaturii române ? Există la noi un fond de echilibru, o măsură a lucrurilor, o pondere și un bun simț care ne sînt esențiale, pe care folclorul și creația românească cultă le exprimă și care ne face, poate, receptivi la arta clasică“ (p.25). Totuși, deși din acest paragraf s-ar putea crede că autorul se exprimă în termenii unei filozofii a stilurilor culturale, adevăratul conținut al acestui volum este dat de demonstrațiile de istorie literară. Scriitorii și curentele literare sînt analizate, interogate și catalogate în funcție de un singur numitor comun: licărirea clasicismului în opera lor. Văzută astfel, literatura română pare a fi, de la Miorița pînă la Ion Brad și Aurel Rău o variațiune pe aceeași temă (desigur) clasică. Și este firesc deci ca un fel de „horror vacui“ să antreneze, într-o mișcare de aneantizare, orice altă înclinație ori orientare culturală. Astfel se aduce vorba de „seismele puternice ale curentului romantic“ de „romantismul de conjunctură“, sau de „curente și tendințe de avangardă extremiste“.

În ce constau argumentele și demonstrațiile lui Dimitrie Păcurariu ? Ele se bazează pe o operație de elementară identificare: orice operă conține un repertoriu simbolic, construiește un decor imagistic, evocă un fundal uman și utilizează o anumită paletă stilistică. Întrebarea este dacă acestea pot fi regăsite în lista de motive literare, atitudini psihologice și figuri retorice tipice pentru curentul clasicist. Criteriul de apreciere este deci cantitativ: cu cît vor fi mai multe elemente „clasice“ într-o operă, cu atît va fi mai clară ancorarea autorului respectiv în clasicism. Ne aflăm în fața unui tip de critică în care locul demonstrației este luat de desfășurarea erudită de informații. Orizontul nostru lăuntric, copleșit de atîtea date și filiații, tinde să se lase atras în viltoarea clasicizantă a enumerărilor: în fața atitor probe el nu poate decît să accepte catalogările oferite de critic. Totuși, Dimitrie Păcurariu nu uită să semnaleze polivalența orientărilor unui creator, imposibilitatea definirii sale printr-o singură (și exclusivă) formulă teoretică: „Debutînd sub auspicii romantice, bardul de la Mircești a oscilat tot timpul între un romantism de conjunctură (receptat sub presiunea ambianței și a modei literare) și clasicismul firii sale ponderate și senine, care l-a călăuzit în crearea celor mai multe din scrierile sale de rezistență“ (p. 205). „Clasicismul se simte pe tot parcursul operei eminesciene dominată de romantism“ (p. 204) „Evident George Călinescu nu e un structural un clasic... Criticul a aspirat însă spre clasicism și această năzuință, doar transparentă în unele eseuri, devine în altele atitudine partizană, militantă“ (p. 321)

Desigur, resursele unei polemici asupra unei asemenea tematici sînt nelimitate. Nu este locul să le enumerăm aici, căci ele derivă, în egală măsură, din complexitatea fenomenului literar românesc și din ambiguitatea conceptului de clasic (este el o determinantă spirituală, o opțiune teoretică sau o constantă stilistică ?). A privi însă literatura română prin perspectiva clasicismului implică posibilitatea descifrării unor dimensiuni neobservate sau nebănuite ale operelor existente, precum și relevarea unor cîmpuri de forțe reale, a sensului unei deveniri istorice, care, prin medieri și clasificări succesive, tinde să se împlinească într-o literatură de autentică valoare. Cartea lui Dimitrie Păcurariu sugerează întrebări fertile asupra a ceea ce a fost, ceea ce este sau ceea ce ar fi putut fi fenomenul literar românesc.

Mihai Coman

*) Dim. Păcurariu: „Clasicism și tendințe clasice în literatura română“, Editura „Cartea Românească“ 1979.

Fir de alior

Urmare din pag. 1

insistă pe motivul aceleiași singurătăți: „Lipesc fruntea / de geamul rece al nopții / dincolo nu e nimeni / strig / și-n cuvinte se face frig“. Ca în cazul fiecărui poet autentic nostalgia trecutului inspiră meditația și viziunea inițială: „Ah, oamenii de odinioară / cum urcă spre cer / prin hornul de fum al eternității“. Rod al unei bogate imaginații, asociațiile pe care le face poetul sînt de multe ori de ordin extrem, ca în debutul acestei **Melanholii**: „Aud cum respiră sorii în arbori / păsările visează rădăcini / și cercurile învață taina zborului“, toate aceste elemente poetice și stări extreme sugerîndu-ne încă o dată cu forță expresivă că natura tinde să fie unică (unitară) prin atracția reciprocă imprimată de la început ipostazelor sale cele mai opuse. În multe piese ale volumului rigoarea matematicianului s-a impus, dar nicăieri ca în tăietura acestor versuri cu aură de maximă: „Acolo unde începe memoria copilăriei / se naște spiritul ca mielul în zăpadă“. Rareori se întîlnesc îndrăzneli imagistice precum în acest vers: „Acolo unde ochii se aud mereu plîngînd“ sau ceva care să depășească puritatea acestui sentiment: „Cu mîinile zăpezii te caut“. Ar merita să fie citate integral poeme ca: **Teama de cuvinte, Răcoarea galbenă a toamnei, Elegie, Lumina verbului, Văzduh de aripi** etc. Din lipsă de spațiu ne mulțumim să cităm o singură poezie: „Stau la fereastra acestui veac / traduc evenimente oarecari / și admir sisteme și fluvii / în brațele muncitoare // frunzele moralei înving gravitația // și-n parcuri sociale / pe băncile nou-vopsite / îngălbenesc ziarele de ieri / pe care au căzut / ochii striați de speranțe / așa cum cade roua / pe gura însetatului // o doamnă spală ciinele la un izvor fără maluri / imensitatea bea umbra fiarei“.

Scriind în solitudine și departe de „centru“, despre poetul acesta întru totul modern, recomandat cu ochi sigur de Fănuș Neagu drept „Fir de alior“ și publicat de Editura Dacia, sînt sigur că vom mai auzi. Și n-aș putea să închei puținele mele rînduri despre Aurel Buricea decît cu finalul poemei sale **Melanholia** din care am citat mai sus: „Doamne cum se ofilesc crinii / în nările crepusculare / ale acestui fluture / căzut în extaz“.

P.S. Ne bucură să facem cunoscută cititorilor apariția primului număr al revistei **INEDIT**, editată de Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă a Municipiului București și Asociația Scriitorilor din București. Revista își propune să fie organul cenaclurilor, idee despre care se discuta la Asociația Scriitorilor încă în urmă cu cîțiva ani, dar care se materializează abia acum prin grija deosebită a Centrului de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă. Începutul e frumos fiindcă augurii au fost buni. Cele două instituții care editează **Foaia** trebuie să se gîndească nu numai la cenaclurile bucureștene, dar la toate celelalte existente în țară, astfel ca **INEDIT** să ia amploare și, de ce nu, periodicitate. Articolul care deschide revista, intitulat „Cuvînt și faptă“, subliniază importanța Festivalului național „Cîntarea României“, aducînd un omagiu meritat miilor de artiști amatori și profesioniști, începătorilor în ale scrisului etc.; articolul este semnat de președintele Comitetului de cultură și educație socialistă, al Municipiului București, conf. univ. dr. Ghiță Florea. În primul număr găsim poezii de Tudor Arghezi, Vasile Nicolescu, George Alboiu, Gheorghe Anca, Bogdana Boeru, Ioan Costea, Gheorghe Daragiu, Ion Iuga și cîteva superbe inedite rămase de la regretatul Vasile Văduva. Poetul Alboiu face o caldă prezentare tinerilor Octavian Berindei, Gabriel Cheroiu și Lelia Munteanu. Atrag luarea aminte Conversații cu Dimitrie Cuclin, Brâncuși în Indore, Atelier de traducerea culturilor și Întîlnire cu Baudelaire. Urăm drum bun și cît mai lung acestei noi reviste și multă putere de muncă scriitorilor din colegiul redacțional: Alexandru Ianculescu (directorul Centrului de îndrumare al creației populare), George Alboiu, Gheorghe Anca, Ion Iuga, Alexandru Văduva. Agreabila prezentare grafică este semnată de Toma Alexandrescu.

ERATA

● **În numărul trecut finalul articolului** Lăpușneanu: o temă producătoare de capodopere **a fost desfigurat printr-o eroare de corectură. Textul corect este următorul:** «Alexandru Lăpușneanu se vădește o temă producătoare de capodopere: dacă nuvela istorică românească începe cu Alexandru Lăpușneanu, filmul istoric românesc începe cu „Întoarcerea lui Vodă Lăpușneanu“».

revista revistelor

Studii de istoria artei

Ultimul număr al acestei importante publicații științifice (numărul 26, 1979 — seria teatru, muzică, cinematografie — propune atenției cititorului un sumar caracterizat, în egală măsură, prin densitate și acuitate tematică. Fenomenului teatral și dramaturgic îi sînt consacrate un însemnat număr de studii și eseuri, avînd în centrul preocupărilor probleme de indiscutabil interes teoretic și analitic precum: **„Reflecții despre estetica teatrului românesc contemporan** (Ion Toboșaru), **Varietate stilistică în dramaturgia românească contemporană** (Ileana Berlogea), **Structura textului dramatic** (N. Tertulian), **Coordonate ale dramaturgiei lui Lucian Blaga** (Dan C. Mihăilescu), **Ipostaze dramatice ale Meșterului Manole** (Elisabeta Munteanu), **Avatarurile lui Figaro** (Mihai Rădulescu).

În general, se poate conchide că, în bună măsură, intervențiile critice citate se constituie într-o convingătoare pledoarie pentru o viziune estetică riguros definită din unghiul modernității intrinsece: o modernitate cu adevărat eficientă, guvernată de echilibru și spirit de discernămînt. Este ideea-program limpede exprimată și în articolul lui Ion Toboșaru cu care se deschide sumarul publicației: „Aducerea în scenă a operei clasice constituie un act de cultură. Se impune regizorului înțelegerea corectă a semnificației biografice general-uman și concret istoric, reconstituirea exactă a universului literaturii dramatice în timpul, viziunea și sensibilitatea timpului, subordonarea mijloacelor de expresie scenică revelării sensului major al textului, stimularea creației actoricești în spiritul logicii interioare a operei, efortul de a imprima elementele unui orizont cultural în densitatea imaginilor ce alcătuiesc faptul teatral. Inovația, inventivitatea, originalitatea, lupta „inedit“ și tentația de a fi modern se recunosc ca valori în măsura în care se încheagă în atitudine, poziție, crez și ideal estetic, concordante cu năzuințele societății contemporane. Se cere a se ține seama că dramaturgia clasică restituită scenic contribuie substanțial la educația estetică a publicului care, deși eterogen ca structură, reclamă exigență matură în materie de clasici».

Cronicar

aqua forte

Visul unei nopți de vară

interviu cu Mircea Sântimbreanu

REPORTER: Mă adresez dumneavoastră în calitatea ce o dețineți de secretar al Secției de literatură pentru copii și tineret din cadrul Uniunii Scriitorilor. Spuneți-mi, vă rog, ce noutăți s-au întîmplat în acest teritoriu al literaturii, de la Colocviul Național, dedicat ei, și pînă astăzi ?

MIRCEA SÂNTIMBREANU: Vă răspund cu cea mai mare plăcere. Și aceasta deoarece colocviul în chestiune s-a dovedit a fi cu adevărat un punct de cotitură în dezvoltarea literaturii pentru copii. S-a demonstrat încă o dată, dacă mai era nevoie, cît de hotărîtoare pot fi asemenea întruniri „pe ramuri de creație“, atît în privința desțelenirii problematicii — oricît de complexe — cît și în toate celelalte direcții (statutare, tehnico-organizatorice etc.), nu mai puțin importante. Iată, nu au trecut nici două luni de la încheierea lucrărilor amintitului Colocviu și organele de resort au și luat în mîinile lor, cu o aplicație și energie pentru care nu putem decît să le fim recunoscători, toate problemele ce s-au ridicat cu acel prilej. În prezent, așadar, toate acestea au fost sau sînt pe punctul de a fi rezolvate. În toată aria și adîncimea lor: tarife, tiraje, o revistă de profil, afilieri la organisme internaționale, reeditări ș.a.m.d.

REP: Ce cărți valoroase, pentru copii au apărut între timp ?

M.S.: Greu de înșirat. Și aceasta, deoarece toți, absolut toți scriitorii de literatură pentru copii din țară au și beneficiat (sau vor beneficia în curînd) de ediții de excepție. În acest sens, o însemnată parte din spațiul editurilor, începînd cu „Cartea Românească“, a fost destinat, prin redistribuire, micilor cititori (peste 3 milioane !). Au apărut nenumărate noi colecții și dacă renunț să le dezvălui este numai pentru că vitrinele librăriilor o pot face, la orice pas, cu mult mai mult succes. La fel, panourile publicitare, literalmente inundate de afișele, pliantele, catalogele și fluturașii în chestiune.

REP.: Și totuși ?

M.S.: Un singur amănunt, printre altele: Biblioteca pentru toți copiii, devenită aproape clandestină, a fost relansată cu opera lui Octav Pancu-Iași într-un tiraj de aproape 500 000 de exemplare. O altă veche doleanță a fost și ea rezolvată: apariția în serie a unor antologii de autor în ediții de buzunar. În acest fel, sute de mii de mici cititori s-au și reîntîlnit, în lunile din urmă (dar mai exact spus ar fi s-au întîlnit) cu scrierile Ninei Cassian, Al. Mitru, Vl. Colin, Fodor Sándor, Gica Iuteș, Iordan Chimet și alții. Un alt însemnat succes: au fost complinite, printr-un efort ce merită aplaudat fără rezerve, golurí tematice pe cît de cronice, pe atît de greu de justificat. Iată, chiar în fața mea, în Bun de difuzat, Marea Enciclopedie pentru copii, super-ilustrată, în șase volume, operă capitală, coeditată de Editurile Academiei și Ion Creangă ! Dar poate că principala izbîndă de după Colocviu nici nu constă în apariții, ci în... dispariții. Într-adevăr, au dispărut acele cărticele-jucării, simili-bomboane, cărți-baloane-de-săpun, simple „vaze“ goale, păcălind setea de carte a copiilor noștri. Fenomen pe deplin salutar și totodată firesc, deoarece, revenind îndată după Colocviu, la unelte cîndva dragi, marii meșteri ai literaturii pentru copii s-au reîntors unul după altul în arenă: Eugen Jebeleanu, Eugen Barbu, Maria Banuș, Gellu Naum, Radu Tudoran, Constantin Chiriță ș.a.m.d.

REP.: Au apărut și nume noi ?

M.S.: Mă aflu din nou în embarras de choix. După cum știți, a doua zi după Colocviu, s-au inițiat marile concursuri de literatură pentru copii. Juriile celor opt edituri de specialitate și-au încheiat de curînd lucrările, urmînd să tipărească, încă în acest an, pînă la Ziua Copilului, lucrările unor foarte tineri și înzestrați autori, proveniți cei mai mulți din puternicele cenacluri ale Universităților, precum și ale unor importante reviste ca „Echinox“, „Amfiteatru“ ș.a. Remarcabil este și faptul că la aceste concursuri (bine popularizate și dotate cu importante premii) n-au ezitat să participe și scriitori consacrați unor genuri mai puțin frecventate pînă acum. Astfel, numai la categoria „Istoria literaturii pentru copii“ au fost laureați N. Balotă, Th. Vîrgolici și — ex-equo — Al. Piru și Edgar Papu.

REP.: Într-adevăr, după cîte îmi amintesc, una din cerințele Colocviului a fost o mai activă reflectare a literaturii pentru copii în revistele literare. Ce s-a realizat nou în această direcție ?

M.S.: După cum ați observat, desigur, și acest obiectiv a fost atins pe deplin. S-a renunțat la acele notițe anodine, de semnal (rarissime și ele cîndva, de fapt simplu alibi la conspirația tăcerii) și s-a trecut la reflectarea critică de adîncime a cărților pentru copii. În prezent, presa literară acordă mari spații (de răsfăț, aș zice) cărților noastre: apar cronici, recenzii, interviuri, mese rotunde, dezbateri. Cu foarte mare interes au fost întîmpinate primele încercări de aplicare a criticii structuraliste în acest domeniu (vezi articolul Minodorei Apolzan despre „Structuri de adîncime și de suprafață ale textului în opera lui C. Buzinschi“). Mai mult, sînt toate semnele că unii tineri critici par a se dedica — prin reacție ? — „Cenușăresei“ literaturii pregătind, după cîte sînt informat, bibliografii, istorii, dicționare... În plus, numerele aflate sub tipar din „Cahiers roumains des études littéraires“, ca și din „Secolul XX“ vor fi în întregime dedicate hermeneuticii și ideo-criticii în domeniul literaturii pentru copii.

REP.: Ce v-ați putea dori mai mult ?

M.S.: O, un singur lucru. Știu însă că din motive obiectiv-calendaristice e cu neputință...

REP.: Anume ?

M.S: Ca acest interviu să apară chiar în numărul dumneavoastră de... la începutul lui aprilie.

Dialog consemnat de Marilena Armeanu — Olan

atelier literar

poșta redacției

C. DOCHIAN: În general, lucrurile par în scădere de nivel, s-au ivit și niște jocuri prozodice ușuratice, superficiale, de epigonism arghezian facil (în care singura preocupare a rămas sunetul „din coadă"...). Doar cîteva pagini mai amintesc, mai mult ori mai puțin, de bunele promisiuni de odinioară („Cîteva pietre", „Copilărie", „A patra primară").

I. GRECU: Parcă e ceva mai bine, în unele pagini („Coboară", „Ascultă", „Mai mult gol", „Taină", apoi „Cînt despre voi", „Degete lungi") dar nu la nivelul primelor începuturi, atît de promițătoade (Gaga Bleu). Ce se întîmplă cu dv.? (impresia e că lînceziți pe undeva, „ascuns de lume" și vă ghiciți în palmă viitorul — în loc să vi-l faceți singur!... De pildă, „atacînd" o facultate, o școală, o meserie...).

VALGERIAN: Mulțumim pentru vorbele bune și așteptăm manuscrisele.

AL. PRIB: Cîteva pagini nițel mai înfiripate în cele două plicuri („Așteptările", „Poate de aceea", chiar „Cinstite Domn") Dar, de la Blaga încoace, nu prea se mai poate spune „Eu nu strivesc"!...

ANDREI NICOLAE: Cîteva din pagini se apropie destul de bine de poezie: „Pînă la poartă", „Calvar", „Independentă", „Solar". Continuați și țineți-ne la curent.

N. RUGINĂ: E multă sensibilitate și tristețe, în aceste manuscrise, care, însă, nu întotdeauna se „traduc îndeajuns de bine" în poezie. Totuși, sînt și lucruri mai înfiripate, care par să reprezinte niște promisiuni: „Poem ascuns", „Aleea plantelor", „Amar tîrziu". Să vedem ce mai urmează.

LILIANA GEORGESCU: Meditații subțiri și versificări îngrijite, dar freamătul liric se iveşte destul de rar și vag („Orfeu"). Merită să continuați.

N. ANDREI: Încă șovăitoare și stăpînite de ecouri școlare, paginile aduc și unele semne de poezie, pe care sperăm să le vedem, într-o zi, confirmate și înmulțite („Definiție lirică", „Anins", „Toamnă").

C. FIRUȚĂ: E un lucru bine făcut (pe o rețetă „clasică", cumva poescă), dar bine făcut, cu măsură, discreție, îndemînare (chiar dacă, uneori, articulațiile povestirii nu sînt tocmai ferme). Sînt bune perspective, pe care trebuie să le luați în serios.

EMANUEL MAXIM: Se simte lipsa experienței, nesiguranța, dar în unele pagini se aude un zvon liric promițător („Vinovata", „Ușa s-a închis ușor", „Despărțire"). Să vedem ce mai urmează.

OPTIMUS: În ultimele două plicuri, cîteva pagini mai limpezi („Notă", „Constatări", „Luciditate", poate și „Myosotis"), printre altele tulburi, greoaie. Scrisoarea, interesantă, aduce și o propunere pe care o [illegible] cu plăcere.

DAN IORDACHE: Nu sînt progrese notabile; ceva mai bine, dar încă greoi, [illegible], netransfigurat, în „Iubito", ceva și în „Omagiu tăcut", mai [illegible] ca idee.

ANA ADAM: Aveți dreptate cu citatele — ele sînt [illegible] toate, în afara poemei [illegible] de unde le-ați pescuit cu [illegible] fler?...). Noile versuri trimise sînt slabe, dezamăgitoare, infirmînd primele impresii („Un suflet lăuntric le cîntă" — cum ar putea fi un suflet ne-lăuntric?! — iar cîntecul sirenelor, cel puțin în cazul lui Odiseu, era departe de a fi — se știe — „pentru puritate, pentru frumusețe", etc. „Antibaladă", confuză, tulbure, e năclăită într-o obsesie de sînge, de gust dubios). Ceva mai bine, oarecum, în „Tu și eu".

T.D. Transilvan, Ioan Vania Ivan, Radu Ciobotari, Valeria Grigoraș, Sivian, Magul („Ca un vis pierdut, copilăria"), **Leontina Corullă, Sita Q., Ea, George D. Ladima, Gheorghe Olteanu, I. Timofei, Mirela Matei, Mi-O-Ma, Nicolae Crîcovanu, Costel Grecu, George Dan, Haterim, Titi Baldescu, Alina Carmen Diaconescu, Alina Theodorescu, Daniel Dragomirescu, Iulian Lăring, Ana Albu, Ion Grigorescu, A. Popa, Viorel Feteș, Mihail Aronescu** (ceva, în „Pe atunci"), **Oscar Dan** (ceva, în „Lui D.A."), **David I. Gheorghe, Petru M. Stoian, Stelărel Ionescu, Corneliu Manu, Ștefana Stroie, Tatiana Bencă, Aldescu, Vincent Mihail, Alexandru Cărstea, T.B.M., Ionel Munat, Mihai C. Constantin, R.I. Dewar, Nela [illegible], Butor, Vasile Răureanu, Garusa, Nicolae I. Petricescu, Florin Georgescu, Cornelia Varis, Bogdan Bordeanu, I. Cristinescu, Adrian Vulpescu, Ilie Floriua, Iolanda Dinescu, Aurel Aposta, Aurelia Sarff, V. Bonica, Gabi Gabriel, Cristian C. Ramon, B. Clarine, Liviu Negrea** (mai bine, în „Tu [illegible]", „Cîntec pentru haiducie"), **Grigore Tundrea, Mona Cristina, Lia Cutan, I. D-nescu-Frigura, Nicolae Bravin, Stehan Fetelea, Petre Babei, Adriana Surdănescu, Nicolae Gheorghe Duna, I. B. Săcare, George M., Octavian Anca.** Încercări de nivel modest.

Geo Dumitrescu

N.B. Manuscrisele nu se înapoiază.

Fulger

Și eu am așteptat sub stele îngîndurate,
în prima noapte caldă și strălucitoare
a anului,
somnoroasele vești dinspre bobul de grîu.

Zăpada mai era doar o aureolă albastră
sub bolta de ramuri —
acolo unde respirația căprioarei
desena inflorescențe suave
pe oglinda înmiresmată a rîului.

Aripi galbene luminau
neștiutele, măruntele planete
risipite prin cuiburi.
Tunetul sevelor proaspete
a explodat fericit
peste imaginea ascunsă a soarelui
sporind cu un cerc
în trunchiul bătrînului brad.

Și eu, în noaptea fierbinte,
am căutat orb
vorbele unui poem despre
fireasca întoarcere a țării
în anotimpul sublim.

La lumina primului fulger
am scris cu uimire —

„Ea mă iubește"

NELU STANCIU

Clișeu voalat

Mașina întunecoasă
cu restul de covrigi sfărîmați
ce bucurie chiar dacă
nimeni nu m-a așteptat
ce bucurie rochia roșie murdară
și servieta cu schimburi nespălate
din nou sub lumina soarelui
surîs cu un covrig în mînă
în toate porți subrezite surîs
curtea îngustă cu liliac și gutui
mă primește cu bucurie
chiar dacă nimeni
de acum nu mă va aștepta.

VIORICA IONESCU

Pace

[illegible]

MIHAI CRĂIESCU

Cînt despre dor

Cînt despre dor și iubire
Cînt despre tot ce se poate cînta
Și încă nu se poate cînta
În această largă nemărginire
Împrejmuită cu ziduri.

IORDAN GRECU

Vasile Craioveanu: „Atelier"

Mărturisire

Orașul așteaptă să vin
Așteaptă să sădesc pomi
să-mi sădesc mîinile
în beton
Nu știe că eu
m-am născut
în cîmpie
că urăsc piatra
că urăsc pufăitul mașinilor
că
nu
cred
în iarbă
artificială.

MARIN NICOLAE

Dimineața

[illegible]

ION POTOLEA

Secol

Saltimbanc ce-și schimbă în ritm
infernal scufiile

Secol uns cu toate exploziile
și toate alifiile

Secol grăbit ce-i înjugat la
tachete istoria
Numai tu știi cum uitarea îți
roade memoria.

Și scîncești așa cum scîncește
după mamă copilul
Cînd simți că plecarea se grăbește
să-ți înalțe azilul.

Și pentru că tot pleci noi o să-ți
punem cununi
Dar lasă-ne în pace lasă-ne în
dragoste și lasă-ne buni.

DAN PAVEL

Scriere pictografică

Și totuși, atîta vreme cît neantul
E numai un cuvînt
Săpînd fîntîni de gravitate
În netede cîmpii de stil
Ești doar un simulant,
Un scamator cu verbul.

* * *

Andantele acesta
Făcînd demonstrația completă
A infinitului
Pare a-ți da cele mai grozave asigurări
De permanență.

* * *

Extazele, chiar și ele
Niște margini
Îmbibate cu azur.

* * *

Ar mai fi fluviul
Îmblănit în fiecarele-i maluri.
Ce este a mai fost
Ce-a fost va mai fi.

O, nuntă a lui Francisc
Cu sărăcia tăcerii !...

* * *

Prostii, spuse termita
Pînă deseară
Mușuroiul va fi gata.

DAN CERNESCU

L-AM CUNOSCUT PE TUDOR ARGHEZI

Iarba de catifea (II)

EVOCARE DE IOANA POSTELNICU

Era prin anul 1943. Eram secretară literară a Teatrului Național. Mă aflam în cabinetul secretarului Radu Vasilescu, ginerele lui Liviu Rebreanu, pe atunci directorul Teatrului Național. Radu Vasilescu, de altfel, vioi, cu ochii cuprinzînd repede tot ceea ce i se înfățișa, a început să-și orînduiască, preocupat, lucrurile de pe birou. Adică le atingea cu vîrful degetelor pe unul, pe altul, cu oarecare febrilitate. Întrerupea această îndeletnicire și se repezea la ușă. Se uita de-a lungul coridorului, apoi la nea Niță ușierul. Și revenea. Alteori aflați în cabinet am receptat febrilitatea lui ca ceva normal, Radu Vasilescu fiind mereu în mișcare. Deodată, ușierul Niță a vîrît capul pe ușă. Vine, a strigat șuierînd. Vine! Radu Vasilescu a scuturat din umeri. S-a uitat la cei aflați de față și ne-a anunțat ca pe un eveniment.

— Vine poetul Arghezi.

— Vine Arghezi? am strigat în sinea mea și am rămas pe loc în vreme ce unii din cei aflați în birou au înțeles să se retragă.

S-au scurs cîteva minute pînă ce Arghezi a urcat treptele din stradă la etaj, a străbătut coridorul și a ajuns la ușa străjuită de Niță. În vreme ce m-am ridicat în picioare așteptînd ivirea lui, am recepționat estomparea agomotului ce venea din coridorul în care actorii stăteau la șuetă. Mărturisesc că-mi bătea inima de emoție. Se scurseseră mai bine de 20 de ani de cînd „îl cunoscusem" pe el și pe ai lui la adolescența mea. Se scurseseră ani în care s-au acumulat diferite aspecte, detalii, informații despre cine era Arghezi. Îl citisem, bine înțeles, și personalitatea lui se rotunjise magnific. Acum aveam să-l cunosc „de visu".

Ușa a fost împinsă de Niță și în prag a apărut un omuleț îndesat, un fel de dreptunghi îmbrăcat în demi de homespun, pe care sta un cap, nu rotund ci parcă în colțuri. Pe nas se odihneau niște ochelari cu rama groasă, neagră, iar sub nas o mustață tăiată scurt, în formă anacronică. Purta în mînă o serviетă. Nu era înalt, ba mi se păruse după cele ce am purtat în mine atîția ani, mic. Nu avea cap de „intelectual". Aducea mai curînd cu un funcționar ce purta undeva acte. Avea o înfățișare molcoma, inofensivă, cu toată privirea aspră, severă. Iar cînd i-am auzit glasul, eșafodajul crescut 20 de ani în imaginația mea tînără, s-a prăbușit. Vorbea rar, cu un timbru înalt și sec, așa cum vorbeau bătrînii, fără intonații sau nuanțe, rostind cuvintele pe un singur ton monoton. Parcă ar fi cîntat surd pe o singură coardă. Prin lentilele groase ale ochelarilor, privirile țîșneau, da, țîșneau înțepătoare, lipsite cu totul de bunăvoință, de amabilitate, de acel surîs discret de blîndă expresie a celui care ține să fie plăcut interlocutorului la care a venit. A răspuns sec protocolarelor cuvinte ale lui Radu Vasilescu, care l-a îndreptat spre ușa cabinetului, unde se afla Liviu Rebreanu.

Cînd ușa s-a închis după el, părea că ceva a rămas pulverizat în aer. În acel loc, în încăperea aceea tăcută, trecuse un omuleț care era uriașul poet ce punea dulcea detunătură în versuri, care deținea taina creației atît de originale, de inaripate, de geniale.

Anii au trecut. Războiul, apoi acel avînt sincer al scriitorilor spre noi idealuri... Apoi articolul lui Sorin Toma care încerca să-l șteargă din literatura noastră pe acest titan al poeziei cum strivești cu talpa o gînganie. Am aflat că în poarta la Mărțișor se vînd cireșele din mirifica grădină a poetului. Că însuși poetul e cel ce le vinde. Am aflat că Mitzura face figurație la Teatrul Național... Am aflat că prieteni ai familiei aflați la București desfac marfa Mărțișorului în capitală, venind astfel în ajutorul familiei Arghezi. Se izbise cu barda în trunchiul poetului, ca și cînd am fi avut milioane de personalități, din care Arghezi putea dispare.

Și deodată Arghezi a reapărut. L-a adus la suprafață forța harului său, și o judecată mai cuminte. Un poet ca Arghezi nu putea fi șters din literatura noastră, de miopia celor care construiseră paturi ale lui Procust.

Îmi amintesc de conferința pe țară a scriitorilor din anul 1956 în sala din strada Lipscani, la masa prezidiului a fost invitat Arghezi. Urale i-au însoțit pașii, și prezența pe podium... Așezarea lui la locul ce-l aștepta, de neînlocuit de altcineva, umpluse inimile scriitorilor de lumină...

Seara, în marea sală a Casei Oștirii, un uriaș banchet încheia lucrările congresului. Sub candelabrele strălucind în sclipirile becurilor, între coloanele somptuoase, se aflau înșirate mesele. Plutea deasupra capetelor oamenilor artei și culturii, o stenică atmosferă în care erau topite încrederea în viitorul culturii noastre, angajamentele unei dăruiri sincere pentru țelul înalt spre care literatura și arta în general împing o țară tînără pe drumul pe care a apucat.

După înfruntarea cu bunătăți, o parte din mese au fost înlăturate, creîndu-se spațiu. S-au alcătuit grupuri, se schimbau idei, păreri. Cu greu își făcea cineva drum prin mulțime. Deodată s-a făcut mișcare. Se propaga această mișcare ca niște valuri ce se apropie de țărm. [illegible] se mișcau [illegible]. Cineva vrea să [illegible] mulțimea, să ajungă la scara ce ducea jos, la ieșire. Printre [illegible] l-am văzut pe Arghezi. Înainta însoțit de doamna Paraschiva, de Mitzura și Baruțu. Era îmbrăcat în haină neagră, cu o cravată neagră, [illegible] scriitorilor, ascuns după lentilele groase ale ochelarilor. Înainta cu pași mărunți, parcă [illegible] și se apropia de locul unde mă aflam eu... Într-o clipă au năvălit amintirile. Tot ceea ce s-a sedimentat în adolescența mea, tot ce a urmat de-a lungul anilor, versurile argheziene pe care le-am folosit în romanul meu de debut „Boederie".

— Vrei să fii tu iarba mea de catifea...

Am ieșit din rînd. [illegible] M-am apropiat de el și i-am întins mîna cu o fierbinte îndrăzneală.

— Mă bucur... mă bucur maestre din toată inima că sînteți între noi... Mă bucur.

Arghezi s-a oprit mai puțin de o secundă. S-a uitat la mine fără să desluşesc în ochi altceva decît aceeași privire aspră, [illegible] din cabinetul Teatrului Național. Mi-a strîns degetele și s-a depărtat împins de familie. Care a revelat anonima manifestare de admirație? Nu știu. S-a depărtat spre ieșire propulsat parcă de membrii familiei care-l înconjurau.

Se sărbătorea [illegible] de ani ai lui Tudor Arghezi la Casa scriitorilor din Calea Victoriei. Se aduseseră reflectoare, camere, televiziunea. Zaharia Stancu își plimba silueta de plop printre scriitori, supraveghind aranjamentele necesare. Deodată se făcu mișcare în asistență și în uriașul hol a pătruns Tudor Arghezi. Era ținut de subsiori de Mitzura și Baruțu. Doamna Paraschiva era absentă. O luase înaintea lui spre căile veșniciei. Era purtat de subțiori, ca foștii boieri, ca tălpile să nu-i atingă pămîntul. Ochii erau uriași sub lentilele groase, și privirile aspre, necomunicative se uitau la asistență, parcă speriate, ca și cînd s-ar fi aflat între necunoscuți. Nici un semn de bunăvoință, de recunoaștere a vreunuia din cei aflați în asistență. Se mișca ascultător spre locul spre care era purtat. Spre un fotoliu ce-l aștepta. S-a lăsat cu dificultate între brațele lui, apoi și-a aprins o țigară, și-a lipit spatele de spătar, parcă pus pe așteptare, privind înainte, fără interes, la chipurile scriitorilor veniți la sărbătoarea lui. Nu se deducea prin nimic că-i spun ceva acele expresii pline de simpatie și prețuire.

Zaharia Stancu a urcat 3—4 trepte pe scara ce ducea spre etajele de sus a cuprins cu frumoasele și tăioasele lui priviri asistența și a început să elogieze pe marele poet. Vorbea și se uita spre sărbătoritul care sta impasibil în fotoliul său. Au urmat lecturi din opera poetică a lui Tudor Arghezi, în vreme ce reflectoarele îi luminau fața poetului și a asistenței, iar aparatele de luat vederi zbîrnîiau discret.

Mă aflam chiar în spatele sărbătoritului, nădăjduind să fiu imortalizată lîngă făuritorul cuvintelor potrivite, a psalmilor, a atîtor poeme în care a topit graiul nostru, dîndu-i mai multă strălucire decît are.

Deodată am văzut că poetul se mișcă în hainele lui negre, prea largi. A mișcat gîtul, a ridicat brațul și palma. A rostit cîteva cuvinte așa, ca pentru sine. Mitzura s-a aplecat asupra lui. M-am aplecat și eu să aud, înclinînd ușor capul.

— Cine-i acela? a întrebat arătînd spre Zaharia Stancu, cu vîrful bastonului. Ce se petrece aici?

Mitzura, în ureche, i-a șoptit numele președintelui. Tudor Arghezi a ridicat bărbia. Nu știai dacă e mulțumit de cele ce a aflat și a recăzut în pasiva lui stare.

Sărbătorirea a luat sfîrșit. Arghezi a fost ajutat să se ridice. Familia i-a proptit trupul între brațele ei, și grupul a pornit spre ieșire, însoțit de alaiul scriitorilor, care-și exprimau astfel marea prețuire pentru gigantul Poet care era deja plecat dintre ei.

Desen de Robert Drăghici

Despre «scriitorul total»

Urmare din pag. 1

[illegible]

„Totalitatea" literară, prin urmare, nu este necesară ci recomandabilă căci, din moment ce scriitorul exprimă universal prin literar, este de înțeles că aptitudinea lui inanalizabilă se poate experimenta multiplu în cadrul aceluiași domeniu. În fapt, proză, poezie, teatru sînt literatură și a le încerca pe toate nu este o erezie (argumentul lui Șerban Cioculescu, cu „uomo universale" n-are, în fine, nici o legătură) căci materia propriu-zisă nu diferă structural. A gîndi altfel este a cere pictorului să zugrăvească numai portrete și deloc peisaje ori a interzice muzicianului să compună simfonii pentru că a dat o sonată valoroasă.

Oricine judecă în bună-credință înțelege de ce am dreptate. A fi „scriitor total" nu este un „criteriu" și nici o „judecată de valoare" ci este un îndemn natural, explicabil esteticește, iar în cazurile rarissime de izbîndă multiplă — observație de ordin descriptiv. G. Călinescu nu gîndea altfel, căci a exprimat ideea pe înțeles; D. Micu a dat un reper faptic într-un cadru critic real. De s-a putut înțelege altfel, atunci nu este vina lor.

Kristina Szigenthy: „Fereastra"

SPORT

Cine vă inhibă?

● Două înfrîngeri în deplasare și un meci egal (în care adversarii au marcat trei goluri și noi numai unul!) pe teren propriu. Acesta este, deocamdată, bilanțul de primăvară al reprezentativei noastre de fotbal după turneul din America de Sud. Știu, nici acum nu ne-au interesat atît rezultatele (deși palmaresul naționalei este totuși palmares), cît constituirea unei adevărate echipe capabile să depășească preliminariile C.M. Din păcate însă, și în ciuda „valurilor" de declarații ale antrenorilor și jucătorilor, sîntem obligați să constatăm din nou că am rămas în continuare și fără rezultate și fără... echipă. Mai mult, în ultima vreme apărarea („fără probleme") pare hotărîtă să-și atace propria poartă, în timp ce atacanții noștri fac eforturi disperate s-o împiedice. Această situație precară justifică locul ocupat în clasamentul actual al fotbalului european și faptul că Șt. Covaci este clasat altfel între tehnicienii europeni nu ne mîngîie deloc. Cu alte cuvinte, ignorînd ciudatul contrast dintre echipă și antrenor, am fi preferat un antrenor mai slab și o echipă mai bună. C. Cernăianu nu ne mai interesează de mult, prezența lui la națională ținînd de domeniul miracolului. Oricum, mărturisim că sîntem triști, dar recunoaștem că am fi fost și mai triști dacă, după o victorie chinuită sau întîmplătoare, i-am fi văzut pe responsabilii fotbalului nostru plimbîndu-se țanțoși prin mijlocul străzii. Lecțiile pe care le-am primit de la adversarii noștri sînt amare, dar ne îndoim că se va învăța ceva din ele. Pentru că înaintea acestor lecții au fost altele din care nu s-a învățat nimic. Moara selecției macină mai departe jucători cu nemiluita, astfel că am ajuns să ne mirăm că nici noi, cronicarii nu am fost convocați la lot pentru o călătorie mai lungă sau mai scurtă în străinătate. Credem că nici nouă nu ne-ar fi prea greu (cum nu le-a fost nici jucătorilor care au fost în turneele artistice sud-americane, dar nu au jucat) să ne cărăm sacoșele de sport dintr-un cantonament în altul. Vederea selecționerilor ori este prea lungă, ori prea scurtă, altfel nu înțelegem de ce ei văd într-un fel și noi în altul, cînd ar trebui să vedem împreună „binele" fotbalului nostru. Așa că ne resemnăm și de data asta, așteptînd cu umilință să fim aspru criticați de antrenori și de jucători pentru ultimele rezultate, ca și pentru cele viitoare (de la Cernăianu ne-am aștepta și la cîteva palme, știut fiind că domnia-sa se exprimă „pedagogic" și în acest mod). Da, tovarăși antrenori și responsabili, numai noi, cronicarii, poate și spectatorii, sîntem vinovați că vă inhibăm, făcîndu-vă să uitați schemele de la cabină! Noi îi demobilizăm pe jucători, nu dumneavoastră care îi lăsați să joace cum și cît vor ei să joace. Numai noi și spectatorii nu ne pricepem la fotbal, așa că ar trebui să ne dați afară de pe stadion, ca să vă vedeți în liniște de treabă. Și dați-i afară și pe arbitri. Și ei sînt de vină! Dați-ne pe toți afară!

P.S. Salutăm călduros echipa de juniori și pe antrenorii săi, Nunweiller și Cosma, care au reușit, în sfîrșit, calificarea în turneul U.E.F.A. Este prima noastră calificare la nivelul unei reprezentative după cea din Mexic. Facem și o precizare pentru colegul nostru Discobol: șanse de a cîștiga campionatul are chiar și liderul actual, Universitatea Craiova.

Ulise

REVISTA STRĂINĂ

● **A ÎNCETAT DIN VIAȚĂ**, în vîrstă de 64 de ani, Roland Barthes, cunoscut om de litere, critic literar și profesor la College de France, autorul unor lucrări de referință pentru mișcarea literară de după 1950, unele dintre volumele sale fiind larg cunoscute specialiștilor precum și cititorilor din țara noastră. Este vorba, mai cu seamă de „Le degré zéro de l'écriture" (1953), „Michelet par lui-même" (1954), „Mythologies" (1957), „Sur Racine" (1963), — volume apărute și în românește — „Elements de sémiologie" (1965), „Critique et Verité" (1966), „S/Z..." (1970), „L'Empire des signes" (1970), „Le Plaisir du texte" (1973), „Fragments d'un discours amoureux" (1977). Născut la 12 noiembrie 1915 la Cherbourg, Roland Barthes, după ce își ia licența în filologie clasică la Sorbona și după un stagiu la catedră este, între 1948 și 1949, lector de franceză la București. În 1960 devine șef de lucrări, apoi director de studii la Școala practică de înalte studii, iar după 1966 ține cursuri în S.U.A. și Maroc. Din 1977 este profesor la College de France. Roland Barthes rămîne, alături de Gaston Bachelard, cel care a fertilizat critica literară a ultimilor 30 de ani, dar nu atît ca teoretician al semiologiei ci, mai cu seamă ca umanist, el căutînd prin tot ceea ce a făcut „să aprofundeze cunoașterea omului pentru a-l ajuta pe acesta să se cunoască mai bine și să trăiască astfel mai bine între semenii săi." **(J. Ph. Lecat)** „Opera lui Roland Barthes rămîne în inima fiecăruia ca un apel vibrant la libertate și fericire" **(Fr. Mitterand)**. „...Un intelectual care a consacrat sîmburele muncii sale unei noi gîndiri asupra imaginarului și comunicării, plăcerii textului și materialității scriiturii..." **(Guy Hermier)**

● **PREMIUL „SMAJ"**, pe anul 1979, prestigioasă distincție iugoslavă acordată la Novi Sad, a fost atribuită poetului Dušan Kostić pentru întreaga sa activitate literară. Din juriu au făcut parte Pavel Popović, Borislav Radović, Tvrtko Kulenović și Bogdan Cipic.

● **PICTORUL AUSTRIAC** Oskar Kokoshka a fost omagiat printr-o expoziție comemorativă la Viena în lunile februarie-martie 1980, în cadrul căreia au fost prezentate publicului, pentru prima oară, toate picturile în ulei aflate în custodia statului austriac. La 26 februarie, guvernul federal a decis fondarea unui premiu comemorativ Kokoschka care va fi decernat pentru realizări deosebite în domeniul artelor frumoase.

● **PREMIUL „THEODOR HEUSS"** a fost acordat în acest an sociologului Horst Eberhard Richter din Giessen și Organizației de într-ajutorare „Pămîntul oamenilor". În discursul său intitulat „Responsabilitate față de aproapele nostru" Horst Eberhard Richter a remarcat importanța atitudinii semenilor noștri față de problemele fundamentale ale vieții publice de azi. „Reversul politicii de destindere, oricare ar fi rațiunile sale, este desigur, o dovadă a lipsei de maturitate socială", a afirmat omul de știință.

● **ARHEOLOGII CHINEZI** au descoperit în apropierea muntelui Lim din valea Fluviului Galben, o enormă armată cu soldați și cai de teracotă, în mărime naturală, pe care primul împărat al Chinei, Ch'in îi folosea pentru apărarea Marelui Zid, acum 2200 de ani. Statuile sînt întruchipări fidele ale soldaților din epoca respectivă și se află într-o perfectă stare de conservare.

● **URMELE VECHIULUI ORAȘ LAETI**, consemnat de comercianții italieni din secolul al XIV-lea în hărțile lor, datorită relațiilor ce le avea cu Asia centrală, au fost descoperite în Kazahstan, pe litoralul estic al Mării Caspice. Oraș de o bogăție legendară, care ulterior s-a scufundat în mare, Laeti își păstrează nealterate, sub apele mării, construcțiile, vasele ceramice, podoabele, cuptoarele meșteșugarilor. Întreaga așezare reprezintă un complex arheologic de o deosebită însemnătate pentru studierea vieții și orînduirii sociale a poporului kazah din acele timpuri.

● **„REVER LA MER"**, cartea lui Jacques Sternberg apărută la editura Gallimard, a primit Premiul „Drakkar". Această distincție (a cărei valoare se ridică la 10.000 de franci) este atribuită unei opere în care marea joacă un rol important.

● **DE CURÎND** s-a republicat lucrarea „Viața lui Thomas Morus" de William Roper, autor considerat de Dr. A. L. Rowse unul dintre primii clasici ai romanului biografic modern. Perioada tinereții lui Thomas Morus, cu un ușor aer de biografie romanțată, a fost adusă la lumină prin prisma corespondenței purtate de acesta cu Erasmus din Rotterdam. Tabloul ultimilor ani ai vieții marelui umanist a fost completat în lucrarea de față, de către William Roper, fiul autorului. Cartea a fost scrisă nu mult după execuția lui Morus, în 1535. Aceasta a fost prima dintre multele biografii — după unii cea mai iscusită — dezvăluind lucruri mai puțin cunoscute despre viața lui Thomas Morus.

● **EDITORULUI PAUL ROBERT**, „tatăl" cunoscutelor dicționare care îi poartă numele, i-a fost decernat premiul „Balzac", de către „Societatea Prietenii lui Balzac" și de Juriul celor 13 din care fac parte, printre alții, mai mulți academicieni.

● **ÎN EDITURA FAYARD** a apărut volumul „Un theatre pour la vie" cuprinzînd reflecții și note de lucru ale cunoscutului regizor italian Giorgio Strehler, ardent apărător al unui teatru simplu și firesc, pe înțelesul tuturor, așa cum de altfel semnifică însuși titlul original italienesc, „Per un teatro umano".

● **ÎNTRE 11 MAI ȘI 22 IUNIE** se va desfășura ediția 1980 a Festivalului Vienei, intitulat „Un oraș mare într-un stat mic — Viena între 1918—1938". Un amplu simpozion cu tema „Orașul și urbanitatea în opera lui Musil" (12—14 mai) va deschide lucrările Festivalului. Din aria largă a manifestărilor, spicuim: „Johny cîntă" de Ernest Krenek și „Căsătoria lui Isus", opere care se vor cînta la Theater an der Wien, „Ultimele zile ale umanității" de Karl Kraus (în regia lui Hans Hollmann).

● **PREMIUL ARTHUR HONNEGER** (fundația franceză) a fost atribuit compozitorului polonez Krzystof Penderecki, pentru lucrarea sa „Magnificat" a cărei primă audiție a avut loc în Franța, la biserica Saint-Germain-des-Pres din Paris. Această operă a fost compusă în 1973—1974 în cinstea comemorării celei de-a 1 200-a aniversări a catedralei din Salzburg. De notat că Penderecki este al doilea compozitor polonez distins cu acest premiu, primul în 1973 fiind Tadeusz Baird.

VOCAȚIA SINTEZEI

Recenta apariție în limba română a culegerii de studii grăitor apelată **De la Zalmoxis la Genghis-Han** surprinde pe lectorii de suflet ai marelui istoric cel puțin prin deficitul temporal — cum se știe, ediția originară, în limba franceză, datează din 1970... Totuși, surprinderea de început e compensată de ceea ce, jurnalistic, numim aducerea la zi a informației. Merită, de aceea, semnalată inserarea în ediția prezentă a unor lucrări și nume absente din varianta inițială — și insistăm nu numai datorită importanței acordate actualei versiuni, cît mai cu seamă deoarece am fost unul dintre lectorii versiunii princeps, unul, deci, dintre entuziaștii de început. **Trompe d'oeil** funcționează și în asemenea ocazii încît culegătorii de curiozități se pot precipita, chiar cu folos, pentru că nu vom avansa aci decît pe acele nume care ni s-au părut indispensabile și, evident, i s-au părut și autorului cîtă vreme nu le-a eludat. Lapidar, Mircea Eliade (re) amintește în notele de subsol, uneori și în interiorul studiilor, despre aportul cercetători afirmați mai mult sau mai puțin recent. Fie și simpla lor enumerare, și spune mult despre deontologia care a prezidat totdeauna elaborarea lucrărilor lui Mircea Eliade, cît și despre efortul permanent al savantului de a parcurge orice informație considerată eficientă în direcția propriilor căutări.

În aceeași prefață, Mircea Eliade mai notează și că, atunci cînd s-a decis să strîngă într-un singur volum cele „cîteva studii despre religiile și folclorul Daciei și Europei orientale" a sperat că va deține și răgazul necesar redactării a încă „două mici monografii, una despre Colinde și sărbătorile de iarnă și cealaltă despre Călușari și dansurile cathartice". Problematica generată de străvechiul dans Călușului de interpreții scenariului, călușarii, a interesat și va interesa nu numai pe etnologi sau folcloriști. Cum e știut, călușarii pot fi asociați cliseului mitic om-cal-centaur, amplu dezbătut de G. Dumezil în cunoscuta lucrare **Le probleme des centaures** (Paris, 1929) unde, din păcate, așa cum arătam și altundeva, nu se uzitează decît de o singură cercetare românească, privitoare la jocul de iarnă al **brezaiei** (Cf. G. Theodorescu, **Încercări critice**, Buc. 1874...) Și e vorba de un interes cu atît mai pronunțat cu cît, astăzi, călușarii și călușerii (atestați îndeobște în Transilvania) prezintă unele deosebiri în costumație și scenariu, problema apariției și instaurării acestor deosebiri rămînînd încă o provocare venind din străvechimea tradițiilor populare românești și adresată specialiștilor. Prin această paranteză am vrut numai să subliniem fie și doar un singur aspect al importanței continuării investigațiilor în acest domeniu pentru istoria idelor (mentalităților) traco-geto-dacice și, firește, românești. Cît despre necesitatea indelebilă a revalorificării strict științifice a colindelor, multe intervenții, echivalînd cu partis-pris-uri, ale unor O. Birlea sau M. Pop atestă interesul contemporan nedesmințit vizavi de, pe de o parte, păstrarea și, pe de altă parte valorizarea pertinentă a unor [illegible] nea manifestări folclorice autohtone. (Între altele, Cf. interviul cu Mihai Pop din **Luceafărul**, 1976, nr. 42, pag. 8).

Chiar dacă elaborate între anii 1938—1969, deci într-un interval de peste trei decenii, [illegible] reunite sub titlul, repetăm, extrem de grăitor **De la Zalmoxis la Genghis-Han**, fac [illegible] unitatea de ton, de viziune și, nu în ultimul rînd, aceea stilistică. Nu mai e un secret și sperăm, nu mai reprezintă o exagerare pentru cîteva afirmația după care Mircea Eliade [illegible] într-un grad superior, inconfundabil, o [illegible] bilă vocație a sintezei. Nu excludem, nici nu s-ar putea !, deosebitul efort analitic evidențiabil oriunde deschizi cartea (cărțile aceluiași), fie și la întîmplare. La fel, nu mai puțin vizibil este laconismul, interesul pentru ceea ce este esențial — de la detaliu și pînă la un motiv sau o temă-cheie, — fapt pentru care adeseori autorul preferă să-și invite lectorul prin indicații bibliografice de subsol la parcurgerea unor întregi rafturi de bibliotecă în vederea completării asertiunilor.

Puținătatea documentelor epigrafice, alături de echivocitatea aparentă sau ! și reală a celor care au fost recuperate [illegible] cultul lui Zalmoxis — însăși ortografierea deplicitară Zalmoxis și Zamolxis [illegible] în [illegible] direcție, — continuă [illegible] cercetările referitoare la istoricul [illegible] cult dacic. Dacă în zoru secolului nostru, un Nicolae Densușianu (în **Dacia preistorică**, Buc. 1913) pomenea despre „simularcrul lui Saturn numit în timpurile dace Zalmox-is sau **Zeul-Moș**" (p. 215), sigur că între timp duhul eresurilor a mai fost străluminat, astfel încît Eliade conchide despre acela care a fost considerat, simultan, zeu, rege și terapeut că „Nu știm ce s-a întîmplat cu Zalmoxis și cultul său după transformarea Daciei în provincie romană" (p. 79) precum și că „trăsăturile caracteristice ale cultului lui Zalmoxis erau de tip misteric și escatologic" (p. 80) și în sfîrșit că „Zalmoxis a regăsit în cultura română modernă prestigiul religios primordial pe care-l pierduse în primele secole ale erei noastre, cînd fusese redus la rolul de erou civilizator". (Despre tema **erou civilizator**, a se consulta în limba română în special Al. N. Cizek, **Eroi politici ai antichității**, Buc. 1976) „Dar, evident, această redescoperire este și ea operă de cultură și se inserează în istoria ideilor României moderne" (p. 86).

Un Lucifer de tipul acelui Ahasverus analizat de G. Călinescu ca fiind reverberat, subtextual, în opera eminesciană, apare Dumnezeu ca **deus otiosus** în capitolul despre preistoria „cosmogoniei populare românești", adică : „suferind de singurătate, simțind nevoia să aibă un tovarăș cu care să facă Lumea, distrat, obosit și, în cele din urmă, incapabil să desăvîrșească creația numai cu propriile-i mijloace" (p. [illegible]).

În secțiunea **Voievodul Drago și „vînătoarea rituală"**, [illegible] Mircea Eliade [illegible] că „nu eventuala «istoricitate» a unei vînători de [illegible] ci exact [illegible] : [illegible] în legenda elaborată în jurul unei [illegible] vînători" (p. 136). Vom subliniat [illegible] pe care le considerăm exemplare de utile, [illegible] : „Astăzi se admite că mitul și legenda sînt «adevărate» în alt sens decît, de exemplu, o realitate istorică este considerată «adevărată». Este vorba de două moduri diferite de a exista în lume, de două demersuri diferite ale spiritului în interpretarea lumii. (...) Un popor ca și un individ, poate fi conștient de responsabilitățile sale în istorie asimilîndu-și-le curajos, continuînd în același timp să se bucure de vechile mituri și legende creînd altele : căci acestea din urmă dau seamă de alte dimensiuni ale existenței umane" (p. 137). Considerăm aceste aserțiuni ca pe niște frumoase justificări ale bipolarității spiritului modern, apropo de ceea ce unii autori contemporani numesc nevoia de mituri (cotidiene) a omului secolului XX pe teritoriul (cît și înafara teritoriului) guvernanat de mass-media. Concluziile autorului sînt ferme. Apreciind că printr-o asemenea vînătoare rituală se evidențiază o ruptură de nivel datorită căreia este fondat „un nou mod de a exista", se postulează în fond ideea, amplu demonstrată, că animalul vînat, în cazul de față un zimbru, „reprezenta în același timp misterul lumii și cifrul care făcea lumea inteligibilă" (p. 165).

Interpretînd legenda ridicării mănăstirii Argeșului (studiul e datat 1955...), Mircea Eliade aduce la zi informația, în special evidențiind contribuția autorilor români dintre care, o parte, au fost deja citați la începutul acestor note. Pe scurt, istoricul observă că „transferul ritual al vieții prin intermediul sacrificiului nu se limitează numai la construcții (temple, cetăți, poduri, case) și la obiectele utilitare : se imolează de asemenea victime umane pentru a se asigura succesul unei operații, sau chiar durata istorică a unei întreprinderi spirituale" (p. 186). Cît despre mult comentata moarte violentă acceptată cu... seninătate, se scrie „Se poate discuta la infinit dacă această concepție derivă direct sau nu din faimoasa bucurie de a muri a geților. Fapt e că folclorul poetic românesc n-a reușit niciodată să depășească [illegible] două capodopere elaborate în jurul ideii de moarte creatoare și moarte senin acceptată" (p. 192). Sigur că a doua capodoperă amintită aci e balada **Miorița**, obiectul ultimului studiu.

Remarcăm din secvența **„Samanism la români ?** o mai veche problemă ridicată de Eliade, anume despre [illegible] (oameni-cai) „chemați să vindece bolnavii cu cîntecele și dansurile lor" în cîteva [illegible] țării. Nu putem decît regreta că în prezenta antologie încă nu sînt cuprinse meditațiile [illegible] prezentate, **în nuce**, în **Notes on the Călușari** din 1973...

Cultul mătrăgunei în România se citește ca un micro-roman pastoral scris de Michel Butor... Un studiu, nu doar cîteva însemnări, merită vastul spațiu acordat **Miriței** în capitolul **Miorița năzdrăvană**. Pentru cam motive respectiva baladă a strîns adeziunea unui întreg popor — prezența ei ca etalon vizînd nu numai frecvența deosebită între produsele folclorice ci și permanența în spațiul artei noastre române — și mai cu seamă în ce chip ea „reprezintă „modul de a fi în lume specific poporului român" (p. 228), iată centrul de greutate al [illegible] acordate de Mircea Eliade amplelor analize aferente. O precizare, numai, cel puțin pentru ...profani. Scrie autorul (p. 234) : „Este vorba de două teme folclorice destul de cunoscute : prima, **moartea asimilată unei nunți**, este arhaică, cu rădăcini în preistorie : a doua temă este constituită din ceea ce Brăiloiu numește substituirea unui element sau obiect intimolător accesoriilor normale din ceremoniile țărănești- dar pe care am putea-o numi mai precis [illegible] elementelor ceremoniilor funerare [illegible] cu elemente sau obiecte cosmice". Se [illegible], sugestiv : „Nu vrem să spunem că **Miorița** resintetizează toate caracteristicile geniului românesc. Dar «adeziunea» întregului popor la această capodoperă folclorică rămîne totuși semnificativă și nu se poate [illegible] o [illegible] a culturii românești fără o [illegible]" (p. 238).

Nu avem [illegible] și noi; nu a fost rostul rîndurilor de față, [illegible] — pe alocuri, așadar în punctele esențiale, așa cum unii comandați au făcut-o acum un deceniu, — contribuția lui Mircea Eliade. Dacă elogiul nostru, privind formidabila vocație a sintezei, li se pare unora, poate pe drept, insuficient, desigur, că, înainte de orice, eminentul istoric al religiilor, deopotrivă scriitorul Mircea Eliade, nu așteaptă alte elogii decît (re)parcurgerea volumului prezent.

Mircea Constantinescu

spectacolul lumii

văzut de Ioan Grigorescu

Abraham Lincoln, poet (I)

„...Străbat meleagurile unei țări de vis. / Cu pasul măsurîndu-i spațiile-i goale. / Al lor, din totdeauna simt că mi-s. / Cu morții mei alături merg agale... / Din piinea ce-a crescut aici, în vale / Mi s-a-ntrupat făptura, lau aminte. / Ce straniu să îi aflu ieșindu-mi în cale. / Și să-nțeleg că vin din cei de sub mormînte...".

Versurile acestea au fost scrise de Abraham Lincoln prin anii cincizeci ai secolului trecut. Erau anii cînd literatura americană producea o puternică impresie asupra cititorilor excitîndu-le tentația scrisului. Edgar Poe dăduse literelor „Eldorado" și „Clopotele". Longfellow exulta în alegoriile sale epoca făuririi națiunii scriind „Legenda de aur". Whittier publica „Cîntecele muncii". Hathworne scotea la iveală „Litera stacojie" și „Casa cu șapte frontoane". Emerson își scria suita de „Oameni reprezentativi". Melville lucra la „MobyDick". Miezul secolului literar american începuse să fie dominat de excepționala personalitate a lui Walt Whitman care își elabora cu migală poemele din ciclul „Fire de iarbă", în vreme ce Harriet Beecher-Stowe concura cu edițiile repetate ale lui „Uncle Tom's Cabin" tirajele celor mai mari succese ale timpului. Lincoln, spirit umanist, deschis și permeabil emoției artistice, nu putea rezista tentației de a-și versifica cu discreție și în adîncă intimitate simțămintele, mai ales după întoarcerea la Springfield, cînd mandatul de senator al statului Illinois în camera reprezentanților îi expirase, și el găsise vreme să-și revadă locurile din Indiana și Kentucky, unde s-a născut și a copilărit.

Abia acum, găsindu-i versurile într-o biografie tardivă, retrăiesc aievea amintirea unui drum îndepărtat făcut cîndva în Middle West, într-un pelerinaj omagial, prin locurile unde s-a născut, a muncit și s-a ridicat în rîndul celor mai de seamă oameni ai Statelor Unite.

Adeseori realizăm prea tîrziu șansa neacordată oricui de a fi putut străbate meleaguri unde însăși istoria a sălășluit adăstînd o clipă, pentru ca în impetuosul ei mers înainte să lase o bornă de lumină, ca un far al neuitării aprins în negura timpurilor. Ce ar fi fost America fără Lincoln ? Care ar fi fost evoluția acestei națiuni, a poporului american însuși, fără zămislirea acestui om cum omenirea nu naște decît o dată la cîteva secole ? Greu de spus.

Și străbăteam ca într-un vis trăit aievea drumuri spre locuri cărora memoria oamenilor le-a [illegible] spiritul și [illegible] avute de demult, [illegible] popasuri de [illegible], citind documente, vorbind cu localnici căutînd să aflu mai mult decît [illegible] grăi [illegible] transmise din generație [illegible], comentate de caligrafi ai timpurilor [illegible] de biografi trecători și ei prin viață, după ce au încercat să surprindă un strop din [illegible].

La Nolin Creek, nu departe de Elisabethtown, în Kentucky, s-a reconstituit cabana de pionier din Middle Westului în care, la 12 februarie 1809, în familia lui Thomas Lincoln, pădurar și tăietor de lemne, și a soției sale Nancy Hanks, fată din fiori, analfabetă ca și soțul el, s-a născut cel de-al doilea copil pe care l-au numit Abraham. O casă de lemn [illegible] cu harda spoită pe dinăuntru cu var, cu tavanul de grinzi afumate, cămin umil în care s-au păstrat cîteva obiecte rudimentare [illegible] familiei Lincoln : o masă, cîteva scaune, două paturi cu prici, o poliță cu un ceasornic vechi, o cană de lut ars, unelte de tăiat și fasonat lemnul. O casă asemănătoare s-a păstrat în Pigeon Creek, în statul Indiana, unde micul Abe s-a petrecut copilăria. Casă de oameni ai pădurilor, ce și prima, cu paturi din [illegible] și veșmite din piei de căprioară. Aici, în 1818, în urma unei epidemii, a închis ochii mama lui Lincoln, înmormîntată fiind într-o pădurea din apropierea casei. S-a păstrat un [illegible] care era posesorul acelor file : „Abraham Lincoln / Cu mintea și pana. / Va reuși într-o zi / Cînd cel de sus îi va face pomana...".

La New Salem, în Illinois, s-au păstrat mii de documente ale [illegible] activității lui Lincoln prin acele locuri. La Decatur, s-a reconstituit una din sălile de tribunal ambulant — un hangar cu bănci grosolane croite din jumătăți de trunchiuri de [illegible] cu un mic podium și o masă ca de clasă școlară primitivă, pentru judecător — unde Lincoln „ca avocat, a pledat în [illegible] procese. O gravură a vremii ni-l arată ridicat în apărarea lui Jack Armstrong, fiul unuia dintre prietenii săi de tinerețe cu care, cîndva, se luase la [illegible] în mijlocul satului New Salem, pentru a-și cîștiga supremația asupra unei bande de cowboys. Jack Armstrong era acuzat de crimă pe baza depoziției unui martor „ocular", care afirma că l-ar fi recunoscut pe făptaș, văzîndu-l clar, la locul crimei, noaptea, pe lună plină. Lincoln l-a pus atunci pe martor să precizeze ziua și ora cînd l-a văzut pe arestat, apoi a scos un almanah cu fazele lunii, demonstrînd că în noaptea cu pricina luna era în pătrar și că, la ora indicată de acuzator, ea nici măcar nu răsărise.

Un întreg „folklor lincolnian" a fost creat de negri din statele sudice, în ale căror cîntece și povestiri, eroul apare sub numele de Massa Linkum — unchiul Lincoln. El era, de altfel, singurul avocat din Illinois care nu refuza să pledeze în procesele negrilor, chiar și în cazul sclavilor fugiți pe care, proprietarii lor, atunci cînd nu și-i puteau recupera cu ajutorul „vînătorilor de fugari", se adresau justiției, încercînd să obțină extrădarea lor de către statele nordice unde evadații căutau azil.

Era vremea cînd, asupra conștiințelor, acționa patetic romanul Harrietei Beecher-Stowe, „Coliba unchiului Tom", apărut pentru prima dată în foileton în numerele pe 1851 ale revistei „The National Era". Doisprezece ani mai tîrziu, cînd Lincoln a invitat-o pe scriitoare la Casa Albă, văzînd în ea o bătrînică pirpirie și simpatică, i-a spus surîzător : „Deci dumneavoastră sînteți micuța femeie din cartea căreia a ieșit un război atît de mare !".

Pînă la această întîlnire fusese însă nevoie ca Lincoln să ducă ani îndelungați de luptă acerbă izvorîtă din convingerea profundă că „sclavajul constituie o monstruoasă crimă națională", înțelegînd bine că sistemul incriminat nu putea fi suprimat „printr-o simplă lovitură de baghetă, fără ca aceasta să nu atragă după sine un rău și mai mare pentru însăși cauza libertății umane".

Ce inspira atunci teama lui Lincoln față de posibila „atentare" la libertățile umane prin interzicerea brutală a sclavajului în statele sudice ? Succesiunea. Scindarea uniunii în tabere opuse, ruperea ei în două entități separate și adverse, teama de un posibil război civil capabil să pună în pericol însăși existența națiunii. Amenințarea cu succesiunea nu mai era o simplă „gogoriță" cu care Sudul speria Nordul constringînd Washingtonul la respectarea „suveranității populare", adică a voinței plantatorilor care doreau extinderea și implantarea sclavajului și în noile state din Middle și Far West, formate după expansiunea americană către apus, în Texas și California. Faimosul „Comoromis de la Missouri" care, de 30 de ani, stabilea că sclavajul era ilegal la nord de paralela de 36 de grade și 30 de minute și legal la sud de aceasta, se cerea înlocuit de sudiști printr-o nouă lege capabilă să permită instituționalizarea lui și dincolo de linia stabilită prin compromis, în statele așa-zise „de frontieră", în Kansas, în Nebraska, în toate teritoriile răpite Mexicului. În ziua cînd legea Kansas-Nebraska, sub presiunea Sudului a fost adoptată de Congres, Lincoln a reintrat în politică. Nu mai era un „poet". Vom vedea, în continuare, ce a devenit.

Din lirica tînără SENEGALEZĂ

Tălmăciri de Radu Cârneci

Poezia senegaleză, ca secțiune de aur a poeziei africane, s-a impus, după cum se cunoaște, încă în cadrul puternicei mișcări La Negritude (prin mijlocirea organelor de presă : Legitime défense", Paris, 1932, „L'Etudiant Noir", Paris, 1934—1940 și mai apoi „Presence Africaine" Paris—Dakar, 1947—1957), unde strălucita triadă : Aime Cesaire, Leon Gontran Damas și Leopold Sédar Senghor și-au făcut cunoscute crezul și scopul luptei lor pentru trezirea conștiinței naționale, eliberarea din lanțurile sclaviei colonialiste și emanciparea popoarelor negre. Continuînd, în condițiile acestei mișcări, lista progresistă a poeziei negro-americane — „La Negro Renaissance aux Etats Unis", 1918—1928, (Langstone Hughes, Claude Mac Kay, Countee Cullen etc.) și pe cea a „Scolii Haitiene", 1928—1932 (Roger Dorsainville, Jean-François Brierre, Jacques Roumain), poezia inscrisă mișcării La Negritude se caracterizează printr-un ton direct, de luptă împotriva sclaviei secolului 20 (Damas), o poezie a simbolurilor puternice, deși ascunse, uneori incifrate (Cesaire), o poezie a marilor reîntoarceri la sursele primordiale ale geniului națiilor africane prin cultivarea tradițiilor și revelarea marelui potențial creator al acestora, stimularea mîndriei naționale, ridicarea acestor popoare împotriva impilării, pentru libertate și dreptate (Senghor).

Rezumîndu-ne, în aceste cîteva rînduri, doar la poezia senegaleză, trebuie să subliniem, încă o dată, că, într-adevăr, ea a constituit, în lungile decenii de luptă pentru independență, un mijloc excepțional în trezirea și mobilizarea conștiințelor. Inspirîndu-se din bogatul folclor african, preluînd idei și teme din creația cîntăreților populari, „grioți", povestind despre eroii lor, întreținînd viu cultul strămoșilor mereu printre ei, „trupuri fără de trup", poeții „marelui început" senegalez, și în primul rînd Leopold Sedar Senghor, au dat un ton înalt poeziei din țara „capului verde", fiind modelul de vîrf pe care l-a urmat curînd lirica din celelalte țări ale continentului negru. Printre poeții care l-au „acompaniat" ori l-au urmat în esență pe Senghor trebuie amintiți la loc de cinste Birago Diop, mai apoi David Diop și. Malik Fall.

Poezia tînără senegaleză cunoaște azi o nouă etapă a afirmării sale ; este o poezie în care două tendințe se completează reciproc : una a poeziei „tradiționaliste", în stilul fondatorilor literaturii culte — pomeniți mai sus — „datori" în continuare temelor predilecte, profund patriotice și angajate, scrisă adesea spre a fi spusă pe acompaniament de instrumente de muzică populară (kora, balafon, bouguerebou, tam-tam etc.), a doua o poezie a unei stări mai reflexive, cu referiri la lumea liberă a Africii, aliniindu-se „noii poezii" ce reflectă o atitudine social-filozofică critică față de civilizație, față de soarta omului, azi. Ambele tendințe, pe care le putem constata și în alte literaturi ale lumii contemporane, dau poeziei tinere din Senegal diversitate tematică, prospețime în expresie, bogăție de nume, multe, foarte multe nume tinere. Este, de altfel, firesc acest lucru, Președintele Senghor, acordînd cea mai mare atenție dezvoltării învățămîntului și culturii, înfloririi personalității umane în condițiile independenței și libertății poporului senegalez.

Prezentăm, în continuare, cititorilor noștri cîțiva tineri poeți din această țară prietenă.

R. C.

BOCAR PATHÉ DIONG

Soarele negru

Acest soare nu-i asemeni celorlalți sori
El nu-i nici în cer
Nici peste mare
El nu se trezește niciodată
Niciodată dormind
El vine mereu
Vine din cele mai adînci adîncuri
Ale mele
Ale noastre
Eclipsa nu-l întunecă
Noaptea nu-l ucide
El merge mereu
Soarele meu : femeie, copil,
El nu vede
El merge
El vine în haine de răscoală
Și dreptate aduce în inimile oamenilor.

CHEIKH TIDIANE DRAME

Dacă m-aș opri din dans

Sînt nervul ritmic al fecundității
cu sămînța dansului voi însămînța terra
Plîngîndu-i pe cei goi cu ritmul meu
Ritm închegat al statuietei Ife
Ritm ondulant precum al cobrei sfinte
Ritm secondat la vrăjitoru-n transă,
Eu sînt respirația strămoșului
Cînd pămîntul lesină sărutîndu-l călciîele mele.
Soarele martor al acestei dăruiri
Face să-mi picure pielea de culoarea hăului,
Degetele de liane cuprind spațiul
Fiecare fibră din mine e numai ritm
Ritm este timpul
Spațiul ritm
Și dansez iar materia se aprinde
Și dansez și-i plîng pe cei goi
Dansator negru, dansator al fecundității
Dansator al degetelor alintate de alizeu
Al seninului stelelor
Al saltului antilopei.
Soarele a dispărut în cer
Luna s-a topit în păru-mi de abanos
Și dansez, dansez,
Dacă m-aș opri din dans
vîntul n-ar mai sufla,
Dacă m-aș opri din dans
lumea ar dispare pe loc,
Cei din jur ar avea privirile moarte.
Întind brațele pînă în depărtarea achiului
Redînd simțurilor muzica,
Eu sînt îndrăgostitul de nebuniile ritmului
Împrospătîndu-mi mlădierile
Voi fi puternic precum lianele,
Voi fi puternic precum duhul strămoșului.

IBRAHIMA SALL

Poem cu Pablo Picasso

Picioare care pîndesc și brațe care observă
greaua frunte ciclopică a chipurilor ce se amestecă
frumuseții grețoase a războiului în pictură
bînd fără scîrbă cupa care rînjește,

Și această mulțime plictisită care-și poartă
pașii spre insignifiantele cocote,
îndelung bălăcindu-se cartierele desfrînate :
plăceri putrede, bogății pierdute.

Morman de carne beată asemenea norilor,
furtună care nu-i sînge, alcool ori apă,
forme tremurînd la umbra spiritelor căutate,

Murdărie a picioarelor icnind în sudoare
piaptănă cu cenușie culoare de cimitir
ochiul masterului fixat de penelul morții...

MAME SECK

Delir

La ieșirea din „pădurea sfîntă"
— în verdea Casamance —,
Într-un arbitor limperiș,
Strămoșul înalt cu barba albă
M-a străpuns cu adîncul privirilor sale tăcute,
Iar eu am strigat cu uimire !
Am strigat cu toată uimirea și dragostea :
Tam-tam !

Artă populară senegaleză: Mască de ritual agrar

Cu toată dragostea și bucuria :
Tam-tam !
Cu toată amețeala pămîntului
în îmbrățișarea cu cerul :
Tam-tam !
și toate zbaterile îndepărtate
ale sîngelui meu **toucouleur**
S-au adunat spre a renaște
în acest verde strălucitor,
Aici, unde lianele încing zveltețea palmierului,
Recreînd geneza la hotarele misterului ;
Bouguerebou
Ah, cum viața-i una cu moartea,
Picioarele negrului frămîntînd pămîntul
care sîngerează-roșu-închis.
Kora ! ! !
Ah, cum îmi biciuiește trupul și sufletul :
Întreg pămîntul intră într-un cutremur
La ritmul acestei muzici
violente și ademenitoare,
Copleșindu-i pe cei inițiați ;
Dar nu și pe acești efebi care n-au freamăt
Cînd sîngele pămîntului înnebunit de patimă
a țîșnit peste coapsele lor —
Muzică, tu, putere și sare a vieții,
vitejie a sufletului și a inimii...

KINÉ KIRAMA FALL

Lacul Guiers

Ți-am auzit numele de atîtea ori !
Se vorbea despre măreția ta, despre
Frumusețea ta care se-ntinde pînă la fluviu
Lîngă Saint Louis !
Acum, privindu-te de pe această dună,
La ora cînd natura se odihnește,
Melancolia-mi prinde a se stinge.

O, Lac, lac de Guiers
Iată-mă ! iată,
Ceva misterios se naște în mine,
Ceva alintător, asemeni chipului tău :
Odinioară, într-o lume de vis te-am văzut,
Recunoscîndu-te fără a te ști, totuși.

Acum, în noaptea răcoroasă
Care vrea să-ți dea chip de-ntuneric,
Spune-mi, de ce mă cuprinde tăcerea ?
Poate, fiindcă ți-am spus că rămîi tînăr
Și frumos asemenea zilei ?

Ah ! dacă aș putea
Să-ți cînt din **kora** și din **balafon**,
De-aș putea să import bucuria cu tine !...

(Ci, iată, la această oră tîrzie,
Cînd se crede că nimeni
Nu mai îndrăznește în aceste locuri,
Lacul dă semn de iubire spre Lună,
Mișcîndu-și corpul fremătînd de plăcere).

Iar Luna, din înălțimea norilor,
Cu chip tăcut, imperial și mîndru,
Cu privirea-i provocatoare
Îl face să cînte cu mii de voci sclipitoare...

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef :
Nicolae Dan Fruntelată,
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 71 96
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
Paginator Dobre Marian